ವೇದಾಂತ ವಿವೇಕಸಾರ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರ.

॥ ಅಧ್ಯಾರೋಪಾಪವಾದ ॥

ವಾಗೀಶಾದ್ಯಾಸ್ಸುಮನಸಸ್ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಕ್ರಮೇ ।
ಯಂ ನತ್ವಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಸ್ಸ್ಯುಃ ತಂ ನಮಾಮಿ ಗಜಾನನಂ ॥ ೧
ಬೋಧಾನಂದಘನಂ ನಿರಸ್ತಸಕಲಂ ಕಾರುಣ್ಯಪೂರ್ಣೇಕ್ಷಣಂ ।
ಮೂಢಾನಾಮುಪದೇಶಕಂ ಚ ಸತತಂ ಪಾಪಾತ್ಮನಾಂ ಪಾಪಹಂ ॥
ವೈರಾಗ್ಯಂ ಚ ಹಿ ರಾಗಿಣಾಂ ಸುಖಕರಂ ಸಂಪಾದಕಂ ಸರ್ವದಾ ।
ಶ್ರೀಮದ್ವೈಶಿಕವಾಸುದೇವಯಮಿನಂ ಸರ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಭಜೇ ॥ ೨
ಯಸ್ಯಾತ್ಮಭೂತಸ್ಯ ಗುರೋಃ ಪ್ರಸಾದಾ ।
ದಹಂ ವಿಮುಕ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಶರೀರಬಂಧಾತ್ ।
ಸರ್ವೋಪದೇಷ್ಟುಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ಯ ।
ತಸ್ಯಾಂಘ್ರಿಪದ್ಮಂ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮಿ ನಿತ್ಯಂ ॥
ಮೂಢಾನ್ವಿವೇಕಿನಃ ಕೃತ್ವಾ ಲೋಕೇ ಸರ್ವೋಪದೇಶಕಃ ।
ಯಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಚ ತಂ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಸುದೇವಯತಿಂ ಭಜೇ ॥
ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತಾನಧಿಕಾರಿಣಾಂ ।
ವಿವೇಕಸಾರಃಶ್ರೋತೄಣಾಂ ರಚ್ಯತೇ ಭಾಷಯಾ ಮಯಾ ॥ ೫

ಆವನೊಬ್ಬನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂಢರನೆಲ್ಲಾ ವಿವೇಕವಂತರ ಮಾಡಿ ಸರ್ವೋಪದೇಶಕನಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿಹನೋ, ಅಂಥ ವಾಸುದೇವಯತಿವರನಂ ವಂದನೆಯ ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕೇಳುವಂಥ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ವಾಸುದೇವಯತಿವರನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ವಿವೇಕಸಾರವೆನಿಸುವ ಗ್ರಂಥವು ನನ್ನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾರಚನೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟೀತು.

ಅದರೊಳಗೆ ಹುದುಗಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳೈವತ್ತೊಂದನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೇಳುವೆವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—

ಅಧ್ಯಾರೋಪಾಪವಾದಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಅಧ್ಯಾರೋಪವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅಧ್ಯಾರೋಪವೆಂಬುದೇನೆಂದರೆ— ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ

ಅವಸ್ತುವಿನ ಆರೋಪವು ಅಧ್ಯಾರೋಪವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆಂತೆನೆ:— ಶುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಜತಾಧ್ಯಾರೋಪ, ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಾಧ್ಯಾರೋಪ, ಸ್ಥಾಣುವಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾಧ್ಯಾರೋಪ, ಮರೀಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಾಧ್ಯಾರೋಪ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೀಲಸಿತಾಧ್ಯಾರೋಪ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಆರೋಪವು ಅಧ್ಯಾರೋಪವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಅಧ್ಯಾರೋಪವು ಏತಱಿಂದ ಬಂದುದೆಂದರೆ— ಅಧಿಷ್ಠಾನಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದಂಥದು. ಆ ಅಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನು ಮುಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:—ಒಂದು ಅಜ್ಞಾನವೇ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ, ಮಾಯೆಯೆಂದೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂದೂ, ತನುಸ್ಸೆಂದೂ, ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಪಡುವುದು. ಇದಱೊಳಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಆವುದೆಂದರೆ— ಗುಣಗಳ ಸಾಮ್ಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಳಯಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ, ಮಹಾಸುಷುಪ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಪಡುವುದು. ಈ ಗುಣಗಳ ಸಾಮ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು, ಬಿಳಿಯನೂಲು ಕೆಂಪು ನೂಲು ಕರಿಯ ನೂಲು ಈ ಮೂಱನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಹುರಿಗೂಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಇರುವುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕೋಟಿ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕರ್ಮವಾಸನಾದೃಷ್ಟಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡವರಾಗಿ ಲಯಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:— ಮೇಣದ ಉಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ರವೆಗಳು ಹೇಗೆ ಲೀನವಾಗಿವೆಯೊ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರಲಾಗಿ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಜೀವಿಗಳ ಅದೃಷ್ಟವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುವುದು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಸತ್ವಗುಣ ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದಱಿಂದ ಮಾಯೆಯೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಈಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಚೈತನ್ಯವೂ ಆ ಮಾಯೆಯೂ ಮಾಯಾಸ್ಥಾನವಾದ ಚೈತನ್ಯವೂ ಇವು ಮೂಱೂ ಕೂಡಿ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು ಅವ್ಯಾಕೃತನೆಂದು ಎರಡು ಹೆಸರು. ಈತನೇ ಜಗತ್ಸ್ರಷ್ಟೃವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವನು. ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಱಲ್ಲಿ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದೂ, ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವೆಂದೂ, ಎರಡುಕಾರಣಗಳು ಬೇಕೆಂಬುದನು ಲೋಕ

ದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಇದ್ದೇವೆ. ಘಟಶರಾವಾದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಮೃತ್ತು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಪ್ಪುದು; ಕುಲಾಲನೂ ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳೂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಪ್ಪವು. ಪಟಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ತಂತುಗಳು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಪ್ಪುದು; ತಂತುವಾಯುನು ಊಕೆ ಮೊದಲಾದ ತದ್ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಪ್ಪವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಘಟಪಟಾದ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಆಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತಾಗಿ;— ಮಾಯೆಯು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವು, ಈಶ್ವರನು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವು ಎಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧ ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಉಪಾದಾನಕಾರಣವು ಸತ್ಪದಾರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕು; ಆತ್ಮನು ಮಾಯೆಯು ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗುತ್ತ ಇವೆಯಾದಕಾರಣ ಅದ್ವೈತಹಾನಿ ಬರುವುದು. ಈಪಕ್ಷವಾಗದು. ಪಕ್ಷಾಂತರವ ಹೇಳೇವು. ಮಾಯೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ, ಈಶ್ವರನು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ— ಪೂರ್ವದೋಷಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಗೂ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ತೋರುತಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚೇತನವನು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಗಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಅಚೇತನವಾದ ಮಾಯೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವು ಆಗಲಾರದು. ಅದ್ವೈತಹಾನಿಯು ಬರುವುದು. ಈ ವಿಷಯಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಮಾಯೆಯು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಲಾರದು; ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವೂ ಆಗಲಾರದು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣವನ್ನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡುಕಾರಣವು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆನೆ? ಊರ್ಣನಾಭಿಯೆಂಬ ಜಂತುವು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಇರುವುದನು ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:— ಆ ಊರ್ಣನಾಭಿಯೆಂಬ ಜಂತುವು ಶರೀರಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಯಿತು; ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನವಾದರೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆರೀತಿಯಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾಯೆಯ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾದನು; ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾಯೆಯ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದನು. ಆ ಉಭಯಕಾರಣ

ವಾದ ಈಶ್ವರನ ಬಿಸೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಕಾರವನು ಹೇಳು ತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:— ಈಶ್ವರನು ಸತ್ವಗುಣಪ್ರದಾನವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾಯೆಯನು ಈಕ್ಷಿಸ ಲಾಗಿ ಆ ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾಯೆಯು ಸಂಗಡ ಕೂಡಿದ ಚೈತ ನ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಆಕಾಶ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಆಕಾಶದ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿದ ಚೈತನ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ವಾಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ವಾಯುವಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಚೈತನ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿದ ಚೈತನ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮ ಕವಾದ ಜಲ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಜಲದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಚೈತನ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿಗು ಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪೃಥಿವಿ ಹುಟ್ಟಿತು ಇವು ಅಪಂಚೀಕೃತಭೂತವೆಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭೂತಗಳೆಂತಲೂ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳೆಂತಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ಈ ಭೂತಗಳಿಂದ ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗಶರೀರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಸ ಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹದಿನೇಳು ಅವಯವದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು. ಆ ಹದಿನೇಳವಯವಗಳಾವುವೆಂದರೆ? ಶ್ರೋತ್ರತ್ವಕ್ಚಕ್ಷುಜಿಹ್ವಾಘ್ರಾಣಗ ಳು, ಪ್ರಾಣಾಪಾನವ್ಯಾನೋದಾನಸಮಾನಗಳು, ವಾಕ್ಪಾಣಿಪಾದಪಾಯೂ ಪಸ್ಥಗಳು, ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳು. ಇದು ಹದಿನೇಳವಯವವೆನಿಸುವು ದು. ಇದಱುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆವು. ಆಕಾಶದ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶದಿಂದ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ವಾಯುವಿನ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶದಿಂಗ ತ್ವಗಿಂ ದ್ರಿಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶದಿಂದ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯ ಹು ಟ್ಟಿತು. ಜಲದ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶದಿಂದ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಪೃಥಿವಿ ಯ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶದಿಂದ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ಭೂತಗಳ ಸಾತ್ವಿಕಾಂಶಸಮಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಅಂತಃಕರಣ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದು ವೃತ್ತಿಭೇದದಿಂದ ಮನೋಬುದ್ಧ್ಯ ಹಂಕಾರಚಿತ್ತಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಯಿತು. ಹದಿನೇಳವಯವದ ಲೆಕ್ಕ ಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೂ ಚಿತ್ತವೂ ಕೂಡಿ ಬಂದಾಯಿತು; ಬುದ್ಧಿಯೂ ಅಹಂ ಕಾರವೂ ಕೂಡಿ ಬಂದಾಯಿತು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಕಾರ

ವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು. ಆಕಾಶದ ರಜೋಂಶದಿಂದ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ವಾಯುವಿನ ರಜೋಂಶದಿಂದ ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ತೇಜಸ್ಸಿನ ರಜೋಂಶದಿಂದ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಜಲದ ರಜೋಂಶದಿಂದ ಪಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಪೃಥಿವಿಯ ರಜೋಂಶದಿಂದ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ರಜೋಂಶಸಮಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಪ್ರಾಣವು ವೃತ್ತಿಭೇದದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಪಾನವ್ಯಾನೋದಾನಸಮಾನವೆಂಬ ಐದು ವಿಧಗಳಾದುವು. ಉಪವಾಯುಗಳು ಇವರೊಳಗೆ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳು. ಈಹದಿನೇಳವಯುಗಳು ಕೂಡಿ ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಆ ಈಶ್ವರನೇ ಸಮಷ್ಟಿಲಿಂಗಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಸೂತ್ರಾತ್ಮನೆಂತಲು ಮಹಾಪ್ರಾಣನೆಂತಲು ಎರಡು ಹೆಸರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ಸ್ಥೂಲಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು. ಈಶ್ವರನ ಈಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನಗಳಾದ ಅಪಂಚೀಕೃತಭೂತಗಳು ಒಂದೊಂದು ಎರಡೆರಡು ಭಾಗಗಳಾದುವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವ ಬಿಟ್ಟು ಕಡಮೆ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಾದುವು. ಆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಂಶಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಪಂಚೀಕೃತಭೂತಗಳಾದುವು. ಇವಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಭೂತಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಈ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಈಕ್ಷಣದಿಂದ ಅಂಡವೂ ಆ ಅಂಡದಲ್ಲಿ ಅತಲ। ವಿತಲ। ಸುತಲ। ತಲಾತಲ। ರಸಾತಲ। ಮಹಾತಲ। ಪಾತಾಳಗಳೆಂಬ ಏಳು ಅಧೋಲೋಕಗಳೂ, ಭೂಲೋಕ। ಭುವರ್ಲೋಕ। ಸುವರ್ಲೋಕ। ಮಹರ್ಲೋಕ। ಜನಲೋಕ। ತಪೋಲೋಕ। ಸತ್ಯಲೋಕಗಳೆಂಬ ಮೇಲಣ ಏಳುಲೋಕಗಳು ಆಯಾಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಉದ್ಭಿಜ್ಜ। ಸ್ವೇದಜ। ಅಂಡಜ। ಜರಾಯುಜಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧಭೂತಗಳೂ ಪುಟ್ಟಿದುವು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡ ಸ್ಥೂಲಪ್ರಪಂಚವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಿರಾಟ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ ವೈಶ್ವಾನರನೆಂತಲು ವೈರಾಜಸನೆಂತಲು ಎರಡು ಹೆಸರು. ಸಮಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪವ ನಿರೂಪಿಸಿದೆವು. ವ್ಯಷ್ಟಿ

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ವ್ಯಷ್ಟಿಯು ಸಮಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಭಾವವಾದರೂ ವಿಶೇಷವ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿ ತಿರುಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ-ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶ್ವನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕನೆಂದೂ ಚಿದಾಭಾಸನೆಂದೂ ಎರಡು ಹೆಸರು. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಲಿಂಗಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತೈಜಸನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿಕನೆಂತಲೂ ಸ್ವಪ್ನಕಲ್ಪಿತನೆಂತಲೂ ಎರಡು ಹೆಸರು. ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಣಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕನೆಂತಲೂ ಅವಚ್ಛಿನ್ನನೆಂತಲೂ ಎರಡು ಹೆಸರು. ಇದು ಸ್ಥೂಲಪ್ರಪಂಚದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಅವಾಂತರಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಳಯಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಆ ಈಶ್ವರನೇ ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಾದನು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಸತ್ವದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವಾದನು. ರಜೋಗುಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಾದನು. ತಮೋಗುಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾದ ರುದ್ರನಾದನು. ಈ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೊಳಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ವಿರಾಂಡಭೂತನಾದನು; ವಿಷ್ಣು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾನ್ತರ್ಭೂತನಾದನು, ರುದ್ರನು ಕಾರಣಪ್ರಪಂಚಾಂತರ್ಭೂತನಾದನು. ಈಪ್ರಕಾರವಾದ ಕಾರಣಪ್ರಪಂಚೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ಇದೇ ಅಧ್ಯಾರೋಪವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು.

ಅಪವಾದವ ಹೇಳೇವು. ಅಪವಾದವೆಂಬುದೇನೆಂದರೆ— ಕಾರಣವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ. ಅದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾವುದೆಂದರೆ—ಹೇಳೇವು. ಮೃತ್ತಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಘಟಶರಾವಾದಿಗಳು ಮೃದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ತಂತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಟಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ತಂತುವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೋ, ಸ್ವರ್ಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಟಕಮುಕುಟಾದಿಗಳು ಸ್ವರ್ಣವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಖಡ್ಗಾದಿಗಳು ಕಬ್ಬಿಣ ಹೊರತಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಪಂಚವು ಆತ್ಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ. ತಿಳಿವ

ಪ್ರಕಾರವ ಹೇಳೇವು. ಅಂದೆಂತೆನೆ ? ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂಥ ಅಂಡವೂ, ಆ ಅಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳೂ, ಆಯಾಲೋಕಗಳಿಗುಚಿತವಾದ ಚತುರ್ವಿಧಭೂತಗ್ರಾಮಗಳೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಪಂಚೀಕೃತಪಾಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ. ಅಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳನು ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿವಣ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಹೇಳೇವು. ಜಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪೃಥ್ವಿಯು ಜಲವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ; ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಲವು ತೇಜೋವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ; ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತೇಜಸ್ಸು ವಾಯುವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ; ಆಕಾಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾಯು ಆಕಾಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ; ಮಾಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆಕಾಶವು ಮಾಯೆಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಣ. ಮಾಯಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸತ್ತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ; ಅಸತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಕೂಡದು, "ಅಹಮಸ್ಮಿ" ಎಂಬ ಅನುಭವವಿದ್ದೀತಾಗಿ; ಸದಸತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಕೂಡದು ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರಣ. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕುದು. ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೆಂಬುದೇನೆಂದರೆ– ಮಿಥ್ಯಾಸ್ವರೂಪವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆಂತೆನೆ— ಅವಯುವ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. "ಯಾ ಮಾ, ಸಾ ಮಾಯಾ; ಯಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ, ಸಾ ಅವಿದ್ಯಾ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯಹುದಲ್ಲ. ಚಿದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ವಸ್ತ್ವಂತರವೇ ಇಲ್ಲ; ಆ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಸ್ವರೂಪವೇ ನಾನೆಂದು ಯಾವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಆತನೇ ಮುಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತ ಇವೆ.

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತಮಪ್ಪ
ವಿವೇಕಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ
ಅಧ್ಯಾರೋಪಾಪವಾದಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,
ಪೀಠಿಕಾಪ್ರಕರಣಂ.

ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

॥ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿ ॥

ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಸಾಧನಸಂಪನ್ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ।
ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಕರಣಾ ತ್ಸೋಽಧಿಕಾರೀ ನಿರೂಪ್ಯತೇ ॥

ವೇದಾಂತವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿಯನುಳ್ಳವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯೆನಿಸುವನು. ಅದೆಂತೆಂದೊಡೆ, ಹೇಳೇವು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಸವನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೋ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲವೋ; ರಾಜಸೂಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನುಮಾತ್ರ ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೈಶ್ಯರು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲವೋ; ವೈಶ್ಯಸ್ತೋಮದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯನು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲವೋ— ಹಾಗೆ ವೇದಾಂತವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿಯನುಳ್ಳವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯೆನಿಸುವನು.

ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿ ಆವುದೆಂದರೆ?— ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕ, ಇಹಾಮುತ್ರಫಲಭೋಗವಿರಾಗ, ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿ, ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ.

ಬ್ರಹ್ಮವೇ ನಿತ್ಯ, ಜಗತ್ತು ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗುರುಮುಖವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೇ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಿವೇಕವೆನಿಸುವುದು. ಇಹಾಮುತ್ರಾರ್ಥಫಲಭೋಗವಿರಾಗವಾವುದೆಂದರೆ:— ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳಾಗಿ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿವಿಷಯಭೋಗಗಳು, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳಾಗಿ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗಾದಿಗಳು—ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ವವಾಂತಾಶನಮೂತ್ರಪುರೀಷಗಳಂತೆ ಕಾಣುವಂಥದೇ ಇಹಾಮುತ್ರಫಲಭೋಗವಿರಾಗವೆನಿಸುವುದು. ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿಯಾವುದೆಂದರೆ:— ಶಮವೆಂತಲೂ, ದಮವೆಂತಲೂ, ತಿತಿಕ್ಷೆಯೆಂತಲೂ, ಉಪರತಿಯೆಂತಲೂ, ಸಮಾಧಾನವೆಂತಲೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂತಲೂ,

ಆಱುವಿಧಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅವಱಲ್ಲಿ ಶಮವೆಂಬುದಾವುದೆಂದರೆ— ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರವಣಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಿರಿಗಿಸಿ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡುವಣ. ದಮವೆಂಬುದಾವುದೆಂದರೆ?— ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ವಿಷಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಿರಿಗಿಸಿ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸುವಂಥದೇ ದಮವೆನಿಸುವುದು ತಿತಿಕ್ಷೆಯಾವುದೆಂದರೆ ?— ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಗಳ ಸಹಿಸುವಣ, ಮಂಜಿನಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಶೀತವನೂ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಷ್ಣವನೂ ಸಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ್ಥವಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಬ್ಧವಶದಿಂದ ಆವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಬರುವುದೋ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿನಿಶ್ಚಯವೇ ತಿತಿಕ್ಷೆಯೆನಿಸುವುದು. ಉಪರತಿಯಾವುದೆಂದರೆ?-ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡುವಂಥದು ಇದೇ ಸನ್ಯಾಸವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಕರ್ಮವ ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕರ್ಮತ್ವಾಭಿಮಾನವಿರಹಿತನಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉಪರತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಸಮಾಧಾನವೆಂಬುದಾವುದೆಂದರೆ?— ತಿರುಗಿದಂಥ ಮನಸ್ಸನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನು ವಾಸನಾವಶದಿಂದ ವಿಷಯದತ್ತಲೆ ಅವು ಹೋಗುವುದಾದರೆ, ಶ್ರವಣಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದಂಥ ವಿಷಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಿರಿಗಿ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲಿಸುವಂಥದು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವುದು. ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂಬುದಾವುದೆಂದರೆ?— ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆವಾವುದಱಲ್ಲಿ ಏನೇನು ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತೋ ಅದನೆಲ್ಲಾ ಗುರು ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸುವಂಥದೇ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವಾವುದೆಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛೆಯೆನಿಸುವುದು. ಸಮಸ್ತವಾದಂಥವರು ಮೋಕ್ಷವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ, ಅದು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ?— ಮನೆ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ ಮನೆಯುಹೊಕ್ಕ ಪುರುಷನು ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತ್ರಾದಿಗಳು ಏನಾಗಿ ಹೋದರೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ತಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಆ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಶೀತಜಲವನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವಂತೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ತಪ್ತನಾಗಿ ಪುರುಷನು ಈ ಸಂಸಾರತಾಪವನು ಯಾರು ಹೋಗಿಸುವರೋ, ಸದ್ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟೋ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳು

ಏನು ಬೇಕೋ ಎಂದು ತಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಮುಮು ಕ್ಷುತ್ವವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳುಳ್ಳಂಥವನೇ ಅಧಿಕಾರಿ ಯೆನಿಸಿಕೊಂಬನು.

ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯವ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಎಱಗಿದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಗುರುಗಳು ಅನಧಿಕಾರಿ ಗೆ ಉಪದೇಶವ ಮಾಡಬಾರದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:— ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಉಪನ ಯನವ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಯಾಗವ ಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಸ್ವರ್ಗಫಲವು, ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸದೋ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟ ಯಸಂಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನಫ ಲವು ಸಿದ್ಧಿಸದು. ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ಎಂದರೆ, ಹೋಗದು; ಅದಱಿಂದ ಬಂದು ಅದೃಷ್ಟವು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಈ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯವು ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಶ್ರವಣ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಗುರುಮುಖವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ನಾಲ್ಕುವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ನಿತ್ಯಾ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕವೊಂದೇಸಾಲದೆ ಎಂದರೆ, ಸಾಲದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾ ಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕವುಂಟಾದರೂ ವಿಷಯಾದಿಗಳ ಆ ಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ, ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆಯಾದ ಕಾರಣ, ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವವ ಕಾಣೆವು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯ ಸಾಧನವು ಆಗಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಸಾಧನವೇ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳುವೆವೆಂ ದರೆ, ಸಾಲದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಋಷೀಶ್ವರರಿಗೆ ನಿತ್ಯಾ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕವೂ ಇಹಾಮುತ್ರಾರ್ಥಫಲಭೋಗವಿರಾಗವೂ ಉಂಟು. ಅವರಿಗೆ ಕೋಪತಾಪಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಅವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವವಕಾಣೆವು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೂಱನೆಯ ಸಾಧನವು ಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಮೂಱುಸಾಧನಗಳೇ ಸಾಕೆಂದು ಹೇ ಳೋಣವೆಂದರೆ, ಸಾಲದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂಱು ಸಾ ಧನಗಳುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರುಂಟು. ಅವರಾರೆಂದರೆ ? ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಕ ಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಱುಕಿ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಡೆಯ ಬಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಂಬ

ಹೆಸರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಉಪಶಾಂತರಾಗಿ ಪ್ರತಿಗ್ರಹವು ಇಲ್ಲದೇನೇ ಇರುವರು. ಅವರೂ ವೇದಾಂತಶ್ರವಣವೆಂದರೆ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಾರರಾದಕಾರಣ, ಅವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವವ ಕಾಣೆವು. ಆದುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಧನವು ಬೇಕು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನವು ವೇದಾಂತವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಈ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿಯು ಕಾಯಿಕ ವಾಚಿಕೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರರೂಪವಲ್ಲ, ಮನೋವ್ಯಾಪಾರರೂಪವಾಗಲಾಗಿ, ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳಂಥವರಿಗೆ ಸುಲಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಾದಕಾರಣ, ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿಯುಂಟು, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿವಚನಂಗಳು:—

ಶ್ಲೋ॥ ಯಾವದನ್ಯನ್ನ ಸಂತ್ಯಕ್ತಂ ತಾವತ್ಸಾಮಾನ್ಯಮೇವ ಹಿ ।
ವಸ್ತುನಾ ಸಾಧ್ಯತೇ ಲೋಕೇ ಸ್ವಾತ್ಮಲಾಭೇ ತು ಕಾ ಕಥಾ ॥
ಸಹೇತು ಸಫಲಂ ಕರ್ಮ ಧನಮೂಲಮಶೇಷತಃ ।
ತ್ಯಜತ್ಯೇವ ಹಿ ತದ್ಜ್ಞೇಯಂ ತ್ಯಕ್ತುಃಪ್ರತ್ಯಕ್ಪರಂ ಪದಂ ॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತವಪ್ಪ
ವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ
ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿಯಂ ಪೇಳ್ವುದು,
ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಕರಣಂ ಸಮಾಪ್ತಂ.

ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

॥ ಪ್ರಪಂಚನಿರೂಪಣಂ, ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕ ॥

ಚೇತನಾಚೇತನೇ ಯೇವೈ ಶ್ರುತೌ ಸಮ್ಯಕ್ಸಮರ್ಥಿತೇ ।
ತೇ ದ್ವೇ ಮಯಾ ವಿರಚ್ಯೇತೇ ಭಾಷಯಾ ಶೃಣ್ವತಾಮಿಹ ॥

ಪ್ರಪಂಚವು ಎಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:— ಪ್ರಪಂಚವು ಆತ್ಮವೆಂತಲೂ ಅನಾತ್ಮವೆಂತಲೂ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಆತ್ಮನು ಪ್ರಪಂಚಾತೀತನಷ್ಟೆ. ಪ್ರಪಂಚಾತೀತನಾದ ಆತ್ಮನು ಪ್ರಪಂಚಾಂತಃಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ ಎಂದರೆ— ಹೇಳಬಹು

ದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ?- ಪ್ರಪಂಚವು ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚಾತೀತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಾಂತಃಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ?— ಆತ್ಮನೆಂಬುದು ಚೇತನವಷ್ಟೆ. ಚೇತನವಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೂಡದೆ ಹೋದರೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವು ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚಾತೀತನಾದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಪಂಚಾಂತಃಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗಾದರೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಚೇತನವಾವುದು, ಅಚೇತನವಾವುದು ?- ಎಂದರೆ, ನಡೆವಂಥದು, ನೆಗೆದುಹಾರುವುದು, ಹರಿಯುವುದು, ಓಡುವುದು, ಹತ್ತುವುದು, ಚೇತನವೆನಿಸುವುದು; ಪೃಥ್ವೀಜಲಪರ್ವತವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು ಅಚೇತನವೆನಿಸುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಪ್ರಪಂಚವು ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಎರಡೇ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ ?- ಎಂದರೆ, ಆತ್ಮವೆಂತಲೂ ಅನಾತ್ಮವೆಂತಲೂ ಪ್ರಪಂಚವು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲಾ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಅನಾತ್ಮಪದಾರ್ಥವೊಂದೇ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಯಿತು; ಆತ್ಮನು ಅದರೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಅನೇಕಬೋಪಾದಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಅನಾತ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಆತ್ಮನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ?-ಎಂದರೆ, ಜೀವನೆಂತಲೂ ಈಶ್ವರನೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಜೀವನಾಗಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ?— ಅನೇಕ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ ಈಶ್ವರನಾಗಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ?- ಅನೇಕ ಈಶ್ವರನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಜೀವನಾಗಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮನು ಅನೇಕ ಜೀವರಾಗಿ ತೋರಲಿ; ಈಶ್ವರನಾಗಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮನು ಅನೇಕ ಈಶ್ವರರಾಗಿ ತೋರುವುದು ಹೇಗೆ?- ಎಂದರೆ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ತನಗ್ರಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಮನೆಗೂ ಆತ್ಮನು ಅನೇಕ ಈಶ್ವರರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥದೆಲ್ಲವೂ ಮೃಚ್ಛಿಲಾದಾರು ತಾಮ್ರಪ್ರತಿಮೆಗಳ

ಷ್ಟ ತೋಱುತ್ತ ಇವೆ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಾ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ ? ಎಂದರೆ– ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಮೃಚ್ಛಿಲಾದಾರುತಾಮ್ರಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈಶ್ವರತ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆಪ್ರತಿಮಾದಿಬುದ್ಧಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಅವಱಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾದಿಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಈಶ್ವರತ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಪೂಜಾಭಿಷೇಕಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಲಕ್ಷಾಂತರವರಹಗಳನು ಏಕೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿಯಾರು ? ಅದುಕಾರಣ ಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರತ್ವಬುದ್ಧಿ ಬರಬಹುದಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ಮನುಷ್ಯಶರೀರವು ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದಱಿಂದಲೂ, ಮಾಂಸಮೂತ್ರಪುರೀಷಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವುದಱಿಂದಲೂ, ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸುಗಂಧವ ಸಂಪಾದಿಸುವೆವೆಂದರೆ ಶರೀರಸ್ಪರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆ ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿಗಳು ದುರ್ಗಂಧಗಳಾಗಿ ಹೇಯಗಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದಱಿಂದಲೂ, ಶರೀರವು ಮೃತವಾಗಿ ಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಇರುವಂಥವರಿಗೆ ಅರ್ಥಚ್ಛೇದಾದಿಕ್ಲೇಶಗಳ ಮಾಡುವುದಱಿಂದಲೂ, ಈ ಶರೀರವು ಹೇಯಪದಾರ್ಥವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ದೋಷಾದಿಗಳು ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದಲೂ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಂಥ ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿಗಳು ಪರರಿಗೆ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯ ಮಾಡುವುದಱಿಂದಲೂ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಹಾನಿ ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ತಿರಿಗಿ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಱಿಂದಲೂ, ಆ ಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರತ್ವಬುದ್ಧಿ ಬರುವಂಥದು ಉಚಿತವಹುದಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಒಂದು ಅನಾತ್ಮಪದಾರ್ಥವೇ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದು ಸಹಜ. ಅದಱ ಸಂಗಡ ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಅನೇಕವಾಗಿ ತೋಱಪಡುತಲಿದೆ ಎಂಬುದಱಲ್ಲಿದೃಷ್ಟಾಂತವಾವುದೆಂದರೆ– ಹೇಳೇವು. ಪೃಥಿವಿಯೊಂದೇ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿ, ಪರ್ವತಗಳೆಂತಲೂ ವನಗಳೆಂತಲೂ ಗೋಪುರಗೃಹಕುಡ್ಯಕುಸೂಲಘಟಶರಾವಾದಿಗಳೆಂತಲೂ ಅನೇಕವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಾ ಇದೆ; ಅದಱೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶವು ಘಟಾಕಾಶವೆಂತಲೂ ಮಠಾಕಾಶವೆಂತಲೂ ವೃಕ್ಷಾಕಾಶವೆಂತಲೂ ಪರ್ವತವನಾಕಾಶವೆಂತಲೂ ಗೃಹಕುಡ್ಯಕುಸೂಲಾಕಾಶವೆಂತಲೂ ಹೀಗೆ ಅನೇಕವಿಧಗಳಾಗಿ ತೋಱು

ತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿದಂಥ ಅನ
ತ್ಮಪದಾರ್ಥದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನೆಂತಲೂ ರಾಮನೆಂತಲ
ನರಸಿಂಹನೆಂತಲೂ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಅದುಕಾ
ಣ ಈ ಪೃಥಿವ್ಯಾಕಾಶದೃಷ್ಟಾಂತವು ಅವಚ್ಛಿನ್ನಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೆಂ
ಹೇಳಪಡುವುದು. ಪ್ರತಿಬಿಂಬಪಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಾಂತವನು ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆ
ದರೆ ? ಒಂದು ಜಲವೇ ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳೆಂತಲೂ ನದಿಗಳ
ತಲೂ ಕಾಲುವೆಗಳೆಂತಲೂ ತಟಾಕವಾಪಿಗಳೆಂತಲೂ ಭಾಂಡಜಲಗಳೆಂ
ಲೂ ಹೇಳಪಡುತ ಇದೆ. ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿ
ಅನೇಕರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಅನಾತ್ಮಕಾ
ರ್ಯವಾದಂಥ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ಅನೇಕ ರೂಪವಾಗಿ ತೋ
ರುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದರೂ ಅನಾತ್ಮಕಾರ್ಯವಾದಂ
ಅಂತಃಕರಣಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಆತ್ಮನ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾ
ಲಾರವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಜಲಗತವಾದ ಶೈತ್ಯಚಲನಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಜ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಂಥ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನ ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶನವಮಾಡಲಾರದೋ
ಹಾಗೆ ಅಂತಃಕರಣಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಂ
ಜೀವನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾರವು. ಅಂತಃಕರಣಗಳಿಗೆ ಅಧಿಷ್ಠಾ
ಭೂತವಾದ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾರದೆಂಬುದ ಹೇಳಬೆ
ಕಾದರೆ, ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿಯ ವಿಕಾರಗಳು ಪೃಥ್ವಿಯ ಕ
ರ್ಯದ ವಿಕಾರಗಳು ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಆಕಾಶವ ಹೇಗೆ ಸ
ರ್ಶನ ಮಾಡಲಾರವೋ, ಹಾಗೆ ಅನಾತ್ಮವಾದಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು ಅಜ್ಞಾನಕ
ರ್ಯಗಳಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಧರ್ಮಗಳು, ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಅಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಕ
ಆಧಾರಭೂತವಾದಂಥ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾರವು.

ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕವ ತಿಳದು, ಆ ಆತ್ಮನ ಸ
ರೂಪವು ನಾನೇ ಎಂದು ಆವನ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಅವನೇ ಮ
ಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕೇನ ಪುಂಸಃ ಸಂಸಾರನಿರ್ವೃತಿಃ ।
ತದ್ವಿನಾ ಜನ್ಮಕೋಟ್ಯಾಪಿ ಬಂಧಚ್ಛೇದೋನ ಸಿಧ್ಯತಿ ॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತವಾದ
ವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಪಂಚನಿರೂಪಣವಂ ಪೇಳ್ದುದು,

ತೃತೀಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

॥ ದುಃಖನಿರೂಪಣಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಜನೇ ಯದ್ದುಃಖಮಸ್ತ್ಯೇತತ್ಕಿಂ ಸ್ವರೂಪಮುತಾ ನ್ಯತಃ ।
ಸವ್ಯಾಗಾಗಂತುಕಂ ವೇತಿ ಚಿಂತ್ಯತೇ ಭಾಷಯಾ ಮಯಾ ॥

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೋ ಆಗಂತುಕವೋ, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೇತೆಂದರೆ:— ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದುಃಖವು ಆಗಂತುಕವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಆರೂ ಯತ್ನವ ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿ, ದುಃಖವನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು, ಆಗಂತುಕವೆಂಬೇ ಹೇಳತಕ್ಕದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಲಿ, ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿ, ಎಂದರೆ ? ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂಬುದು ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತಾದಕಾರಣ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಬರುವುದು; ಬಂದರೂ ಬರಲಿ, ಎಂದರೆ? ನಿವೃತ್ತದುಃಖನಾಗಿ ಇರುವವನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದಾದಕಾರಣ ದುಃಖ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೆ, ಹೋಗದೆ?— ಎಂದರೆ, ಹೋಗದು. ಅದೇತೆಂದರೆ ? ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ಬೇವಿನ ಎಲೆಗೆ ಕಹಿಯಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ. ಕಹಿಯು ಹೋಗಿ ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪು ಇರುವಂಥದುದನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣೆವಲ್ಲಾ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ದುಃಖವೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೆ ಹೋಗಲಾಱದಾದಕಾರಣ ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಹೇಳತಕ್ಕ

ದು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಲಿ, ಅದ
ನಿವೃತ್ತಿ ಯು ಬರಲಿ: ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅಗ್ನಿಗೆ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿ
ವಷ್ಟೆ; ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಉಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಮಣಿಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ನಿ
ತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಶೈತ್ಯಕ್ಕೆ ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನೂ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಮತ
ಜಲಕ್ಕೆ ಶೈತ್ಯವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ; ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದಂಥ ಶೈತ್ಯಕ್ಕೆ
ಗ್ನಿಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಉಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಆವಿರ್ಭಾವವನ
ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದಂಥ ದು
ಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಸುಖಕ್ಕೆ ಆ
ರ್ಭಾವವೂ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳೋಣ, ಎಂದರೆ— ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಾತ್ಕಾ
ಕಪರಿಭವವೇ ಹೊರತಾಗಿ ಆತ್ಯಂತಿಕನಿವೃತ್ತಿಯು ಬರಲಾರದು. ಅದೆಂ
ದರೆ? ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದಂಥ ಮಣಿಮಂತ್ರೌಷಧಾದಿಗ
ಹೋದಬಳಿಕ ಪರಿಭೂತವಾದಂಥ ಉಷ್ಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ
ಆವಿರ್ಭಾವ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆಯೋ, ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಉತ್
ಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನಫಲರೂಪವಾದಂಥ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಶವು ಬರುತ್ತಾ ಇರ
ಗಿ ದುಃಖವು ತಿರಿಗಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವುದು; ದುಃಖಕ್ಕೆ ಆತ್ಯಂತಿಕನಿವೃತ್ತಿ
ಬರಲಾರದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು
ಳುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಜನ್ಯತ್ವವೂ ಅನಿತ್ಯತ್ವವೂ ಬರುವುವು. ಬ
ರೂ ಬರಲಿ, ಎಂದರೆ? ಅದಾರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವ
ಆತ್ಮನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳುವಂಥ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ
ಹಾಸಪುರಾಣಾಗಮಾಭಿಯುಕ್ತವಚನಗಳಿಗೂ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದು.
ತ್ತ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೂಷ್ಣೀ
ಭೂತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನು ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಆ
ನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ದುಃಖವು ತೋಱಬೇಕು. ತೋಱದಿಲ್ಲವಾಗಿ,
ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆಂಬ, ಅ
ಭವವಿಲ್ಲ, ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದೇವೆಂದು ಅನುಭವವಿರುವುದರಿಂದ— ಆತ್ಮ
ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದು. ಅಂಗೀಕರಿಸಿ
ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದಾಗಲಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನು ಆಗಂ

ವೆಂದೇ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ದುಃಖವು ಏತಱಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ?– ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಬಂದಂಥದು. ಅದುಕಾರಣ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವುಂಟೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖವುಂಟೆಂದು ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಆರಾದರೂ ಹೇಳುವರೇ? ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವೇ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವಿದ್ದ ಬಳಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖವೇ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ? ಎಂದರೆ— ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆನೆ? ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖವೇ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ದುಃಖವಾವುದೆಂದರೆ, ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರೋಗ ಬಂದರೆ ದುಃಖ; ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ, ಮಕ್ಕಳುಂಟಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳದೆ ಇದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಕ್ಕಳು ಮೃತರಾದರೂ, ದುಃಖ; ಶತ್ರುಗಳು ಬಲವಂತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವರೆಂಬ ದುಃಖ; ಹೆಂಡತಿಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಔಷಧಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿಯಾರೆಂಬ ದುಃಖ; ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಳೆ ಅಧಿಕವಾದರೂ ದುಃಖ; ತನಗೆ ವಾರ್ಧಕ್ಯ ಬಂದಿತು, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ದೇಶಕೋಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ದುಃಖ—ಇವುಮೊದಲಾದ ದುಃಖಗಳು ಬಹುವಾಗಿ ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಪಡುವುದಱಿಂದ ಅವರು ಸುಖಸ್ವರೂಪಿಗಳು ಎಂಬುದು ಮೋಹದಿಂದಲೇ ಹೇಳತಕ್ಕದು. ಮೋಹದಿಂದ ದುಃಖವು ಸುಖವಾಗಿ ತೋಱುವುದೇ? –ಎಂದರೆ, ತೋಱುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಮೊಟ್ಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಮಾಱುವವನಿಗೆ ಒಂದು ಪಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಕಗ್ಗಾಯಿತು ಎಂದರೆ, ಮೊಟ್ಟೆಯಭಾರದಿಂದ ಬಂದಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಸಕ್ತಿಮಾಡದೆ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. ಜೆಸ್ತರು ತಮ್ಮ ದೊರೆಗೆ ಜಯವಾದರೆ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು ಕೆಲಸವುಂಟಾದರೆ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ದುಃಖಗಳು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಖದೋಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತೋಱುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಗೂ ಮೋಹದಿಂದಲೇ ದುಃಖವು ಸುಖವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಲಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೂ ದುಃಖವುಂಟೇ?– ಎಂ

ದರೆ, ಉಂಟು. ವಿವೇಕಿಯೆನಿಸುವಾತನು ಶರೀರವುಳ್ಳವನೋ ಇಲ್ಲದವನೋ, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಶರೀರನಾದವನಿಗೆ ವಿವೇಕಿಯೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೇ ವಿವೇಕಿಯೆಂದು ಹೇಳಪಡುವನು. ಅಂತಪ್ಪ ವಿವೇಕಿಗೂ ದುಃಖವುಂಟೇ? ಎಂದರೆ— ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಹೇಳೇವು. ವಿವೇಕಿಗೂ ಹಸಿವು, ನೀರಡಿಕೆಗಳು, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿದ್ವಂದ್ವದುಃಖಗಳೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ನೋವು, ತಲೆಯ ನೋವು, ಕಣ್ಣು ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ನೋವುಗಳು ವ್ಯಾಘ್ರವೃಶ್ಚಿಕಸರ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಬಂದಂಥ ಭಯಕಂಪಾದಿಗಳು—ಇವುಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಉಂಟಾದಕಾರಣ ವಿವೇಕಿಗೂ ದುಃಖವುಂಟು. ಹಾಗಾದರೆ ವಿವೇಕಿಗೂ ಅವಿವೇಕಿಗೂ ಭೇದವಾವುದೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ವಿವೇಕಿಯಾದಂಥವನು ಸರ್ವದುಃಖಗಳನ್ನು ಅಂತಃಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ನೋಡುವನು; ಅವಿವೇಕಿಯಾದಂಥವನು ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಈ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಾನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನೆಂತಲೂ, ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ನಾಶವಾದರೆ ತಾನು ನಾಶವಾದೆನೆಂತಲೂ, ತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ವಿವೇಕಿಗೂ ಅವಿವೇಕಿಗೂ ಭೇದವುಂಟು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟೇ, ಎಂದರೆ— ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ದೇವತೆಗಳು ಉಂಟೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವು ಏತಱಿಂದ ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದರೆ,— ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಪಡುತ ಇದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಅವರಿಗೆ ಶರೀರವುಂಟೆಂತಲೂ ದುಃಖವುಂಟೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುಃಖವುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅನ್ಯೋನ್ಯಯುದ್ಧದಿಂದಲೂ, ಕ್ರೂರವಾದ ಅನ್ಯೋನ್ಯಶಾಪದಿಂದಲೂ, ಒಬ್ಬನ ಐಶ್ವರ್ಯವ ಒಬ್ಬ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಪಹರಿಸುವುದಱಿಂದಲೂ, ಒಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಱಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದು ದೇಶಕೋಶಗಳೆಲ್ಲವನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಂಕಲೆಯ ಹಾಕುವುದಱಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಭೃತ್ಯರಾಗಿ ಇರುವುದಱಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲಾಗಿ ತಮಗೆ ನಾಶಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಭಯವಿರುವುದಱಿಂದ

ಲೂ, ಇವು ಮೊದಲಾದಂಥ ದುಃಖಗಳು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಂಟೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಯಿತಾದರೆ, ನಮಗೆ ಉಪಾಸ್ಯರು ಹೇಗೆ ಆದಾರು ? ಕೇಳಿದ ಅಭೀಷ್ಟವ ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟಾರು ?— ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳು ತಾವು ದುಃಖವುಂಟಾದವರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಐಶ್ವರ್ಯವುಂಟಾದವರಾದಕಾರಣ ನಮಗೆ ಉಪಾಸ್ಯರಾಗಿ ಇಷ್ಟಫಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ದೇವತೆಗಳು ತಾವು ದುಃಖಿಗಳಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಉಪಾಸ್ಯರಾಗಿ ಇಷ್ಟಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವರಹುದಲ್ಲಾ. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದಸ್ವರೂಪಿಗಳೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದೆಯಷ್ಟೆ; ಅದಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾವುದೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ವಿವೇಕಿಯಾದಂಥವನು ಶರೀರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ದುಃಖವನುಳ್ಳವನಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಹೇಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಅಂತಃಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಾದ ದೇವತೆಗಳು ದುಃಖವನ್ನು ಅಂತಃಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿ ನೋಡುವರು. ಅದುಕಾರಣ ಅವರನ್ನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾವುದೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವುಂಟೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖವುಂಟೆಂದು ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಶರೀರಪರ್ಯಂತವೂ ದುಃಖಾಕ್ರಾನ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಅದುಕಾರಣ ಸಶರೀರಮುಕ್ತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯತ್ನಮಾಡಬಾರದು, ಅಶರೀರಮುಕ್ತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯತ್ನವ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆಗಲಾಗಿ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಯೋಪಾದಿಯಾಗಿ ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯೆಂದು ಬಂದು ಉಂಟಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಗೆ ಯತ್ನವ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯು ಬೇಱೆವುಂಟೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಮಾತ್ರ ಉಂಟು, ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತಾದಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವುಂಟೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಸಶರೀರಮುಕ್ತರಾದಂಥ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವಹಾಗೆ ಅಶರೀರಮುಕ್ತರಾದಂಥವರು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ನಾದುದರಿಂದಲೂ; ಯೋಗಿಗಳಾನಂಥವರು ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲೋ
ಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಶರೀರಮುಕ್ತರಾದವರನು ಕಂಡುಬಂದರೆಂದು ಶಾ
ಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಅಶರೀರಮುಕ್ತನಾದಂಥವನ ಯೋಗಿಗಳ
ಕಂಡುಬಂದರೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ; ಸಶರೀರ
ಮುಕ್ತನಾದಂಥವನು ಅನೇಕಕಾಲ ಸಶರೀರಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ತಿರಿಗಿ ಬಂದ
ನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಅಶರೀರಮುಕ್ತನಾದಂಥವನು ಅನೇಕ
ಕಾಲ ಅಶರೀರಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ತಿರಿಗಿ ಬಂದನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿ
ಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ: ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಯುಂಟು, ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಸು
ಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೋ ಹಾಗೆ ಅಶ
ರೀರಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಪ್ರ
ತ್ಯಕ್ಷವಾದರೆ, ಅದರೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಸುಖವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವುದೇ?
ಎಂದರೆ, ಅದ್ವಿತೀಯಸುಖಸ್ವರೂಪವಾದಂಥದು ಮುಕ್ತಿಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ
ಸಮವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ತನಗೆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವಲ್ಲಿ
ಮುಕ್ತಿಸುಖವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬಹುದಲ್ಲಾ. ಹಾಗಾದರೆ ಸುಖಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಸುಷುಪ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸುಷುಪ್ತಿಯನೆ ಮುಕ್ತಿ
ಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವೂ ಪುನರುತ್ಥಾನವೂ
ಇವೆಯಾಗುದರಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವೂ ಪುನರುತ್ಥಾನವೂ ಇ
ಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸುಷುಪ್ತಿಯನೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು.
ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ? ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖದಂತೆ ಮುಕ್ತಿಸುಖವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದೆಯಾ
ಗಲಾಗಿ ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿ
ತು. ಮತ್ತು ಯೋಗಿಯಾದಂಥವನು ಅಶರೀರಮುಕ್ತನ ಕಂಡು ಬಂದು
ಹೇಳದೆ ಇರುವ ಭಾವವು, ಅಶರೀರಮುಕ್ತನಾದಂಥವನು ನಾನು ಅನೇಕ
ಕಾಲ ಅಶರೀರಮುಕ್ತನಾಗಿ ಇದ್ದು ತಿರಿಗಿ ಬಂದೆನೆಂದು ಹೇಳದೆ ಇರುವ
ಭಾವವು, ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದನು ಹೇಳುತ್ತ ಇವೆ. ಸಶರೀರ
ಮುಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದರಲಿ ಯಾವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಿಷಯಗಳಾಗಿ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ಪ್ರ
ತ್ಯಕ್ಷಗಳಾಗಿ ಕಾಣಸಡುತಿವೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಿಷಯ

ಗಳಲ್ಲದೆ ಹೋದುದಱಿಂದಲೂ, ಈ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳು ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದಱಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲ; ಶಾಸ್ತ್ರಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸುವುದು, ಶಾಸ್ತ್ರಹೊಱತಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರವಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದಱಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತ್ಯನುಭವಗಳು ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಶರೀರಮುಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರಲೇ ಯತ್ನವ ಮಾಡಬೇಕು, ಸಶರೀರಮುಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಯತ್ನವ ಮಾಡಬಾರದು, ಮಾಡಿದರೆ ದುಃಖವು ಹೋಗದೆಂಬುವುದಱಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳೇವು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ:— ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲವಾಗಿ ದುಃಖವು ಇಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ದುಃಖವು ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಉಂಟೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲವು ದುಃಖವುಂಟೆಂದು, ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವು ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ದುಃಖವು ಇಲ್ಲವೆಂದು, ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದುಃಖವು ಬರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆತನಿಗೆ ದುಃಖವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು, ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಈ ಶರೀರವು ಏತಱಿಂದ ಬಂದಂಥದು? ಎಂದರೆ, ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೇ ಪಂಚೀಕೃತದಿಂದ ಬಂದಂಥದೆಂದು ತೋಱುತಿದೆ. ಹಾಗೆ ಏತಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಕೇವಲ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದಲೇ ಶರೀರ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಸರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವು ಶರೀರವು ಹುಟ್ಟಬೇಕು; ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅದುಕಾರಣ ಕೇವಲ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಶರೀರವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ನಾವು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಾಕಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶರೀರವು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆಗಲೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೊಂದು ಶರೀರವು ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು

ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಹಾಗೆಹೇಳಕೂಡದು. ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಗಳಿಗೆ ಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೆ ರತಿಕೂಡದಾಗಿ ಸಂಭೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತವೇ ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಶರೀರಾಕಾರವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವುಂಟೇ, ಎಂದರೆ— ಒಬ್ಬರಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರು ಇಲ್ಲವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪ್ರಾಣಿವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾಗಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಜಗದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಬರುತ್ತಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳು ಸಾಧಾರಣಕಾರಣವೇ ಆಗಲಿ, ಅದರಿಂದ ಜಗದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಬರುವುದೇ, ಎಂದರೆ– ಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾದಂಥ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಘಟಾದಿವೈಚಿತ್ರ್ಯವ ಕಾಣೆವಾಗಲಾಗಿ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಜಗದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಬರುತ್ತಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತಾವುದರಿಂದ ಘಟಾದಿವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ? ಎಂದರೆ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾದ ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದಲೇ ಬಂದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಂಗಳು ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾದ ದೇಶಕಾಲಗಳನಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣವಾದ ಕಾರಣಾಂತರವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿಯೇ ವಿಚಿತ್ರಶರೀರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೆಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆ ಕಾರಣಾಂತರವಾವುದೆಂದರೆ? ಕರ್ಮವೇ ಆಗತಕ್ಕದು. ಹಾಗಾದರೆ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದೀತಾಗಿ ಕೇವಲ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಶರೀರ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಕರ್ಮವು ನಿರಾಶ್ರಯವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ತ್ರಿಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಇದೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಕೇವಲವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಶರೀರ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ? ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿದಂಥ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಂಗಳಿಂದ ಶರೀರ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಎರಡುಕಾರಣದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಶರೀರ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇ

೪ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಎರಡುಕಾರಣಗಳ ಬಳಗೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಶರೀರವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವ ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಘಟವು ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾದ ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರಮಾತ್ರದಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಲಾರದೋ, ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರವು ಮಣ್ಣನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಲಿದೆಯೋ, ಮಣ್ಣು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಬರುತ್ತಲಿದೆಯೋ— ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಕೇವಲ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಶರೀರ ಬರಲಾರದು, ಕೇವಲ ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಶರೀರ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದಲೇ ಶರೀರ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಇದೆ; ಕರ್ಮವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದಲೇ ಶರೀರವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ-ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದಂಥ ಮಣ್ಣು ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾದಂಥ ಕುಲಾಲವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾದರೆ ಘಟವು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಈಶ್ವರಸೃಷ್ಟವಾಗಿರುವಂಥ ಭೂತಗಳು ಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಭೌತಿಕಪ್ರಪಂಚವು ಹೇಗೆ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ 'ಆತ್ಮನೇ ತಾನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮವು ಆವನಿಗೆ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅತನಿಗೆ ಶರೀರವು ಬರಲಾರದು. ಅದೇತೆಂದರೆ? ಪ್ರಪಂಚವು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮವೇ ತಾನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ತೋರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಹಾಗೆ ತೋರುವುದಾದರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಆವನಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಕರ್ಮವುಂಟಾದರೆ ಶರೀರವುಂಟು, ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರವಿಲ್ಲವೆಂಬಂಥದು, ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ- ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಭೋಗಪ್ರದವಾದ ಕರ್ಮವು ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಶರೀರವು ಇದೆ, ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ

ಸೂಕ್ಷ್ಮಭೋಗಪ್ರದವಾದ ಕರ್ಮವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಶರೀರವು ಇಲ್ಲ. ಆದುದಱಿಂದ ಕರ್ಮವುಂಟಾದರೆ ಶರೀರವುಂಟು, ಕರ್ಮವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರವು ಇಲ್ಲ ಎಂಬಂಥದು ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತ್ಯನುಭವಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಯಿತು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಶರೀರಸ್ಯ ದುಃಖತ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿರವ್ಯಾಹತಾ ಯತಃ ।
ಅತಃ ಶರೀರಮುಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಯತ್ನಂ ಕುರ್ಯಾದತಂದ್ರಿತಃ ॥ ೧

ನ ಭೂತಪಂಚಕಾನ್ನಾಪಿ ಕರ್ಮಣಃ ಕೇವಲಾದಪಿ ।
ಉಭಾಭ್ಯಾಂ ಮಿಳಿತಾಭ್ಯಾಂ ತಚ್ಛರೀರಮುಪಜಾಯತೇ ॥ ೨

ತಚ್ಛರೀರಾನವಾಪ್ತಿಸ್ತು ಜ್ಞಾನಾದೇವ ನ ಚಾನ್ಯತಃ ॥
ಇತಿ ಯಸ್ಯ ದೃಢಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಮುಕ್ತಸ್ಸ ಚ ಪಂಡಿತಃ ॥ ೩
ಅತಃ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸರತೋ ಭವೇತ್ ॥

ಇಂತೀ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತವಪ್ಪ
ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ
ದುಃಖನಿರೂಪಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,
ಚತುರ್ಥಪ್ರಕರಣಂ.

ಐದನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

॥ ಕರ್ಮಪ್ರಕರಣ ॥

ಕರ್ಮವೆಷ್ಟುವಿಧವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:— ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೆಂತಲೂ, ಪಾಪಕರ್ಮವೆಂತಲೂ, ಮಿಶ್ರಕರ್ಮವೆಂತಲೂ, ಕರ್ಮವು ಮೂಱುವಿಧಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪವೆರಡಕ್ಕೂ, ಮಿಶ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಫಲವಾವುದು, ಎಂದರೆ—ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆನೆ ? ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ದೇವಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಪಾಪಕರ್ಮಕ್ಕೆ, ತಿರ್ಯಗಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಪುಣ್ಯೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಫಲವಾವುದೆಂದರೆ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಪುಣ್ಯಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ.

ಯಕ್ಷರಕ್ಷಃಪಿಶಾಚಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಪಾಪೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಪರರಿಗೆ ತಾಪಕರಗಳಾದಂಥ ಗುಚ್ಛಗುಲ್ಮಯೂಕವೃಶ್ಚಿಕವನವೃಕ್ಷಕಾದಿ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಪಾಪಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಸನಸನಾರಿಕೇಳಮಹಿಷಗರ್ದಭಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಪಾಪಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋಗಜಾಶ್ವತ್ಥತುಲಸ್ಯಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಮಿಶ್ರಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ,— ಚಂಡಾಲಪುಲ್ಕಸವ್ಯಾಧಾದಿಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಮಿಶ್ರಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಕರಣಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದಂಥ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವೆನಿಸುವುದು; ಮಿಶ್ರೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಫಲವಾವುದೆಂದರೆ- ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಬಂದು, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿದ್ವಾರಾ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪತ್ತಿ ಬಂದು, ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯ ಸಂಪತ್ತಿದ್ವಾರಾ ಸದ್ಗುರುಲಾಭವುಂಟಾಗಿ, ಸದ್ಗುರುಲಾಭಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರವಣಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸನದಿಂ ಬಂದಂಥ ಜ್ಞಾನದ್ವಾರಾ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಸುಖವನು ಕೊಡುವಂಥ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮಿಶ್ರೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಆಗಲಾಗಿ ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಕರ್ಮಫಲತಾರತಮ್ಯವನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಮಿಶ್ರೋತ್ಕರ್ಷ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ಯತ್ನವ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪುಣ್ಯಪಾಪಮಿಶ್ರರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವು ಏತಱಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತದೆ ?- ಎಂದರೆ, ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಸನುಸ್ಯವಾಗಿರುವಂಥವರು— ನಾನು ಈ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರಾಗಲಾಗಿ ಅವರ ಅನುಭವದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ: ಅದಱಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವವನು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುವಣ, ಎಂದರೆ- ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಕಾರಣ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ, ಈ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯಷ್ಟೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಗತಿಯಾವುದು ?— ಎಂದರೆ, ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೇ ತೋಱುವುದಱಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಹೇಳತಕ್ಕುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ

ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದೇ ಹೇಳುವಣ?- ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೆಯಾದರೆ, ಕರ್ತೃತ್ವವು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯಾರೂ ಯತ್ನವ ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದಂಥವರು ಯತ್ನವ ಮಾಡುವುದಱಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವವನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಲಿ, ಅದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯತ್ನವ ಮಾಡಲಿ ?— ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂಬುದು ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತಾದಕಾರಣ ಸ್ವರೂಪನಾಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಸ್ವರೂಪನಾಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾರೂ ಯತ್ನವ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಕರ್ತೃತ್ವನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದಂಥ ಕರ್ತೃತ್ವಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪವೇ ನಾಶವಾಗುವುದಱಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅಕರ್ತೃವಾಗಿ ಇರುವಂಥವರು ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವರಾಗಲಾಗಿ, ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಬರಲಿ?— ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅಗ್ನಿಗೆ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಉಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಮಣಿಮಂತ್ರೌಷಧಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕರ್ತೃತ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುತ್ತ ಇದೆ- ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತ್ರಾದಿವಿಯೋಗದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನಫಲಕ್ಕೆ ನಾಶವು ಬರುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ ತಿರಿಗಿಯೂ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದಱಿಂದ ಸಕರ್ತೃತ್ವನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದಂಥ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಜನ್ಯತ್ವಾನಿತ್ಯತ್ವಗಳು ಬರುವುವು. ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಅಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳುವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನು ಇರುವುದಱಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಈ

ಕರ್ತೃತ್ವವು ತೋಱಬೇಕು; ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿದ್ದರೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಏಕೆ ತೋಱಬೇಕು; ತೋಱಬೇಡವಲ್ಲ? ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ತಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಸ್ನಾನಭೋಜನಶಯನವಿಹಾರಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ಯಾದಿಕರಣಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಹೇಗೆ ತೋಱಲಿಲ್ಲವೋ, ವಾಸ್ಯಾದಿಕರಣಸಂಯೋಗಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ– ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಇದೆ; ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ, ಕರ್ತೃತ್ವ ತೋಱಲಿಲ್ಲ; ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಕರಣಸಂಯೋಗವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಕರ್ತೃತ್ವ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ– ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ತೂಷ್ಣೀಂಭೂತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಕರಣಸಂಯೋಗವಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ತೃತ್ವ ತೋಱಬೇಕು. ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ? ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆಗಂತುಕವೆಂದರೇನು?– ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಧರ್ಮವು ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದು ಆಗಂತುಕವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗೆ ತೋಱುವುದೇ ಎಂದರೆ, ತೋಱುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ಓಡೆಯ ಹತ್ತಿಕೊಂಡ ಹೋಗುವಂಥ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಓಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠವಾದ ಚಾಂಚಲ್ಯವು ಸ್ಥಿರವಾದಂಥ ತೀರಸ್ಥವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥಿರವೃಕ್ಷಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಅಚಾಂಚಲ್ಯವು ಓಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ತ್ರಿವಿಧಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಇದ್ದಂಥ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಕರ್ತೃತ್ವವು ತ್ರಿವಿಧಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ದೃಷ್ಟಾಂತಾಂತರವ ಹೇಳೇವು. ಚಂದ್ರನ ನೋಡುವಂಥ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮೇಘನಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಂಥ ಚಾಂಚಲ್ಯ ಚಂದ್ರನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಚಂದ್ರನಿಷ್ಠವಾದ ಅಚಾಂಚಲ್ಯ ಮೇಘನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ತ್ರಿವಿಧಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿರುವ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠ

ವಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಕರ್ತೃತ್ವವು ತ್ರಿವಿಧಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಾ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಆಗಂತುಕವೇ ಸರಿ.

ಹಾಗಾದರೆ, ತ್ರಿವಿಧಕರಣಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಉಂಟಾದರಷ್ಟೆ ಅದು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳು ಅಚೇತನವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವವ ಹೇಳಲಾಗದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚೇತನಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಂಥವರಿಗೆ ಕರಣಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕಾಣಪಡುತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಅಚೇತನಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಂಥ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವ ಹೇಳುವುದಕೆ ಕೂಡದು. ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ, ಚೇತನತ್ವವನ್ನು ಕರಣಾಂತರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ, ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕಾಣಪಟ್ಟಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಚೇತನಗಳಾದಂಥ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಗೂ ಕರ್ತೃತ್ವವ ಹೇಳಬಹುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣಪಡುತಿದೆ?– ಎಂದರೆ, ವಾಯ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಪಟ್ಟಿತು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅಚೇತನವಾದಂಥ ವಾಯುವಿಗೆ ಕರಣವನ್ನು ಚೇತನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮುರಿವಣವೆಂಬಂಥ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕಾಣಪಡುತಿದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೂ ಕರಣವನ್ನು ಜೀವತ್ವವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ವೃಕ್ಷಗಳನು ಕೀಳುವಣವೆಂಬಂಥ ಕ್ರಿಯೆಯನು ಕೂಡಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕಾಣಪಡುತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಚೇತನವಾದಂಥ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಗೂ ಚೇತನತ್ವವನ್ನು ಕರಣಾಂತರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕೂಡಿತಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಪುಣ್ಯಪಾಪಮಿಶ್ರಕರ್ಮಗಳಾವುವೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಸಚಿಂತೆಯೆಂದೂ ಸವಿಶೇಷಚಿಂತೆಯೆಂದೂ, ನಿರ್ವಿಶೇಷಚಿಂತೆಯೆಂದೂ, ಪರಲೋಕಚಿಂತೆಯೆಂದೂ, ಪರರಿಗೆ ಹಿತಪ್ರಾಪ್ತಿಚಿಂತೆಯೆಂದೂ, ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಚಿಂತೆಯೆಂದೂ– ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ಸದಾವಿಷಯಚಿಂತೆಯೂ, ಪರರಿಗೆ

ಅಹಿತಚಿಂತೆಯೂ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಚಿಂತೆಯೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾದ್ಯಭಾವಚಿಂತೆಯೂ, ಪರಲೋಕಾದ್ಯಭಾವಚಿಂತೆಯೂ- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಪಾಪಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು; ಸವಿಶೇಷನಿರ್ವಿಶೇಷಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ವಿಷಯಾದಿಚಿಂತೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಿಶ್ರಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ವೇದಾಧ್ಯಯನವು, ಶಾಸ್ತ್ರಪಠನವು, ಗೀತಾಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನವು, ಗಾಯತ್ರೀಪಂಚಾಕ್ಷರಾದಿಜಪವು, ಭಗವನ್ನಾಮಕೀರ್ತನವು, ಪರೋಪಕಾರವಾರ್ತಾದಿಗಳು- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ವಾಕ್ಕಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ಸರ್ವದಾ ದೊಡ್ಡವರ ದೂಷಿಸುವಂಥದು, ಪರರನು ಆಡಬಾರದಂಥ ಮಾತುಗಳ ಆಡುವಂಥದು, ಅಸತ್ಯವ ಹೇಳುವಂಥದು, ಚಾಡಿಯು ಹೇಳುವಂಥದು- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ವಾಕ್ಕಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು; ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಜಪಾದಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವಾರ್ತೆಯು, ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳ ಹೇಳುವದು, ವಾಕ್ಕಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಮಿಶ್ರಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡುವಂಥದು, ಗುರುದೇವತಾದಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವ ಮಾಡುವಂಥದು, ಹರಕೆ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳು, ಪರರ ಪೀಡಿಸದೆ ಇರುವಂಥದು- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ಕಾಯದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯವೆನಿಸುವುದು. ಸರ್ವದಾ ಪರರ ಪೀಡಿಸುವಂಥದು, ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನವು, ಬಲವಂತಮಾಡಿ ಪರಧನಗಳನಪಹರಿಸುವುದು, ಕಳುವಂಥದು, ವಿಟರ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುವಂಥದು- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ಕಾಯದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೀಡಿಸುವಂಥದು, ಪರದ್ರವ್ಯವನಪಹರಿಸಿ ಅಬಿವಟ್ಟಿಗೆಯಿರಿಸುವಣ, ಬಿಟ್ಟಿಯು ಹಿಡಿದು ಕೊಳವ ತೋಡಿಸುವಣ, ಪರರ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗುಡಿಗಳ ಬಿಡುವಣ- ಇವು ಮೊದಲಾದುದು ಕಾಯದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಿಶ್ರಕರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮವು ಮಾಡಪಡುತಿದೆ.

ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ:—ಮುಖ್ಯಫಲವೆನುತಲೂ, ಅವಾಂತರಫಲವೆನುತಲೂ ಫಲವೆರಡು ವಿಧ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಫಲವೆಂದರೆ-ತ್ರಿವಿಧ

ವಾದ ಕರ್ಮಗಳನು ತ್ರಿಕರಣಗಳೇ ಮಾಡುತ್ತ ಇವೆ, ಆತ್ಮನು ಒಂದು ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಕರ್ತನಾದ ಆತ್ಮ, "ನಾನು," ಎಂದು ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯು ಬರುವಂಥದೇ ಮುಖ್ಯಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಅವಾಂತರಫಲವೇನೆಂದರೆ-ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯು ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳನು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು; ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಿಡಕೂಡದೆ ಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳನು ಮಿಶ್ರಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾದರು ಬಿಡಬೇಕು; ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಪಾಪಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಿಡದೆ ಇರಬೇಕು- ಎಂಬುದೇ ಅವಾಂತರಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಬಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಫಲವುಂಟೇ- ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಬಾಳೆಯ ತೋಟ ಹಾಕಿದವನಿಗೆ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು ತಂದು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ವಿನಿಯೋಗಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯಫಲವೋ, ಎಲೆ ಕಾಯಿ ದಿಂಡು ಕಂದು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡುವಂಥದು ಹೇಗೆ ಅವಾಂತರಫಲವೋ, ಹಾಗೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಫಲವೆನುತಲೂ ಅವಾಂತರಫಲವೆನುತಲೂ ಎರಡು ವಿಧ ಫಲಗಳುಂಟು.

ಹಾಗೆ ಈ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳು ಒಂದಱಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ ಇವೆಯೋ ತಾವೇ ಮಾಡುತ ಇವೆಯೋ, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. (ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತ ಇವೆ) ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ, ಪರಶು ಕೊಡಲಿ ಮೊದಲಾದುವು ಕರಣಗಳಾದಕಾರಣ ಅವಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕನ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಬರಬೇಕು. ಹಾಗ ಕಾಣವಾಗಲಾಗಿ, ಒಂದಱಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೆಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಚೇತನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಅಚೇತನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ- ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಚೇತನದಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣ-ಎಂದರೆ, ಚೇತನನಾದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಕಾರಣ ಚೇತನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅಚೇತನದಿಂದಲೆ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಅಚೇತನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಯಾದರೆ, ಘಟವು ಘಟಾಂತರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ ಜಲಾಹರಣಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕಾಣೆವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಗುಡಿಯ ನಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದೆನು, ನಾನು ಸಹಸ್ರಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನನ್ನ ಮಾಡಿಸಿದೆನು, ನಾನು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿಸಿದೆನು, ಎಂದು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೇ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವನ್ನು (ಹೇಳಬೇಕು.) ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಕಾರಯಿತೃತ್ವಾನುಭವಕ್ಕೆ ಗತಿಯೇನು?– ಎಂದರೆ, ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂತಲೇ ಹೇಳುವಣ– ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ, ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯಾರೂ ಯತ್ನವ ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದಂಥವರು ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಲಿ, ಅದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನವ ಮಾಡಲಿ–ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದು ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತಾದಕಾರಣ ಸ್ವರೂಪನಾಶನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಬರುವುದು. ಸ್ವರೂಪನಾಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾರೂ ಯತ್ನವ ಮಾಡರಾಗಲಾಗಿ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಕಾರಯಿತೃತ್ವನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯತ್ನವ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರಯಿತೃತ್ವಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುವಾಗ್ಯೆ ಸ್ವರೂಪವೇನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತ ಇದೆ ಯಾದಕಾರಣ ಕಾರಯಿತೃತ್ವದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅಕಾರಯಿತೃವಾಗಿ ಇರುವಂಥವನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವನಾದಕಾರಣ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ

ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಬರಲಿ (-ಎಂದರೆ ಕೂಡದು.) ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅಗ್ನಿಗೆ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಉಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಮಣಿಮಂತ್ರೌಷಧಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರಯಿತೃತ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತ್ರೌಷಧಿವಿಯೋಗದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕರ್ಮೋಪಾಸನಫಲಕ್ಕೆ ನಾಶವು ಬರುತ್ತಿರಲಾಗಿ ತಿರಿಗಿಯು ಆವಿರ್ಭವಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಜನ್ಯತ್ವವು ಬರುವುದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಅಕಾರಯಿತೃವೆಂದು ಹೇಳುವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದು. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಆತ್ಮನಿದ್ದಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ತೋಱಬೇಕು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿದ್ದರೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ಏಕೆ ತೋಱಬೇಕು, ತೋಱಬೇಡವಲ್ಲ? ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕತ್ವವಿದೆ ಎಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ನಿಯಮ್ಯರಾದಂಥ ಶಿಷ್ಯಸನ್ನಿಧಾನವಿಲ್ಲದುದಱಿಂದ ಅಧ್ಯಾಪಕತ್ವ ಹೇಗೆ ತೋಱಲಿಲ್ಲವ್ರೋ, ಶಿಷ್ಯಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೋ; ಮತ್ತು ರಾಜಪ್ರಭೃತಿಗಳಿಗೆ ನಿಯಂತೃತ್ವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ನಿಯಮ್ಯರಾದಂಥ ಮಂತ್ರಿಪುರೋಹಿತಪ್ರಭೃತ್ಯಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ನಿಯಂತೃತ್ವ ಹೇಗೆ ತೋಱುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಸನ್ನಿಧಾನವುಂಟಾದರೆ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಯಮ್ಯಗಳಾದ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಸಂಪರ್ಕವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ತೋಱಲಿಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಕರಣಸಂಯೋಗವಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣ- ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ತೂಷ್ಣೀಂಭೂತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಕರಣಸಂಪರ್ಕವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಯಿತೃತ್ವ ತೋಱಬೇಕು.

ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು; ಆಗಂತುಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆಗಂತುಕವೆಂದರೇನು ? ಎಂದರೆ– ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮವು ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋಱುವಂತೆ ಇರುವುದೇ ಆಗಂತುಕವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಧರ್ಮವು ಅನ್ಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತದೆಯೆ ?–ಎಂದರೆ, ತೋಱುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ? ಜಪಾಕುಸುಮದ ಲೋಹಿತತ್ವವು ಸ್ಫಟಿಕನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಅಗ್ನಿನಿಷ್ಠವಾದ ಉಷ್ಣತ್ವವು ಅಯಃಪಿಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಯಃಪಿಂಡನಿಷ್ಠವಾದ ದೀರ್ಘತ್ವವರ್ತುಲತ್ವಾದಿಗಳು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿನಿಷ್ಠವಾದ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಅಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಅಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ, ಘಟವು ಘಟಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳವೆವಲ್ಲಾ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು ? ಎಂದರೆ– ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಇಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಪ್ರೇರಕತ್ವವು ಕೂಡದು. ಎಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಂಟೋ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕತ್ವವು ಕೂಡುವುದೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಯೋಗ್ಯತೆ ಉಂಟಾದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕತ್ವವ ಕಂಡಿರೆಂದರೆ-- ಹೇಳೇವು. ಅಗ್ನಿ ಬಿರಾಣಿಮದ್ದಿನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವ ಪೆರಂಗಿ ಗುಂಡುಗಳಿಂದ ಚತುರಂಗಬಲಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅಚೇತನವಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಚೇತನವಾದ ಪಾಷಾಣಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರೇರಕತ್ವವು ಕಾಣಪಡುತ ಇದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಪ್ರೇತಶರೀರಕ್ಕೂ ಸ್ವಜ್ಞಾತಿಜನಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಕಾಣಪಡುತ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಚೇತನಗಳಾದಂಥ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಗೂ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು ? ಎಂದರೆ– ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ

ಅಸ್ಮದಾದಿಗಳಹಾಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ?-ಎಂದರೆ-ಆದಿತ್ಯನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸ್ವಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾವೋ, ಅಯಸ್ಕಾಂತಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಅಯಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸನ್ನಿಧಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಮಸ್ತವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಜಗತ್ತೂ ಚರಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಿರ್ವಿಕಾರತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆ ? ಎಂದರೆ-ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ-ಆದಿತ್ಯಪ್ರಕಾಶಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಸಕಲವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಾಣಿನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಕಾರಾದಿಗಳು ಆ ಆದಿತ್ಯನ ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶನಮಾಡಲಾರವೋ, ಅಯಸ್ಕಾಂತಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅಯಸ್ಸು ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಅಯೋನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಆ ಅಯಸ್ಕಾಂತವ ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಚೇಷ್ಟಿಸುವಂಥ ಜಗನ್ನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ವಿಕಾರಾದಿಗಳು ಆ ಆತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶನಮಾಡಲಾರವು. ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಿರ್ವಿಕಾರತ್ವವು ಕೂಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು ? ಎಂದರೆ-ಹೇಳೇವು. ಕರ್ಮವ ನಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದವರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತೇರ ನಡಿಸುವಣೆಂಬ ವ್ಯಾಪಾರವು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಂತೃವಾಗಿ ಸ್ವಸ್ಥನಾದಂಥ ಪ್ರಭುವಿನಲ್ಲಿ, ನಾನು ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ತೇರ ನಡಿಸಿದೆನು ಎಂದು ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಈ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಅಧ್ಯಾಸವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಯಿತೃತ್ವವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ, ಅಕಾರಯಿತೃವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾಗಿ ಇರುವ ಆತ್ಮನು ನಾನು ಎಂಬ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವು ದೃಢವಾಗಿ ಬರುವಂಥದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲ. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿವಿಧೈರೇವ ಕರಣೈಃ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಂ ಚ ಮಿಶ್ರಕಂ।
ಕ್ರಿಯತೇ ನ ಮಯಾ ಕರ್ಮೇತ್ಯೇವಂ ಬುದ್ಧಿರ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧

ರಾಗಾದ್ಯೈರೇವ ನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ನ ಮೇ ಕ್ವಚಿತ್।
ಇತಿ ಯಸ್ಯ ದೃಢಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಮುಕ್ತ ಸ್ಸಚ ಪಂಡಿತಃ ॥ ೨

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವ ಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತಮಪ್ಪ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ

ಕರ್ಮಪ್ರಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,

ಪಂಚಮ ಪ್ರಕರಣಂ

ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

॥ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಪ್ರಕರಣಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ರಾಗಶ್ರದ್ಧಾದ್ವೇಷಯುಕ್ತೋ ಬದ್ಧೋ ಮುಕ್ತೋ ಭವೇನ್ನತು ।
ತದ್ರಾಗಾದಿಃ ಕತಿ ವಿಧಃ ಕೇನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚಿಂತ್ಯತೇ ॥ ೧

ಟೀಕು— ಯಾವ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥದಾಗಿ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳು ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆಯೋ ಆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:— ರಾಗವೆನುತಲೂ, ದ್ವೇಷವೆನುತಲೂ, ಕಾಮವೆನುತಲೂ, ಕ್ರೋಧವೆನುತಲೂ, ಲೋಭವೆನುತಲೂ, ಮೋಹವೆನುತಲೂ, ಮದವೆನುತಲೂ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವೆನುತಲೂ, ಈರ್ಷ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಅಸೂಯೆಯೆನುತಲೂ, ಡಂಭವೆನುತಲೂ, ದರ್ಪವೆನುತಲೂ, ಅಹಂಕಾರವೆನುತಲೂ, ಇಚ್ಛೆಯೆನುತಲೂ, ಭಕ್ತಿಯೆನುತಲೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೆನುತಲೂ, ಹದಿನಾರು ವಿಧಗಳು. ಇವರ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳೇವು. ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯವಾಗಿ ಬರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ರಾಗವೆಂದು ಹೆಸರು. ಒಬ್ಬನು ಅಪಕಾರವ ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ದ್ವೇಷವೆಂದು ಹೆಸರು. ಗೃಹಾರಾಮಕ್ಷೇತ್ರಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಯಾವವ

ವಿಘ್ನವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿ ಬರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಕ್ರೋಧವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ವೆಚ್ಚಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಲೋಭವೆಂದು ಹೆಸರು. ಐಶ್ವರ್ಯಮದದಿಂದ ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯವನ್ನು ಅಱಿಯದೆ ಹೋಗುವಂಥ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಮೋಹವೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಕಲಸಂಪತ್ತಿಯೂ ತನಗುಂಟು, ತಾನೇನ ಮಾಡಿದರೂ ಸಲುವುದೆಂದು ಬಂದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಮದವೆಂದು ಹೆಸರು. ತನಗಿಂತಲೂ ಒಬ್ಬನು ಅಧಿಕನಾಗಿ ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ ಅವನ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಸೈರಿಸದಿರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಪರರಿಗೆ ದುಃಖವು ಬಾರದೆ ತನಗೆ ದುಃಖವು ಬರಬಹುದೇಎಂಬ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಈರ್ಷ್ಯೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ನನಗೆ ಸುಖವು ಬಂದಹಾಗೆ ಪರರಿಗೆ ಸುಖವು ಬರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮವನು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ತಿಳಿದು ಭಲಾ! ಎನಬೇಕೆಂದು ಬರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಡಂಭವೆಂದು ಹೆಸರು. ತಾನು ದೊಡ್ಡವನು ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ತನಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಬರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ದರ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರು. "ಎಲಾ! ಅಱಿಯೆಯಾ? ನನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವಂಥವ? ನಾನು ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವ ಬಿಡುವನಲ್ಲ" ಎಂದು ಬರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಅಹಂಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಂಥ ಶೌಚಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಗುರುದೇವತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಗುರುವೇದಾಂತವಾಕ್ಯ ಯಾಗಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಳಪಟ್ಟುದಾಯಿತು.

ಈವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು? ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ರಾಗವು ಆದಿಯಾಗಿ ಅಹಂಕಾರವು ಅಂತವಾದಂಥ ಹದಿಮೂಱಱಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೇಆದರೆ ನರಕದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರಲಾಱದು. ಆದಕಾರಣ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಕಾರಕಗಳಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೂ ತಿರುಗಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿರೂಪಗಳಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದನಾದರೆ ಕ್ರ

ಮದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದಾನು. ಅದಱಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾದಿನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೂತ್ರಪುರೀಷವಿಸರ್ಜನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೇಹೋದನಾದರೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಧಕವಾಗುವುದು; ಮಾಡಿದನಾದರೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧನವು ಆಗುವುದು. ಅದಱಿಂದ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಂಥದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆ, ತೂಷ್ಣೀಂಭೂತಾವಸ್ಥೆ, ಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಕರ್ಮವು ಇಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಕರ್ಮವು ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳುಂಟಾದರೆ ಕರ್ಮವುಂಟು; ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂಬಂಥದು ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಈ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಏತಱಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ ?–ಎಂದರೆ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಸಮಸ್ತರಾದಂಥವರಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ರಾಗಾದಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಬರುವುದೆ ? ಎಂದರೆ–ಬರುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಸ್ತ್ರೀಜನಕ್ಕೆ ತಾನು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಯಾವಾಗ ಅಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಆಗ ರಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭರ್ತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗೃಹಸಂರಕ್ಷಣವಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾಕಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾಣಪಡುತ್ತ ಇದೆ. ಆದಱೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪುರುಷನಿಗೂ ನಾನು ಪುರುಷನೆಂದು ಯಾವಾಗ ಅಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಆಗ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ರಾಗಾದಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾರಾದಿಪರಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಶ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಧನಧಾನ್ಯಾರ್ಜನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಾಣಪಡುತ್ತ ಇದೆ. ಆದಱೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತಜನರಿಗೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದ್ಯಭಿಮಾನದಿಂದ ಸ್ವಸ್ವೋಚಿತವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಾದಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಾಣಪಡುತಲಿದೆಯಾದಕಾರಣ ರಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು.

ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು ?– ಎಂದರೆ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದಂಥವರು ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೂಢವಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಅಭಿಮಾನ

ಬಿಡಬೇಕು, ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಆದರೆ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು ಎಂಬು
ದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಅಭಿಮಾನವುಂಟಾ
ರಾಗಾದಿಗಳು ಉಂಟು; ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಗಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂಬು
ಸುಷುಪ್ತಿಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಂಭೂತಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಬುದು.

ಆದರೆ ಈ ಅಭಿಮಾನವು ಏತಱಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ?-ಎಂದರೆ, ಅವಿ
ಕದಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ, ಸಮಸ್ತವಾದವರಿಗ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಾನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ನಾನು, ವೈಶ್ಯನು ನಾನು, ಶೂದ್ರ
ನಾನು ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದ್ಯಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಇ
ಆವುದ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ವಿವೇಕವಿ
ಅದಱಿಂದ ಅಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವಲಂಬನವಿಲ್ಲವೆ ?
ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲ. ಶರೀರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹ
ಳುವಣವೆಂದರೆ, ಶರೀರವು ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇದೆಯಾ
ಕಾರಣ ಅವರಿಗೂ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಬರಬೇಕು. ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ
ಅದಱಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳು ಶರೀರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬ
ತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳ ಅ
ಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣ-ಎಂದರೆ, ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋ
ಪವೀತಾದಿಗಳು ಕುಲಾಲಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲ
ಅವರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಾನು ಎಂದು ಬರಬೇಕು. ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ;
ಕಾರಣ ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿ
ಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಬಂದೊಂದವಯವಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವ
ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ನಾಮ
ವಹಾರವಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದಲೂ ಆಯಾ ಅವಯವಾದಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವ
ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಾತೃಪಿತೃಕುಲಜನ್ಯವಾದಂಥ ಅ
ಯವಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಾತ
ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಕೇಶಲೋಮನಖದಂತಮಲಮೂತ್ರಾದಿ
ಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ವ್ಯವಹಾರವು ಬರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕಾಣೆವಾಗಲ
ಬಂದಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳ ನಿರ್ವಚಿಸಿ ಯಾರೂ ಹೇಳಕೂಡ

ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಗತಿಯೇನು ? ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಶೋಭನವೆಂದೂ, ಉತ್ಸವವೆಂದೂ, ಸಂತೆಯೆಂದೂ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಸಮೂಹಂಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ನಾಮಗಳು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಘಾತಕ್ಕೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೆಸರು. ಹಾಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆನುತಲೂ, ವೈಶ್ಯನೆನುತಲೂ, ಶೂದ್ರನೆನುತಲೂ, ಸ್ತ್ರೀಯೆನುತಲೂ, ಪುರುಷನೆನುತಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೆನುತಲೂ, ದೀಕ್ಷಿತನೆನುತಲೂ, ಪೌರಾಣಿಕನೆನುತಲೂ, ಭಾಗವತನೆನುತಲೂ, ದ್ರಾವಿಡನೆನುತಲೂ, ಕರ್ಣಾಟಕನೆನುತಲೂ, ತತ್ತ್ವವಾದಿಯೆನುತಲೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರನೆನುತಲೂ ಇವು ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತನಾಮಗಳೂ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಘಾತವನ್ನು ವಿಷಯೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆಯಾದಕಾರಣ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಘಾತಕ್ಕೆಯೇ ಈ ನಾಮಗಳು, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಈ ನಾಮಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದರೆ ಅವಿವೇಕವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಅಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತಇದೆ.

ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು ? ಎಂದರೆ ? ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲ; ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಘಾತಕ್ಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

ಈ ಅವಿವೇಕವೇತಱಿಂದ ಬಂದಿತು ? ಎಂದರೆ-ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದಂಥದು. ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ?- ಎಂದರೆ, ತನ್ನ ತಾನಱಿಯದಿರುವುದೆ ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ತನ್ನ ತಾನಱಿಯನೆ ? ಎಂದರೆ, ಅಱಿಯನು. ತನ್ನ ತಾನಱಿಯನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ? ಎಂದರೆ, ಅಱಿಯದೇ ಇದ್ದನಾದಕಾರಣ ಹೇಳಬಹುದು. ಮತ್ತೇನೆಂದು ಬಲ್ಲನು? ಎಂದರೆ– ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನುತಲೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆನುತಲೂ, ವೈಶ್ಯನೆನುತಲೂ, ಶೂದ್ರನೆನುತಲೂ ಈ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂಥವನೆನುತಲೂ, ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಆತ್ಮನೆಂದು ಬಲ್ಲರೇ ಹೊಱತಾಗಿ ಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ಅಸಂಗನಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾರೂ ಅಱಿಯರು. ಹೀಗೆ ಅಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ ? ಎಂದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದಂಥವರು ಯಾರೂ ಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ಬಲ್ಲನುಂಟೆಂದು ಅಱಿಯರು? ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳು

ವಣ ?—ಎಂದರೆ, ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ— ಕರ್ತ್ತನಾಗಿ, ಭೋ ಕ್ತ್ತನಾಗಿ, ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿ, ಲೋಕಾಂತರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಂಥ ಜೀವನ ಆತ್ಮನಾಗಿ ಬಲ್ಲರೇ ಹೊಱತಾಗಿ, ಅಕರ್ತ್ತನಾಗಿ, ಅಭೋಕ್ತ್ತನಾಗಿ, ಅಪರಿಚ್ಛಿ ನ್ನನಾಗಿ, ಅಸಂಗನಾಗಿ, ಅಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ, ವೇದಾಂ ತವೇದ್ಯನಾದಂಥ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನ ಯಾರೂ ಅಱಿಯರು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯದೆ ಇರುವಂಥದೇ ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವಿ ವೇಕವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ.

ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಏತಱಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ? ಅಜ್ಞಾನವು ಅನಾದಿಯಾದ ಕಾರಣ ಇಂಥದಱಿಂದ ಬರುತ್ತ ಇದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಈ ಅ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಈ ಅಜ್ಞಾ ನವು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸತ್ತು ಎನು ತಲೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅಸತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಶಶವಿಷಾಣಾ ದಿಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ರೀತಿ ಕಾಣದೆ ಹೋಗಬೇಕು. "ಅಹಮಜ್ಞಃ" ಎಂದು ಅಜ್ಞಾನವು ಅನುಭವಿಸಪಡುತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಅಜ್ಞಾನವ ಅಸತ್ತೆಂ ದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಸತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರಣ ಸತ್ತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಸಾವಯುವವೆಂದು ಹೇಳುವ ಣವೆಂದರೆ— ಇದು ಮೂಲಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮೂಲಕಾರ ಣವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಅಜ್ಞಾನವು ಸಾವಯುವವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ನಿರವಯುವವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಜಗದಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ನಿರವಯುವೆ ನುತಲೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಉಭಯಾತ್ಮಕವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂ ದರೆ- ವಿರುದ್ಧವಾದಕಾರಣ ಉಭಯಾತ್ಮಕವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದ ರೆ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ-ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವಾಗಿ ಬರವುದು. ಬಂ ದರೂ ಬರಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರಾದರೆ, ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ಹೇಳು ವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮ ಯೆಗೆ ಆತ್ಮಸತ್ತಿನಿಂದಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ್ತವಾದ ಸತ್ತಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿ ದಲೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಅಭಿನ್

ವೆಂದು ಹೇಳುವಣಾವೆಂದರೆ,-ಆತ್ಮನು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆತ್ಮನು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದರೆ- "ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ" ಯೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಮಾಯೆಗೆ ಚೇತನತ್ವ ಬರುವುದು, ಅಚೇತನತ್ವವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಚೇತನಸ್ವರೂಪತ್ವ ಬರುವದು: ಮಾಯೆಯೆಂದು ಹೇಳಪಡದೆ ಇರಬೇಕು, ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಪಡಬೇಕು. ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಪಡುತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣಾವೆಂದರೆ-ಮಾಯೆಯೆನುತಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯೆನುತಲೂ, ಪ್ರಧಾನವೆನುತಲೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಪ್ರಳಯವೆನುತಲೂ, ಮಹಾಸುಷುಪ್ತಿಯೆನುತಲೂ, ತಮಸ್ಸೆನುತಲೂ, ಅಜ್ಞಾನವೆನುತಲೂ ಆತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಡುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಮಾಯೆಯು ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದರೆ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳುವಣಾವೆಂದರೆ- ವಿರುದ್ಧವಾದಕಾರಣ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನವೆನುತಲೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳಕೂಡುವುದು ಎಂದರೆ-ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದಂಥ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವಿವೇಕವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಆ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಅಭಿಮಾನವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಆ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಬರುತ್ತ ಇವೆ. ಆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಕರ್ಮವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಶರೀರವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಆ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ದಃಖವು ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಈ ದುಃಖವು ಆತ್ಯಂತಿಕವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ- ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುದು. ಶರೀರಪರಗ್ರಹ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ-ಕರ್ಮವು ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುದು. ಕರ್ಮವು ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವದೆಂದರೆ-ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುದು. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುವೆಂದರೆ-- ಅಭಿಮಾನ ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುವು. ಅಭಿಮಾನ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ- ಅವಿವೇಕ ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುವು. ಅವಿವೇಕ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ- ಅಜ್ಞಾನ ಹೋದರೆ ಹೋಗುವುದು. ಅಜ್ಞಾನ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ- ಅದ್ವಿತೀಯಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯಾ

ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೋಗುವುದು; ಮತ್ತೇತರಿಂದಲೂ ಹೋಗದು
ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ- ಕರ್ಮ
ಕ್ಕೂ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರ
ಲಾರದು. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು
ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅ
ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕತ್ತಲೆಗೆ ವಿರೋಧ
ವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮೇಘಾವರಣವು ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅಂಧ
ಕಾರವನ್ನು ನಿಬಿಡವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವು
ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯ ಮಾಡುವುದೇ ಹೊರತಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮಾಡಲಾ
ರದು. ಆ ಅಂಧಕಾರವು ತನಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾದಂಥ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಿಂದ
ಹೇಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ವಿರೋಧಿ
ಯಾದಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಾಗೆ ನಿವೃ
ತ್ತಿ, ಮತ್ತೆ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರಲಾರದು. ಈ ಅಜ್ಞಾನವು
ಏತರಿಂದ ಬರುವುದೆಂದರೆ- ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು.
ಮತ್ತೆ ಏತರಿಂದಲೂ ಬಾರದು. ಹಾಗಾದರೆ ಕರ್ಮೋಪಾಸನಯೋಗಾದಿ
ಗಳಿಂದ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಏಕೆ
ಹೇಳಕೂಡದು? ಎಂದರೆ- ಜ್ಞಾನವು ವಸ್ತುತಂತ್ರವಾದ ಕಾರಣ ಪುರುಷ
ತಂತ್ರವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿ ಬರುವುದೇ ಹೊರತು ಜ್ಞಾನವು
ಬರಲಾರದು. ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಮಾಣಜನ್ಯವಾದಕಾರಣ ಮಾನಸಕ್ರಿಯಾತ್ಮ
ಕವಾದಂಥ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ ಬರುವುದೇ ಹೊರತಾಗಿ
ಜ್ಞಾನವು ಬರಲಾರದು. ಯೋಗವು ಮಾನಸಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ ಕಾರಣ
ಅಣಿಮಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾನಫಲವಾದಂ
ಕೃತಕೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ವಿಘ್ನವ ಮಾಡುವುದೇ ಹೊರತಾಗಿ ಜ್ಞಾನವ ಹುಟ್ಟಿ
ಸಲಾರದು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನವು ಏತರಿಂದ ಬರುವುದೆಂದರೆ- ಆತ್ಮಾನಾತ
ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು. ಅದೆಂತು, ಎಂದರೆ-ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾ
ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಗಾಯತ್ರಿ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಾದಿಗ
ತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಅದಕದಕುಚಿತವಾದಂಥ ಪರೀಕ್ಷಾನಿಘರ್ಷಣಾದಿ ವಿಚಾರ

ಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇವೆಯೋ, ಸ್ನಾನಧ್ಯಾನಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾದಿಗ ಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿ ಚಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇದೆಯೇ ಹೊರತಾಗಿ, ಕರ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಲಾರದು.

ಅದುಕಾರಣ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದಂಥವನು ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನ ದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿಚಾರವ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದುದೇ ಆದರೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತವಾದುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದುಃಖಹೇತುರ್ಹಿ ದೇಹಸ್ಯಾ ದ್ವೇಷಹೇತುಶ್ಚ ಕರ್ಮ ತತ ॥
ಕರ್ಮಹೇತುಶ್ಚ ರಾಗಾದೀ ರಾಗೋ ಮಾನಾದಿಕಾರಣಂ ॥೧॥

ಅವಿವೇಕೋ ಮಾನಹೇತುರಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ॥
ಜ್ಞಾನಾನ್ನ ನಶ್ಯೇತ್ತದಜ್ಞಾನಂ ತದ್ಜ್ಞಾನಂ ಸ್ಯಾದ್ವಿಚಾರತಃ ॥೨॥

ಅಜ್ಞಾನವೃಕ್ಷಮವಿವೇಕಮಹಾಂಕುರಂ ಯೋ ।
ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಟಪಂ ಬಹುರಾಗಶಾಖಂ ॥
ಕರ್ಮಪ್ರಜಸ್ಥಲಜದೇಹಫಲಾಟುಮೇತಂ ।
ಜ್ಞಾನಾಸಿನಾರ್ತ್ತರಸಮೇಷ ಸುಧೀಶ್ಛಿನತ್ತಿ ॥೩॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವ ಯತೀಂದ್ರ ಪ್ರೋಕ್ತಮಪ್ಪ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ

ರಾಗದ್ವೇಷಪ್ರಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,

ಷಷ್ಠಪ್ರಕರಣಂ.

ಏಳನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

॥ ಆತ್ಮನಾತ್ಮವಿವೇಕ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕೇನ ಮುಸಿರ್ಮುಚ್ಯೇತ ಬಂಧನಾತ್ ।
ಆತ್ಮಾ ಚ ಕೀದೃಶಃ ಕೋವಾನಾತ್ಮಾ ಚೇತ್ಯತ್ರ ಚಿಂತ್ಯತೇ ॥

ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದು ಹೇಳಪಟ್ಟಿತಾಗಲಾಗಿ, ಆ ಆತ್ಮನ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಆತ್ಮನೆಂಬುವಾರೆಂದರೆ— ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪಂಚಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದಂಥವನು ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಪಡುವನು. ಅನಾತ್ಮನೆಂಬುದಾರೆಂದರೆ— ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಶರೀರತ್ರಯವು ಅನಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ- ಅನೃತಜಡದುಃಖವು ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಸಮಷ್ಟಿಯೆಂದರೇನೆಂದರೆ- ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಮಹಾಜನವೆಂದು ಸಮಷ್ಟಿ, ಪುರುಷನೆಂದು ವ್ಯಷ್ಟಿ; ವನವೆಂದು ಸಮಷ್ಟಿ, ವೃಕ್ಷವೆಂದು ವ್ಯಷ್ಟಿ, ಗ್ರಾಮವೆಂದು ಸಮಷ್ಟಿ, ಗೃಹವೆಂದು ವ್ಯಷ್ಟಿ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೂಡಿಸಿ ಸಮಷ್ಟಿ, ಒಂದೊಂದು ಪದಾರ್ಥವು ವ್ಯಷ್ಟಿ, ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ- ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರವು ಸಮಷ್ಟಿಯೆನಿಸುವುದು; ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯು ಶರೀರವು ವ್ಯಷ್ಟಿಯೆನಿಸುವುದು. ಆ ಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಕಾರಣಶರೀರವೆನುತಲೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳು. ಈ ಶರೀರತ್ರಯಗಳೊಳಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಸಮಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನಿಸುವುದು; ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸಮಷ್ಟಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನಿಸುವುದು; ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಾರಣಶರೀರವು ಸಮಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರವೆನಿಸುವುದು; ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಯ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ವ್ಯಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನಿಸುವುದು; ಒಬ್ಬೊ

ಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ವ್ಯಷ್ಟಿಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನಿಸುವುದು; ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಾರಣಶರೀರವು ವ್ಯಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮಷ್ಟಿಯೆನುತಲೂ ವ್ಯಷ್ಟಿಯೆನುತಲೂ ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ?– ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವೂ ಬರುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೇಳಬೇಕು. ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವೂ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬರಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ? ಎಂದರೆ– ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಇವೆ. ಆದಹೊತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದುವೆಂದು ಯಾರೂ ಅರಿಯರು. ಮತ್ತೇನೆಂದು ಬಲ್ಲರೆಂದರೆ– ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವೂ ವಾಸ್ತವವೆಂತಲೇ ಬಲ್ಲರು. ಅವರುಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದರೆ ದೋಷವೇನು?, ಎಂದರೆ– ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವೂ ಹಾಗೆ ವಾಸ್ತವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಬರಲಾರದು. ಸಮಸ್ತಪ್ರಜಾಮಾತೃಕೆಯಾದಂಥ ಶ್ರುತಿಯು ಈಶ್ವರತ್ವವನ್ನೂ ಜೀವತ್ವವನ್ನೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದಂಥದೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮಷ್ಟಿಯೆನುತಲೂ ವ್ಯಷ್ಟಿಯೆನುತಲೂ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಆವ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಈಶ್ವರತ್ವವು ಬಂದಿತು; ಆವ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಜೀವತ್ವವು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ,– ಸಮಷ್ಟಿಶರೀರೋಪಾಧಿತ್ರಯದಿಂದ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ, ವ್ಯಷ್ಟಿಶರೀರೋಪಾಧಿತ್ರಯದಿಂದ ಜೀವತ್ವವೂ ಬಂದಿತು. ಈ ಈಶ್ವರತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರವೊಂದೇ ಸಾಲದೆ– ಎಂದರೆ, ಸಾಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಸಮಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಎಂದರೆ– ಉಪಾಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಪಡುತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾದಂಥವನಿಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರೋಪಾಧಿಕನಾದ ಆತ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಪಡುತ ಇದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಈಶ್ವರನೆನುತಲೂ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೆನುತಲೂ, ಅವ್ಯಾಕೃತನೆನುತಲೂ ಮೂರು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ– ಎಂದರೆ, ಅಭಿಮಾನವು ಅಹಂಕಾರಧರ್ಮವಾದಕಾರಣ ಆಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಕೂಡ

ವು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ? ಸಮಷ್ಟಿಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವಿಶಿಷ್ಟಮಾತ್ರತ್ವ
ವೇ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಈತನ ಉಪಾಸನೆಯ
ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಾದವರಿಗೆ ಆ ಈಶ್ವರನ ಅವಸ್ಥಾಂತರ
ವಾದ ಸಮಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶರೀರೋಪಾಧಿಕನಾದ ಈಶ್ವರನ ಉಪಾಸಿಸ
ಹೇಳಿ ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಈತನ ಹೆಸರೇನೆಂದರೆ, ವಿರಾಟ್ ಎನು
ತಲೂ, ವೈಶ್ವಾನರನೆನುತಲೂ, ವೈರಾಜನೆನುತಲೂ ಮೂರು ಹೆಸರು.
ಈತನಿಗೆ ಅಸಮಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ-
ಎಂದರೆ, ನಿಯತವಾದಂಥ ಶರೀರವಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೆಂ
ದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ? ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶ
ರೀರವಿಶಿಷ್ಟಮಾತ್ರತ್ವವೂ ಈಶ್ವರತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅಂತರ್ಯಾ
ಮಿಯಾದಂಥ ಈಶ್ವರನೇ ಸಾತ್ವಿಕರಾಜಸತಾಮಸಗುಣಗಳನ್ನು ಅವಲಂ
ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆನು
ತಲೂ ವಿಷ್ಣುವೆನುತಲೂ ರುದ್ರನೆನುತಲೂ ಯಾವಾಗ ಹೇಳಪಡುತ, ಇ
ದ್ದಾನೆಯೋ; ಮತ್ತು ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ರಾಮ
ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಎತ್ತುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ: ಆಗ
ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಆಯಾಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾಭಿಮಾನವುಂಟು. ಆಯಾ ಅಭಿ
ಮಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ- ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳು ಕೂಡ
ವಾದಕಾರಣ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಜೀವಿಗ
ಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೇನೆಂದರೆ- ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅಹಂಕಾರಮ
ಮತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಇಂಥ
ಅಭಿಮಾನವು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಲೋಕಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ
ಯೇ ಅಭಿಮಾನವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಜೀವನಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಹೀಗೆ
ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಂಟೇ ಸರಿ. ಈ ಈಶ್ವರನೇ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾ
ಸ್ಯನಾಗಿ ಹೇಳಪಡುತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತೆಂದರೆ
ವಿರಾಡುಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಂಥವರು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಉ
ಪಾಸನೆಯು ಮಾಡಬೇಕು; ಆ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕಾರಿ
ಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಂಥವರಿಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆಯ

ಮಾಡಬೇಕು; ಆ ಅವತಾರಾದಿಗಳ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಂಥ ವರಿಗೆ ಆ ಅವತಾರಸೂಚಕವಾಗಿರುವಂಥ ತಾಮ್ರಾದಿಪ್ರತಿಮೆಗಳನು ಉಪಾಸನೆಯು ಮಾಡಬೇಕು-ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸರ್ವಜನರುಗಳೂ ಆವಾವ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಉಪಾಸನೆಯು ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೋ ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿದ್ವಾರಾ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಉಪಾಸಿಸಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮೂರ್ತ್ಯಾದಿಗಳ ಉಪಾಸನೆಯು ಮಾಡಹೇಳಿ ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ- ದ್ವಾರಾದ್ವಾರಾ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಹೀಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಶರೀರೋಪಾಧಿತ್ರಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಈಶ್ವರತ್ವವು ಬಂದಿತು; ಜೀವತ್ವವೇತಱಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ- ವ್ಯಷ್ಟಿಶರೀರೋಪಾಧಿತ್ರಯದಿಂದ ಬಂದಂಥದು. ಜೀವತ್ವಕ್ಕೆ ಶರೀರತ್ರಯವು ಬೇಕೇ ಎಂದರೆ, ಬೇಕು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಜೀವನು ಅಂತಃಕರಣಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಲಾಗಿ ಜೀವತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಬೇಕು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ತೃತ್ವ ಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಬೇಕು. ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳು ಕಾರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರವಾದುದಱಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂಥ ಕಾರಣಶರೀರವು ಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜೀವತ್ವದಲ್ಲಿ ಶರೀರತ್ರಯವು ಬೇಕಾದರೆ ಆ ಶರೀರತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ- ಎಂದರೆ, ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ತೃತ್ವ ಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ ಶರೀರತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಜೀವನಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವುಂಟು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಜೀವನು ಎಷ್ಟು ಎಂದರೆ, ಮೂಱು ವಿಧ. ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಷ್ಟಿಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವ ಮಾಡಿದಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಶ್ವನೆನುತಲೂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕನೆನುತಲೂ ಚಿದಾಭಾಸನೆನುತಲೂ ಮೂಱು ಹೆಸರು. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯುಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಷ್ಟಿಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ತೈಜಸನೆನುತಲೂ ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿಕನೆನುತಲೂ ಸ್ವಪ್ನಕಲ್ಪಿತನೆನುತಲೂ ಮೂಱು ಹೆಸರು. ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವ ಮಾಡಿದ ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆನುತಲೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕನೆನುತಲೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನನೆನುತಲೂ ಮೂಱು ಹೆಸರು. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆತ್ಮ

ನಿಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಶರೀರತ್ರಯದಿಂದ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ, ವ್ಯಷ್ಟಿಶರೀರತ್ರಯದಿಂದ ಜೀವತ್ವವೂ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಪಡುವದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವತ್ವವೂ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಎಂಬ ರೂಪದ್ವಯವು ಹೇಗೆ ಕೂಡೀತು ?— ಎಂದರೆ, ಕೂಡುವುದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ? ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ಒಬ್ಬ ದೇವದತ್ತನಿಗೆ ಪುತ್ರನ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪಿತೃತ್ವವೂ, ಪೌತ್ರನ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪಿತಾಮಹತ್ವವೂ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೋ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವ್ಯಷ್ಟ್ಯುಪಾಧಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಜೀವತ್ವವೂ ಸಮಷ್ಟ್ಯುಪಾಧಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಬರಬಹುದಲ್ಲ. ಅವಂತಿರಲಿ. ಪಿತೃತ್ವಪಿತಾಮಹತ್ವಾದಿಧರ್ಮಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದೇವದತ್ತನಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳ ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಾದರೆ ಜೀವತ್ವ ಈಶ್ವರತ್ವಾದಿಧರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವವೂ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವೂ ಕಾಣಪಡುತಿದೆಯಾವಕಾರಣ ಈ ದೇವದತ್ತದೃಷ್ಟಾಂತವು ಹೇಗೆ ಕೂಡೀತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅವಂತಿರಲಿ. ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾಧಿದ್ವಯದಿಂದ ಜೀವತ್ವವೂ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಬರಬಹುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ದೇವದತ್ತದೃಷ್ಟಾಂತನ ಹೇಳೇವು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಹದುಪಾಧಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವೂ, ಕಿಂಚಿದುಪಾಧಿಯಿಂದ ಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವವೂ ಬರಬಹುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವ ಹೇಳೇವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ? ಏಕವಾಗಿದ್ದಂಥ ಜಲಕ್ಕೆ ಕೆರೆಯೆಂಬ ಮಹದುಪಾಧಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಗದ್ದೆಗಳ ಪೈರು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಘಟವೆಂಬ ಸ್ವಲ್ಪೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಪಾನಾದಾನಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ; ಅಗ್ನಿಗೆ ದೊಡ್ಡಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ, ಚಿಕ್ಕಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಪದಾರ್ಥಗಳ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಸಮಷ್ಟಿಕಾರಣಶರೀರೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳೂ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ವ್ಯಷ್ಟಿಕಾರಣ ಶರೀರೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳೂ ಬರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರತ್ವವೂ ಜೀವತ್ವವು

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ಬಂದಂಥದು; ಪರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಜೀವೇಶ್ವರರಿಗೂ ಅಭೇದವೇ ಹೊರತಾಗಿ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಈ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ಜೀವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಅಭೇದವು ಹೇಗೆ ಕೂಡೀತು, ಎಂದರೆ— ಕೂಡುವುದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ? ಪೂರ್ವೋಕ್ತದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೆರೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಜಲಕ್ಕೂ ಘಟವೆಂಬ ಉಪಾಧಿಜಲಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧಾಂಶಗಳಾದಂಥ ತಟಾಕಘಟೋಪಾಧಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಅವಿರುದ್ಧಾಂಶವಾದಂಥ ಜಲತ್ವದಿಂದ ಏಕತ್ವಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಮತ್ತು ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ದೊಡ್ಡಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯಗ್ನಿಗೂ ಚಿಕ್ಕಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯಗ್ನಿಗೂ ವಿರುದ್ಧಾಂಶಗಳಾದ ದೊಡ್ಡಬತ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಅವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಗ್ನಿತ್ವಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಏಕತ್ವಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮವಾದಂಥ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ಇರುವಂಥ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳಾದಂಥ ಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ಜೀವನಿಗೂ ವಿರುದ್ಧಾಂಶಗಳಾದಂಥ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಕಿಂಚಿಜ್ಜ್ಞತ್ವಾದಿಗಳನು ಬಿಟ್ಟು ಅವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಏಕತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕೂಡೀತು.

ಈಯರ್ಥವೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ "ಸೋಽಯಂ ದೇವದತ್ತಃ" ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಹಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವೆಂದು ಜಹಲ್ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಹೇಳಪಡುತ್ತ ಇದೆ.

ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಾವನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನಾನೇ ಈಶ್ವರನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೋ ಆತನೇ ಮುಕ್ತನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪೋ ಯೋಽನೃತಜಾಡ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಃ ।
ಜೀವೇಶಯೋರುಪಾಧಿಶ್ಚ ನಾತ್ಮಾ ಸಮ್ಯಗ್ವಿವೇಚಿತಃ ॥

ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯುಪಾಧಿಭ್ಯಾಂ ಜೀವಈಶ್ವರ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಭಿನ್ನವದ್ಭಾತಿ ಯಸ್ಸೋಽಯಮಾತ್ಮಾ ಭಿನ್ನಶ್ಚ ವಸ್ತುತಃ ॥೭॥

ಮಯಿ ಜೀವತ್ವಮೀಶತ್ವಂ ಕಲ್ಪಿತೋ ವಸ್ತುತೋ ನ ಹಿ ॥
ಇತಿ ಯಸ್ತು ವಿಜಾನಾತಿ ಸಮುಕ್ತೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥೩॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವ ಯತೀಂದ್ರ ಪ್ರೋಕ್ತಮಪ್ಪ
ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮನಾತ್ಮವಿವೇಕಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,
ಸಪ್ತಮಂ ಪ್ರಕರಣಂ.

ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

1— ಶರೀರತ್ರಯ ವಿಚಾರ—

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥೂಲಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಕಾರಣಾಂ ವಾ ಶರೀರಂ ಕಿಂ ತದಾತ್ಮನಃ ।
ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಮೇತೇಭ್ಯಃ ಕಿಂ ವೇತ್ಸ್ಯೇ ತದ್ವಿಚಿಂತ್ಯತೇ ॥

ಟೀಕು— ಆತ್ಮನು ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶರೀರತ್ರಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಶರೀರತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಶರೀರತ್ರಯವೇನೆಂದರೆ— ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಕಾರಣಶರೀರವೆನುತಲೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂದರೇನೆಂದರೆ— ಕರಚರಣಾದ್ಯವಯವಾಕಾರವಾಗಿ ಸ್ತಂಭದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥದು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೇನೆಂದರೆ— ಹದಿನೇಳವಯವದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥದು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಕಾರಣಶರೀರವೇನೆಂದರೆ— ಅಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಇವಕ್ಕೆ ಶರೀರವೆಂದು ಏಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದರೆ— ಜೀರ್ಣಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಇವಕ್ಕೆ ಶರೀರವೆಂದ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಜೀರ್ಣಿಸಿಹೋಗುತ್ತಲಿವೆಯೆ ?— ಎಂದರೆ, ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ?— ಈ ಸ್ಥೂಲದೇಹವು ಮೂರು ವಿಧವಾ

---

1. ಶರೀರವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಪ್ರಕರಣಂ, ಎಂದು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠ.

ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತಿದೆ; ಅನ್ನವುಂಟಾಯಿತೆಂದರೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದಾದರೂ ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತ ಇದೆ; ಅನ್ನವುಂಟಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದಾದರೆ, ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತ ಇದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಜೀರ್ಣತ್ವವು ಹೇಗೆ?, ಎಂದರೆ— ವೃದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ಅದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ?, ಎಂದರೆ– ರಾಗದ್ವೇಷಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸುವುದು ವೃದ್ಧಿಯೆನಿಸುವುದು; ಅದು ಸಂಕೋಚವು ಜೀರ್ಣತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಕಾರಣಶರೀರಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಜೀರ್ಣತೆಗಳು ಹೇಗೆಂದರೆ— ಅಹಂ ಮಮಾದ್ಯಭಿಮಾನಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೇ ವೃದ್ಧಿ, ಅದರ ಸಂಕೋಚವೇ ಜೀರ್ಣತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾರಣಶರೀರಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಸಂಕೋಚನನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಿ?, ಎಂದರೆ– ಅಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿ ಕಾಣಪಡುತ್ತಿದೆ; ಮುಮುಕ್ಷುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವು ಕಾಣಪಡುತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಇವಕ್ಕೆ ಶರೀರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಇವಕ್ಕೆ ದೇಹವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ— ದಹಿಸಪಟ್ಟು ಹೋಗುತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ದೇಹನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ದಹಿಸಪಟ್ಟು ಹೋಗುತಿದೆಯೆ?– ಎಂದರೆ, ಹೋಗುತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ–ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಸ್ಮಾಕಾರವಾಗಿ ದಹಿಸಪಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ದಹಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ?, ಎಂದರೆ–ಎಲ್ಲವೂ ದಹಿಸಪಡುತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಸರ್ವದಾ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ದಹಿಸಪಡುತಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾರಣಶರೀರಗಳಿಗೆ ದಹ್ಯಮಾನತ್ವವು ಹೇಗೆಂದರೆ— ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಪಡುತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಈ ಶರೀರತ್ರಯಗಳಿಗೂ ದೇಹವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಪೂರ್ವಶರೀರಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ–ಸ್ತಂಭದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತೋರುತಲಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಮಧ್ಯಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ– ಪೂರ್ವಶರೀರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಶರೀರವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ– ಲೀನವಾದಂಥ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಇದೆಯಾದ

ದಱಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮಲಕ್ಷಣವ ತಿಳಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೊದುದಱಿಂದಲೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಲಿಂಗಶರೀರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಪಶ್ಚಿಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಶರೀರ ವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ?, ಎಂದರೆ–ಈ ಯೆರಡು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೊದಕಾರಣ, ಕಾರಣಶರೀರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೊದಕಾರಣ, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಡಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಸ್ಥೂಲವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಂದು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿವಣ?, ಎಂದರೆ– ಹದಿನೇಳು ವಿಧಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಂದುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ. ಈ ಹದಿನೇಳು ವಿಧವಾದಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದಲೆ ಮಾಡಪಡುತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಸುಷುಪ್ತಿಮರಣಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಶರೀರದಿಂದ ಈ ಹದಿನೇಳು ವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮಾಡಪಡಬೇಕು; ಮಾಡಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತದಾವುದಱ ಕಾರ್ಯಗಳು?, ಎಂದರೆ— ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದ್ದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿವಣವೆಂದರೆ– ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನು ?, ಎಂದರೆ–ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವು ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದಾಹಪಾಕಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ದಾಹಪಾಕಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಾಷ್ಠಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗದೋ, ಕಾಷ್ಠಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಗ್ನಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ; ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹದಿನೇಳು ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಕೇವಲವಾದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗದು, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಹದಿನೇಳು ವಿಧಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವುವು ?, ಎಂದರೆ–ಕಾರಣನಿರೂಪಣಪೂರ್ವಕ

ವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಇವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ- ಸಪ್ತದ ಶಾವಯವಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು. ಸಪ್ತದಶಾವಯವಗಳೆಂಬುದೇನೆಂದರೆ- ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಪಂಚಕವು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಪಂಚಕವು, ಪ್ರಾಣಾದಿಪಂಚಕವು, ಚಿತ್ತದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸು, ಅಹಂಕಾರದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಬುದ್ಧಿಯು. ಈ ಹದಿನೇಳೂ ಕೂಡಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಪಂಚಕವೇನೆಂದರೆ- ಶ್ರೋತ್ರತ್ವಕ್ಚಕ್ಷುಜಿಹ್ವಾಘ್ರಾಣಗಳು. ಈ ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಏಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ?, ಎಂದರೆ-ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಇವು ಜ್ಞಾನಜನಕಗಳು ಏತಕ್ಕಾಗಬೇಕು ? ಎಂದರೆ-ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಾದಕಾರಣ ಜ್ಞಾನಜನಕಗಳಾದುವು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಪಂಚಕವೇನೆಂದರೆ- ವಾಕ್ಕು, ಪಾಣಿ, ಪಾದ, ಪಾಯು, ಉಪಸ್ಥಗಳು. ಇವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು?, ಎಂದರೆ- ವಚನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಇವು ಕ್ರಿಯಾಜನಕಗಳು ಏಕೆ ಆಗಬೇಕು?, ಎಂದರೆ- ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಾದಕಾರಣ ಕ್ರಿಯಾಜನಕಗಳಾದುವು. ಪ್ರಾಣಾದಿಪಂಚಕವೆಂದೇನೆಂದರೆ- ಪ್ರಾಣಾಪಾನವ್ಯಾನೋದಾನಸಮಾನಗಳು. ಇವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಗಳೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ?, ಎಂದರೆ- ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನುಜ್ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುವಾದುದರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳೆಂದರೇನೆಂದರೆ- ಅಂತಃಕರಣವೃತ್ತಿ ವಿಶೇಷಗಳು. ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆಂದರೇನೆಂದರೆ- ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲ ಆವುದರಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳು ?, ಎಂದರೆ- ಲೌಕಿಕವೆನುತಲೂ, ವೈದಿಕವೆನುತಲೂ ಎರಡು ವಿಧ. ಅವರಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವೇನೆಂದರೆ- ಪ್ರಾಕೃತರೂಪಗಳಾದ ಅಷ್ಟಾದಶಭಾಷೆಗಳು ಲೌಕಿಕವು. ವೈದಿಕವೇನೆಂದರೆ- ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪವಾದಂಥ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. ಈ ಯೆರಡರಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವೆಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ- ಅನಂತವಿಧ. ವೈದಿಕವೆಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ- ಅದು ಅನಂತವಿಧ.

ಇಷ್ಟು ಶಬ್ದಗಳು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೊ, ಅದೇ ಶ್ರೋ
ತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆಲ್ಲಿದ್ಕೆ? ಎಂದರೆ-ಕ
ರ್ಣಶಷ್ಕುಲ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನನಭೋದೇಶವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೆ. ಆ ನ
ಭೋದೇಶವೇ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣ ಎಂದರೆ– ಸುಷುಪ್ತಿ
ಮೃತಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಕರ್ಣಶಷ್ಕುಲ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನನಭೋ
ದೇಶದಿಂದಲು ಶಬ್ದವು ಗ್ರಹಿಸಪಡಬೇಕು, ಗ್ರಹಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ,
ಆ ನಭೋದೇಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಶಬ್ದಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ
ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ನಭೋದೇಶವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೆ. ಅದ
ಕ್ಕೆ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ದಿಕ್ಕು.
ಆಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಶಬ್ದ
ಗಳನೆಲ್ಲ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು. ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೇನೆಂದರೆ– ಸ್ಪರ್ಶ
ವೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವು
ದು. ಈ ಸ್ಪರ್ಶವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ– ಶೀತವೆನುತಲೂ, ಉಷ್ಣವೆನು
ತಲೂ ಶೀತೋಷ್ಣವೆನುತಲೂ ಕಠಿಣವೆನುತಲೂ ಮೃದುವೆನುತಲೂ ಐದು
ವಿಧಗಳು. ಅವಱಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅನೇಕ ವಿಧ. ಇಷ್ಟು ಸ್ಪರ್ಶವು ಆವು
ದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅದು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಈ
ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ–ತ್ವಕ್ಕನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು
ಇದೆ. ಆ ತ್ವಕ್ಕೇ ಇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ಸುಪ್ತಮೃತ
ಮೂರ್ಛಿತಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ತ್ವಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ಸ್ಪರ್ಶವು ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡ
ಬೇಕು, ಗ್ರಹಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ತ್ವಗ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಶಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮ
ತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ತ್ವಕ್ಕನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂ
ಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ
ಯಾರೆಂದರೆ– ವಾಯುವು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ
ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು ಸ್ಪರ್ಶವೆಲ್ಲವನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.
ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೇನೆಂದರೆ—ರೂಪವೆಲ್ಲ ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತ ಇದೆ
ಯೋ, ಅದು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಈ ರೂಪವು ಎಷ್ಟು ವಿಧ
ವೆಂದರೆ— ಬಿಳುಪು, ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಹಸುರು, ಹಳದಿ ಕಪಿಲವೆಂದೂ

ಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆಂದೂ ಹತ್ತು ವಿಧ. ಅವಱಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅನೇಕ ವಿಧ. ಇಷ್ಟು ರೂಪುಗಳು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತಿದೆಯೋ, ಅದು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—ಕಣ್ಣಿನ ಕರಿಯಾಲೆಯನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೆ. ಆ ಕರಿಯ ಆಲೆಯೇ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ- ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಕರಿಯಾಲೆಯಿಂದ ರೂಪವು ಗ್ರಹಿಸಪಡಬೇಕು, ಗ್ರಹಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಕರಿಯಾಲೆಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ರೂಪಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ಕರಿಯಾಲೆಯನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ- ಸೂರ್ಯನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ರೂಪವನೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು. ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆಂದರೇನೆಂದರೆ- ರಸವೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ ಇದೆಯೋ, ಅದು ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ರಸವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ— ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಕಾರ, ಕಹಿ, ಸಿಹಿ, ಒಗರು, ಎಂದು ಆಱು ವಿಧ. ಇವಱಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅನಂತವಿಧ. ಇಷ್ಟು ರಸಗಳೂ ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ ಇದೆಯೋ ಅದು ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆಲ್ಲಿರುವುದೆಂದರೆ— ಕೊನೆನಾಲಗೆಯ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಆ ಕೊನೆನಾಲಗೆಯೇ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ- ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಕೊನೆನಾಲಗೆಯಿಂದ ಆ ರಸವು ಗ್ರಹಿಸಪಡಬೇಕು, ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಕೊನೆನಾಲಗೆಯಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ರಸಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತು ಕೊನೆನಾಲಗೆಯನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ- ವರುಣನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆಯಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವು ರಸವನೆಲ್ಲವನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೇನೆಂದರೆ-ಗಂಧವೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತಇದೆಯೋ ಅದು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಗಂಧವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ-

ಸುಗಂಧವೆನುತಲೂ ದುರ್ಗಂಧವೆನುತಲೂ ಮಿಶ್ರಗಂಧವೆನುತಲೂ ಮೂಱು ವಿಧವು. ಇವಱಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅನಂತವಿಧ. ಇಷ್ಟು ಗಂಧಗಳು ಆವುದಱಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅವು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೆಲ್ಲಿದೆ?, ಎಂದರೆ-ನಾಸಿಕಾಗ್ರವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ನಾಸಿಕಾಗ್ರವೇ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ-ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ನಾಸಿಕಾಗ್ರದಿಂದ ಗಂಧವು ಗ್ರಹಿಸಪಡಬೇಕು, ಗ್ರಹಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ನಾಸಿಕಾಗ್ರವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಗಂಧಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ನಾಸಿಕಾಗ್ರವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ— ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು. ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಗಳಾದ ಆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ಗಂಧವೆಲ್ಲವನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯ ನಿರೂಪಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೇನೆಂದರೆ— ಶಬ್ದವೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಆವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೆಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ— ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನಗಳೇ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಶಬ್ದವು ಉಚ್ಚರಿಸಪಡಬೇಕು. ಉಚ್ಚರಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆ ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ವಚನೋಚ್ಚಾರಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ವಾಕ್ಕಿನಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಪಡುವ ಶಬ್ದಗಳೆಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದರೆ— ಪೂರ್ವವೇ ಹೇಳಿ ಇದ್ದೇವಾಗಲಾಗಿ, ಆರೀತಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ಇವು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಅಷ್ಟಸ್ಥಾನಗಳಾವಾವುವೆಂದರೆ — ನಾಲಗೆ, ತಾಲುಮೂಲ, ಉತ್ತರಾಧರೋಷ್ಠಗಳು, ದಂತಗಳು, ನಾಸಿಕ, ಕಂಠ, ಹೃದಯ, ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರವೆಂಬ ಎಂಟು ಸ್ಥಾನಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾರೆಂದರೆ— ಅಗ್ನಿಯು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ

ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ಶಬ್ದವನೆಲ್ಲವನು ಉಚ್ಚರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯವೆಂದರೇನೆಂದರೆ— ಹಾನೋಪಾದಾನಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆವುದ ಱಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಅದು ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ— ಅಂಗಯ್ಯ ಆಶ್ರಯಿಸಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಅಂಗ ಯ್ಯೇ ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿ ತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಅಂಗೆಯ್ಯಿಂದ ಹಾನೋಪಾದಾನಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು. ಮಾಡಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅಂಗಯ್ಯಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹಾನೋಪಾದಾನಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ಅಂಗೆಯ್ಯನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾರೆಂದರೆ— ಇಂದ್ರನು ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯವು ಹಾನೋಪಾದಾನಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಪಾದೇಂದ್ರಿಯ ವೆಂದರೇನೆಂದರೆ— ಗಮನಾಗಮನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆವುದಱಿಂದ ಮಾಡಪ ಡುತ ಇದೆಯೋ ಅದು ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ– ಅಂಗಾಲ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಅಂಗಾಲೇ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವೆಂ ದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ–ಸುಪ್ತಮೃತಮೂರ್ಛಿತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಅಂ ಗಾಲಿಂದ ಗಮನಾಗಮನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಾಡಪಡಬೇಕು. ಮಾಡಪಡಲಿ ಲ್ಲವಾಗಿ ಅಂಗಾಲಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಾಗಮನಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಅಂಗಾಲನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ– ಉಪೇಂದ್ರನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸ ಪಟ್ಟ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವು ಗಮನಾಗಮನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ ರುವುದು. ಪಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯವು ಪುರೀಷವಿಸರ್ಜನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾ ಡಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು...ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವೆಂದರೇನೆಂದರೆ?– ಶುಕ್ಲ ಶೋ ಣಿತಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆವುದಱಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತ ಇದೆ ಯೋ ಅದು ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದರೆ— ಯೋನಿಲಿಂಗಗಳ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೆ. ಆ ಯೋನಿಲಿಂಗಗಳೇ

ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಸುಷುಪ್ತ ಮೃತಮೂರ್ಛಿ
ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರ ವಂಥ ಯೋನಿಲಿಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಶುಕ್ಲ ಶೋಣಿತ ಮೂ
ತ್ರವಿಸರ್ಜನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಾಡಪಡಬೇಕು. ಮಾಡಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ
ಆ ಯೋನಿಲಿಂಗಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ಶುಕ್ಲ ಶೋಣಿತ ಮೂತ್ರವಿ
ಸರ್ಜನಾದಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯುತ್ತಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವು
ಯೋನಿಲಿಂಗಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯ
ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ—ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಧಿ
ಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪ
ಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವು ಶುಕ್ಲ ಶೋಣಿತ ಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುವುದು.

ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳ ಒ
ಳಗೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಉಚ್ಛ್ವಾಸವೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂ
ಮಾಡಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಅದು ಪ್ರಾಣವಾಯುವೆನಿಸುವುದು. ಅದು
ಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—ಹೃದಯದಲ್ಲಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾ
ರೆಂದರೆ—ವಸಿಷ್ಠನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಯಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂ
ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಉಚ್ಛ್ವಾಸವನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇ
ರುವುದು. ಅಪಾನವಾಯುವೇನೆಂದರೆ? ನಿಶ್ವಾಸವೆಲ್ಲಾ ಆವುದಱಿಂದ ಮಾ
ಡಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಅದು ಅಪಾನವಾಯುವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎ
ಇದೆ? ಎಂದರೆ-ಗುದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ
ದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ— ವಿಶ್ವಕರ್ತನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ
ದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪಾನವಾಯುವು ನಿಶ್ವಾಸವನೆಲ್ಲವನು ಮಾ
ಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ವ್ಯಾನವಾಯುವೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಶರೀರವನ್ನಾಶ
ಯಿಸಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೂ ಬಲವಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾ
ದಿದೆಯೋ ಅದು ವ್ಯಾನವಾಯುವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—
ಸರ್ವಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ—
ವಿಶ್ವಯೋನಿಯೇ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಯಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇ
ರಿಸಪಟ್ಟ ವ್ಯಾನವಾಯುವು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ ಬಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊ

ತು ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಉದಾನವಾಯುವೆಂದರೇ ನೆಂದರೆ? ಸುಷುಪ್ತಿಕಾಲ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪಸಂ ಹರಿಸಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಲಯಿಸುತ್ತದೆ ಯೋ, ಜಾಗ್ರತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆ ಆ ಗೋಳಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಲಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಉತ್ಕ್ರಮಣಕಾಲ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಸಕ ಲೇಂದ್ರಿಯಗಳನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವುದು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ಉದಾನವಾಯುವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ—ಅಜನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಉದಾನವಾಯುವು ಈ ಹೇಳಪಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಸಮಾನವಾಯುವೆನೆಂದರೆ? ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯ ಲೇಹ್ಯ ಚೋಷ್ಯಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದಂಥ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಜಠರಾಗ್ನಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಪಚನೆಯು ಮಾಡಿ ಶರೀರಕ್ಕೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪನೆಯುಮಾಡಿಸಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾವುದು ಕೊಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಅದು ಸಮಾನವಾಯುವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—ಅದು ನಾಭಿದೇಶದಲ್ಲಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ— ಜಯನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಯಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಸಮಾನವಾಯುವು ಅಗ್ನಿಯಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನು ಪಚನಮಾಡಿಸಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪನವ ಮಾಡಿಸಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇರುವುದು. ಈ ವಾಯುಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಗಳೂ ಉಂಟೆಂಬುದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತಿ ವಚನಗಳು:—

ಶ್ಲೋ॥ "ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನ ಸಮಾನ ಶ್ಚೋದಾನವ್ಯಾನೌ ಚ ವಾಯವಃ॥
ಹೃದಿ ಪ್ರಾಣೋ ಗುದೇ ಪಾನ ಸ್ಸಮಾನೋ ನಾಭಿಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥
ಉದಾನಃ ಕಂಠದೇಶಸ್ಥೋ ವ್ಯಾನ ಸ್ಸರ್ವಶರೀರಗಃ ॥"

ಅದಂತಿರಲಿ. ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಶವಾಯುಗಳು ಹೇಳಪಟ್ಟಿರಲಾಗಿ ಪಂಚವಾಯುಗಳೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ-ಆ ವಾಯುಗಳು ಈ ಪಂಚವಾಯುಗಳಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳಾಗಲಾಗಿ, ಪಂಚವಾಯುಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹು

ದಲ್ಲ. ಆ ವಾಯುಗಳಾವುವೆಂದರೆ ? ನಾಗನೆನುತಲೂ, ಕೂರ್ಮನೆನುತಲೂ
ಕೃಕರನೆನುತಲೂ, ದೇವದತ್ತನೆನುತಲೂ, ಧನಂಜಯನೆನುತಲೂ ಐ
ವಿಧಗಳು. ಇವಱ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ನಾಗನು ವಾಂ
ಯ ಮಾಡಿಸುವನು; ಕೂರ್ಮನು ತುಟಿಗಳನು ರೆಪ್ಪೆಗಳನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆ
ವನು; ಕೃಕರನು ಸೀನ ಬರಿಸುವನು; ದೇವದತ್ತನು ಆಕಳಿಕೆಯ ಮಾಡಿ
ವನು; ಧನಂಜಯನು ಶರೀರವನು ಪೋಷಿಸುವನು. ಇವಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಗಳ
ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಗಳೂ ಹೇಗೆಂದರೆ— ಈ ವಾಯುಗಳು ಆ ಪಂಚವ
ಯುಗಳಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳಾಗಲಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳೇ ಇವಕ್ಕೂ
ಸ್ಥಾನಗಳು; ಆ ದೇವತೆಗಳೇ ಇವಕ್ಕೂ ದೇವತೆಗಳು.

ಅಂತಃಕರಣಚತುಷ್ಟಯಗಳ ಒಳಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸ
ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಮನಸ್ಸೇನೆಂದರೆ? ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳು ಅ
ದಱಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಅದು ಮನಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಅ
ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ ? ಎಂದರೆ—ಗಳಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರ
ದರೆ—ಚಂದ್ರನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇ
ಸಪಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಬುದಿ
ಯೇನೆಂದರೆ? ನಿಶ್ಚಯವೆಲ್ಲವೂ ಆವುದಱಿಂದ ಮಾಡುಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅ
ಬುದ್ಧಿಯೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ—ಮುಖದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಅದಕ
ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ-ಚತುರ್ಮುಖನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಯ
ಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಶ್ಚಯವನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಂ
ಇರುವುದು. ಅಹಂಕಾರವೇನೆಂದರೆ? ಅಭಿಮಾನವೆಲ್ಲ ಆವುದಱಿಂದ ಮಾಡ
ಡುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅದು ಅಹಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ-ರುದ್ರನು ಅ
ಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ ಯಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಅಹಂ
ರವು ಅಭಿಮಾನವನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಚಿತ್ತವೇನೆಂದ
ಧಾರಣೆಯೆಲ್ಲವು ಆವುದಱಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ಚಿತ್ತವೆನಿಸು
ದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಎಂದರೆ-ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ
ವತೆ ಯಾರೆಂದರೆ— ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಈಶ್ವರನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ. ಆ

ಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಪಟ್ಟ ಚಿತ್ತವು ಧಾರಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಷೋಡಶಾತ್ಮಕವೆಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣವೊಂದುಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಪಡುವುದು. "ಸಪ್ತದಶಕಂ ಲಿಂಗಂ" ಎಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೂ ಚಿತ್ತವೂ ಒಂದೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು, ಬುದ್ಧಿಯೂ ಅಹಂಕಾರವೂ ಒಂದೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. "ನವದಶಕಂ ಲಿಂಗಂ" ಎಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮನೋಬುದ್ಧ್ಯಹಂಕಾರಚಿತ್ತಗಳು ನಾಲ್ಕು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಈ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಹದಿನೇಳು ವಿಧಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸಪ್ತದಶಾವಯವಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗಶರೀರವುಂಟೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಪಟ್ಟಿತು.

ಕಾರಣಶರೀರವೊಂದುಂಟೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿವಣವೆಂದರೆ? ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆರಡು ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿ ಕಾಣಪಡುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಇವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವುಂಟೆಂದು ಊಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ. ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಕಾರಣವು ಊಹಿಸಪಡುವುದೆ ಎಂದರೆ— ಊಹಿಸಪಡುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಧೂಮದಿಂದ ಕಾರಣವಾದ ಅಗ್ನಿ ಹೇಗೆ ಊಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯಗಳಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳಿಂದ ಕಾರಣಶರೀರವೊಂದುಂಟೆಂದು ಊಹಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. 'ನಾನು ಅಜ್ಞ" ನೆಂದು ಅಜ್ಞಾನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಕಾರಣಶರೀರವೊಂದುಂಟೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶರೀರತ್ರಯವುಂಟೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವ ಹೇಗೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಆತ್ಮಲಕ್ಷಣ ಶರೀರತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಶರೀರತ್ರಯಲಕ್ಷಣ ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂಥದೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ? ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಅನೃತಜಡದುಃಖಾತ್ಮಕತ್ವವು ಅನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವುಂಟೇ—ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂ

ತೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಪುರುಷಲಕ್ಷಣವು ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣವು ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಅಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶಲಕ್ಷಣವು ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಅಂಧಕಾರಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಜಡವಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಜಡಲಕ್ಷಣವು ಚಿತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಿಕಾಲಕ್ಷಣವು ಆತಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಆತಪಲಕ್ಷಣವು ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಆನಂದಲಕ್ಷಣವು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ದುಃಖಲಕ್ಷಣವು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೂ, ಅನೃತಜಡದುಃಖಗಳಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವು ಹೇಳಪಟ್ಟಿತು. ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣ ಜಡಲಕ್ಷಣ ಆನಂದಲಕ್ಷಣ ದುಃಖಲಕ್ಷಣ–ಇವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇವಕ್ಕೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ, ಇವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳೇವು. ಸತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ—ಒಂದಱಿಂದಲೂ ಬಾಧಿಸಪಡದೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವಂಥದೇ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ— ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ತೋಱಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದಱಿಂದ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋಗುವಂಥದೇ ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣನೆನಿಸುವುದು. ಇವಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ—ರಜ್ಜುವು. ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆ, ಎಂದರೆ ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟ ಸರ್ಪಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳೊಳಗೆ ಒಂದಱಿಂದಲೂ ಆ ರಜ್ಜುವು ಬಾಧಿಸಪಡದೆ ಭ್ರಾಂತಿಕಾಲವಲ್ಲೂ ಭ್ರಾಂತಿಪೂರ್ವಕಾಲವಲ್ಲೂ ಭ್ರಾಂತಿ ಹೋದ ಬಳಿಕವೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆ ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಆ ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟ ಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆ ಎಂದರೆ – ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಆ ಸರ್ಪವು ಭ್ರಾಂತಿಕಾಲವಲ್ಲೂ ಭ್ರಾಂತಿಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಭ್ರಾಂತಿ ಹೋದ ತಱುವಾಯದಲ್ಲೂ ತಾನು ಇಲ್ಲದೇಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಂದಱಿಂದ ಬಾಧಿಸಪಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಆ ಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ರಜ್ಜುವಿನ ಲಕ್ಷಣವು

ಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಪಲಕ್ಷಣವು ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ ಆರಜ್ಜುಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಅಸತ್ತಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರಪಂಚವಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಸತ್ತಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ತಿಗೂ ಅಸತ್ತಿಗೂ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗಿರುವುದಱಿಂದ ಏನು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದರೆ—ಸತ್ತೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಅಸತ್ತೆಂಬ ಶಬ್ದವಲ್ಲ; ಅಸತ್ತೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಸತ್ತೆಂಬ ಶಬ್ದವಲ್ಲ; ಸಚ್ಛಬ್ದಾರ್ಥವು ಅಸಚ್ಛಬ್ದಾರ್ಥವಲ್ಲ; ಅಸಚ್ಛಬ್ದಾರ್ಥವು ಸಚ್ಛಬ್ದಾರ್ಥವಲ್ಲ; ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ; ಅಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ; ಸತ್ಪ್ರತೀತಿಯು ಅಸತ್ಪ್ರತೀತಿಯಲ್ಲ; ಅಸತ್ಪ್ರತೀತಿಯು ಸತ್ಪ್ರತೀತಿಯಲ್ಲ; ಸದ್ವ್ಯವಹಾರವು ಅಸದ್ವ್ಯವಹಾರವಲ್ಲ; ಅಸದ್ವ್ಯವಹಾರವು ಸದ್ವ್ಯವಹಾರವಲ್ಲ; ಅದಱಿಂದ ಸದ್ರೂಪವಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅಸದ್ರೂಪವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ರಜ್ಜುಸರ್ಪಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಚವಿಧಗಳಿಂದ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಇನ್ನು ಚಿಜ್ಜಡಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವ ಹೇಳೇವು. ಚಿತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ? ಒಂದು ಸಾಧನವ ಒಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ತಾನು ತೋಱಿಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ಪಪದಾರ್ಥಗಳನು ತೋಱಿಸುವಂಥದೇ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಇನ್ನು ಜಡಲಕ್ಷಣ ಹೇಗೆಂದರೆ – ತಾನು ತೋಱದೆ ಅನ್ಯವಸ್ತುವನು ತೋಱಿಸದೆ ಇರುವಂಥದೇ ಜಡಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೆ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಆದಿತ್ಯನಿಂದ ಭಾಸ್ಯಮಾನವಾದ ಘಟಾದಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ದೃಷ್ಟಾಂತವೆಲ್ಲವು ಏಕದೇಶವಾದ ಕಾರಣ ಏಕದೇಶದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ಆದಿತ್ಯನಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಉಂಟೇ ಸರಿ. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ-ಆದಿತ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಾಂತರವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ತಾನು ತೋಱಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವನು ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಘಟಾದಿಗಳನು ತೋಱಿ

ಸುತ್ತ ಇದ್ದಾನಾದಕಾರಣ, ಆ ಪ್ರಕಾಶನಾದ ಆದಿತ್ಯನಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಇದೆ. ಹಾಗಾದರೆ, ಘಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಡಲಕ್ಷಣವು ಇದೆಯೆ ಎಂದರೆ-ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಘಟವು ತಾನ ತೋರದೆ ಅನ್ಯವಸ್ತುವನು ತೋರಿಸದೆ ಇದ್ದೀತಾಗಲಾಗಿ, ಆ ಘಟನಲ್ಲಿ ಜಡಲಕ್ಷಣವು ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆದಿತ್ಯಲಕ್ಷಣವು ಘಟದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಘಟಲಕ್ಷಣವು ಆದಿತ್ಯನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಆ ಆದಿತ್ಯನಿಗೂ ಘಟಕ್ಕೂ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಚಿಲ್ಲಕ್ಷಣವು ಜಡವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಜಡಲಕ್ಷಣವು ಚಿತ್ತಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ತಿಗೂ ಜಡವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಂಟು. ಇದರಿಂದ ಏನು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದರೆ -- ಪ್ರಕಾಶ್ಯನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಪ್ರಕಾಶ್ಯಘಟಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಛಿದ್ರತ್ವಾಚ್ಛಿದ್ರತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾನಿಲಾಭಗಳು ಸ್ಪೃಷ್ಟತ್ವಾಸ್ಪೃಷ್ಟತ್ವಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯವಾಯಾಭ್ಯುದಯಗಳು ಶ್ಲಿಷ್ಟತ್ವಾಶ್ಲಿಷ್ಟತ್ವಗಳಿಂದ ಹರ್ಷವಿಷಾದಗಳು, ಸಮೀಚೀನತ್ವಾಸಮೀಚೀನತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಅತಿಶಯತ್ವಾನತಿಶಯತ್ವಗಳು, ಪ್ರಕಾಶಕನಾದಂಥ ಆದಿತ್ಯನ ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾರವೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶ್ಯದೇಹಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ವಿಕಾರಗಳು ಗುಣಗಳು ಧರ್ಮಗಳು ಜಾತಿನಾಮಗಳು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವಗಳು ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಚಿದ್ರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾರದೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆನಂದಕ್ಕೂ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಇವಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೆ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ—ಹೇಳೇವು. ಹೊಸ ಮಡಕೆಯೊಳಗಣ ಶೀತಜಲವು, ಕಂಚಿನ ಮಡಕೆಯೊಳಗಣ ಹುಣಿಸೆಯಬೆಂಕಿಯು. ದೃಷ್ಟಾಂತಜಲದಲ್ಲಿ ಆನಂದಲಕ್ಷಣವು ಇದೆಯೆ, ಎಂದರೆ ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ,

ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಯಿಂದ ತಪಿಸಪಟ್ಟು ಬಂದಂಥ ಪುರುಷನು ಆಶೀತಜಲಭಾಂಡವನು ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾಡಿ ನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದಾನೆ. ಒತ್ತಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ತಾಪವೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಸಾಕ್ಷಾಜ್ಜಲವಲ್ಲ, ಜಲಾವೇಶ. ಜಲಾವೇಶವೂ ಪ್ರಕ್ಕೆ ತಾಪನಿವರ್ತಕತ್ವವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ಆ ಜಲವನು ಪಾನಮಾಡಿತೆಯಾದರೆ ಸಕಲ ತಾಪಗಳು ಹೋಯಿತೆಂಬಂ ತದು ಸರ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದುದಱಿಂದ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಆನಂದಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಆ ಹುಣಿಸೆಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಲಕ್ಷಣವಿದೆಯೆ ?— ಎಂದರೆ ಇದೆ. ಅದೆಂ ತೆಂದರೆ? ದಾಹತಾಪಗಳಿಲ್ಲದಂಥವನಿಗೆ ಹುಣಿಸೆಯ ಬೆಂಕಿಯ ಆವೇಶವು ಅವನಲ್ಲಿ ದಾಹತಾಪಗಳನು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆ. ಕೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬೆ ಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿವೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲ, ಬೆಂಕಿಯ ಆವೇಶ. ಈ ಬೆಂಕಿಯ ಆವೇಶನೇ ತಾಪಮಾಡುವಂಥದುದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ಆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನೆಯಾದರೆ ಭವಾಗ್ನಿ ಹೋಗು ವೆಂಬುದು ಸರ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದಕಾರಣ ಆ ಹುಣಿಸೆಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ?— ಅಮೃತವು ಕಾಲಕೂಟವಿಷವು ದೃಷ್ಟಾಂತ.[1] ಆ ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ಆನಂದಲ ಕ್ಷಣವಿದೆಯೆ ? ಎಂದರೆ ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ಆ ಅಮೃತವು ತಾನು ಸುಖಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ನನು ಪಾನವ ಮಾಡಿದಂಥವರಿಗೆ ನಿರತಿಯವಾದಂಥ ಸುಖವನು ಕೊಡುತ್ತಯಿದೆಯಾದುದಱಿಂದ ಆಅಮೃತ ದಲ್ಲಿ ಆನಂದಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಲ್ಲಿ ದುಃಖಲಕ್ಷಣ ವಿದೆಯೆ? ಎಂದರೆ, ಇದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ಕಾಲಕೂಟವಿಷವು ತಾನು

ಪಾ— 1. ೬೪ನೆಯ ಪುಟದ ಕೊನೆಯಿಂದ ೫ನೆಯ ಪಙ್ಕ್ತಿ— "ಆನಂದಕ್ಕೂ" ಎಂಬುದಾದಿಯಾಗಿ, ೬೫ ನೆಯ ಪುಟದ "ದೃಷ್ಟಾಂತ" ಎಂಬುದರವರೆಗೆ, ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ– "ಆನಂದಕೂ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಣವೇನು ಎಂದರೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯವಾದಂಥ ನಿತ್ಯಸುಖಸ್ವರೂಪವು ಆನಂದಲಕ್ಷಣವು; ತಾಪತ್ರಯಾತ್ಮಕತ್ವವು ದುಃಖಲಕ್ಷಣವು. ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಅಮೃತವು ಕಾಲಕೂಟವಿಷವು" ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವಿದೆ.

ತಾಪಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಮೀಪವನು ಹೊಂದಿದಂಥವರಿ
ದುಃಖರೂಪವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯನು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆಯ
ದುದಱಿಂದ ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಲ್ಲಿ ದುಃಖಲಕ್ಷಣವೇ ಇದೆ. ಅಮೃತಲಕ್ಷಣ
ಕಾಲಕೂಟದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಕಾಲಕೂಟಲಕ್ಷಣವು ಅಮೃತದ
ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆಅಮೃತಕ್ಕೂ ಕಾಲಕೂಟವಿಷಕ್ಕೂ ಶಬ್ದದಿಂದಲ
ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಹೇಗೆ ಇ
ಯೋ, ಜಲಲಕ್ಷಣವು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿಲಕ್ಷಣ
ಜಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆ ಜಲಕ್ಕೂ ಅಗ್ನಿಗೂ ಶಬ್ದದಿಂದಲ
ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲ
ಅನ್ಯೋನ್ಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಹೇಗ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆನಂದಲಕ್ಷಣವು ದು
ಖಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ
ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ದುಃಖಲಕ್ಷಣವು ಸುಖಸ್ವರೂಪನಾದಂ
ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಆ ಆನಂದಕ್ಕೂ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಶಬ್ದದಿ
ದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ಅನ್ಯೋ
ನ್ಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವಿದೆ. ಇದಱಿಂದ ಏನು ಹೇಳಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ– ಕಾಲಕೂಟವಿ
ಷನಿಷ್ಠವಾದ ತಾಪಾದಿಗಳು ಆ ಅಮೃತವನು ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶನವ ಮಾ
ಲಾಱದೋ, ಅಗ್ನಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ತಾಪಾದಿಗಳು ಆ ಜಲವನು ಹೇಗೆ ಸ್ಪ
ರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾಱವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರಪಂಚನಿಷ್ಠ
ವಾದಂಥ ತಾಪತ್ರಯಗಳು ಸುಖಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶನವ
ಮಾಡಲಾಱವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಹಾಗಾದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ, ರಜ್ಜುವಿನೋಪಾ
ಯಲ್ಲಿ ಸದ್ರೂಪನಾಗಿ, ಆದಿತ್ಯನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಚಿದ್ರೂಪನಾಗಿ, ಜಲ
ಮೃತಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದರೂಪನಾದಂಥ ತಾನು ಸರ್ಪದೋಪಾ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನೃತವಾಗಿ, ಘಟದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಡವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಕಾ
ಕೂಟವಿಷಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದುಃಖರೂಪವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ
ದಿಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ
ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

ಹೀಗೆ ಆವನ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಆತನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತರಹಸ್ಯವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅನೇಕಾವಯವಸ್ಥೂಲಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಸಂಭವಃ ।
ದೇಹ ಸ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ತಥಾ ಸಪ್ತದಶಾವಯವಲಕ್ಷಣಃ ॥೧॥

ಕಾರಣಂ ಚಾಜ್ಞಾನಸಂಜ್ಞಾನೃತದುಃಖಾತ್ಮಕಾ ಅವಿದ್ಯಾ ।
ವಿಭ್ಯೋ ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ತ್ವಾತ್ಮಾ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾದಿಲಕ್ಷಣಃ ॥ ೨॥

ಆತ್ಮಲಕ್ಷಣಸತ್ಯಾದಿ ಸ್ತಥಾಭಿನ್ನೋಽನೃತಾದಿತಃ ।
ಪೀಯೂಷವಿಷವದ್ಭಾನುಭಾಂಡವದ್ರಜ್ಜುಸರ್ಪವತ್ ॥೩॥

ಇತಿ ಯುಸ್ತು ವಿವಿಚ್ಯೈವಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಸಸಂಸಾರಾದ್ವಿಮುಕ್ತಸ್ಸ್ಯಾನ್ನಾನ್ಯಥಾ ಕರ್ಮಕೋಟಿಭಿಃ ॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ

ವಾ ಸು ದೇ ವ ಯ ತೀಂ ದ್ರ ಪ್ರೋ ಕ್ತ ಮ ಪ್ಪ

ವಿವೇಕಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ

ಶರೀರತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವವಂ ಪೇಳ್ದುದು

ಅಷ್ಟಮಪ್ರಕರಣಂ.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

—ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವ—

ಶ್ಲೋಕ ॥ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ವವಸ್ಥಾಸು ಶಿವಾತ್ಮನಃ ।
ಸಾಕ್ಷಿತ್ವಮಾಸಾಕ್ಷಿತೇತತ್ಸದೃಷ್ಟಾಂತಂ ವಿಚಾರ್ಯತೇ ॥

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವವಾವುದೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇ
ದ್ದೇವೆ.

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟಿತು
ಆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವನಱಿಯದೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವವನಱಿಯಕೂಡ
ದಾಗಿ, ಮೊದಲು ಆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯೆನುತಲೂ, ಸ್ವ
ಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯೆನುತಲೂ, ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯೆನುತಲೂ ಮೂಱು ವಿಧ
ಳು. ಆ ಮೂಱು ವಿಧಗಳೊಳಗೆ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಸ
ಲೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವಿದೆಯೋ
ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದು. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯೆಂದರ
ನೆಂದರೆ? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಬಾರದೆ ಮನಸ್ಸ
ಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ವಿಷಯಾದ್ಯಾಕಾ
ವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವೂ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯೆನಿಸು
ದು. ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಂದರೇನೆಂದರೆ? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯಪದ
ರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಬಾರದೆ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ವಿ
ಯಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ತೋಱದೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟು
ರ್ಯಂತವಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟುಪರ್ಯಂತವೂ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದ

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವ ಹೇಗೆಂದರೆ? ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದೊ
ಡನೆ ಕೂಡಿದ ಹಾಗೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದೊಡನೆ ಕೂಡ
ಇದ್ದಹಾಗೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವನೂ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವ
ಪಾರವನೂ ಅವಸ್ಥಾವಂತನನೂ ತಿಳಿವಂಥದೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರ

ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಈ] ವ್ಯಾಪಾರತ್ರಯವಿಶೇಷಣ ಗಳು ಬೇಕೇ ?- ಎಂದರೆ, ಬೇಕು. ಅದೆಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರೆಂದರೆ ?- ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಮಠಾದಿ ಸ್ಥಳವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಪವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಲವ ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂಥವರಿಬ್ಬರು ಪುರುಷರು ಬಂದು ಬಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಜಪವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದ ತಱುವಾಯದಲ್ಲಿ ಆಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಸಾಲಕೊಟ್ಟಂಥವನು ಸಾಲತೆಗೆದುಕೊಂಡವನ ಸಾಲ ಕೊಡಹೇಳಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಅವನು "ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೇನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಱಿಂದ ಹೀಗೆ ಬಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಅನ್ಯೋನ್ಯಸಂವಾದ ನಡೆದ ತಱುವಾಯದಲ್ಲಿ, ಸಾಲಕೊಟ್ಟಂಥವನು ಸಾಲತೆಗೆದುಕೊಂಡವನ ತಿರಿಗಿ ಸಾಲವ ಕೊಡಹೇಳಿ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅವನು "ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೇನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಱಿಂದ, ಮತ್ತು ಕಠಿನವಾಗಿ ಕೇಳಿದುದಱಿಂದ ಇವ "ಇಲ್ಲ" ವೆಂದು ಹೇಳಲು; ಹೀಗೆ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರವು ಅನ್ಯೋನ್ಯಕಲಹವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದ ತಱುವಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅರಮನೆಯವರ ಸಂಗಡ ಸಾಲವ ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡನೆಂದು ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟಂಥವ ಹೇಳಿದುದಱಿಂದ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂಥವನು "ನಾನು ಅವನ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವನೆನ್ನ ಕೊಂದನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದ ಹೇಳಿದುದಱಿಂದ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ಅವರಿಬ್ಬರ ವ್ಯವಹಾರವನು ಕೇಳಿ, ಅರಮನೆಯವರು "ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯುಂಟೇ? ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ; ಅವರು ಸಾಕ್ಷಿ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದಱಿಂದ, ಆಬಳಿಕ ಯಾವ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದವು ಬಯಲಾಗುತಿದೆಯೋ, ಆ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವವೆ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ? ಆ ಸಂವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ಮೌನವಾಗಿ ಇದ್ದರೋ ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವು ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರತ್ರಯವು ಇಲ್ಲ. ಆ ಮೌನಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಅವಸ್ಥಾವಂತರು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವು ಸೌಜನ್ಯದ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರೋ, ಅಷ್ಟುಪರ್ಯಂತವು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ

ವ್ಯಾಪಾರತ್ರಯವು ಉಂಟು. ಆ ವ್ಯಾಪಾರತ್ರಯಗಳಾವುದೆಂದರೆ- ಹಸ್ತ
ಚಲನಾದಿಗಳು ಕಾಯಿಕವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು; ಅನ್ಯೋನ್ಯಸಂಭಾಷ
ಣವು ವಾಚಿಕವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು; ಉತ್ತರಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವ ಚಿಂತಿಸು
ವಂಥದು ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು. ಮೃದುಭಾಷಿತರಾದಂಥವ
ರಿಬ್ಬರು ಅವಸ್ಥಾವಂತರು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ಕಲಹವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ
ದ್ದರೋ ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ಅವಸ್ಥೆ
ಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರತ್ರಯವು ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಅನ್ಯೋನ್ಯತಾಡನಾ
ದಿಗಳು ಕಾಯಿಕವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು ಅನ್ಯೋನ್ಯಪಾರುಷ್ಯವಚನ
ಗಳು ವಾಚಿಕವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು; ಅನ್ಯೋನ್ಯಮರ್ಮಚಿಂತೆಯು
ಮಾನಸಿಕವ್ಯಾಪಾರವೆನಿಸುವುದು; ಕಲಹವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂಥವರಿಬ್ಬರ
ಅವಸ್ಥಾವಂತರ ಮಧ್ಯಸ್ಥನಾದ ದೇವದತ್ತನು ಇವರುಗಳ ಕಲಹವ ನೋ
ಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಯವಸ್ಥಾತ್ರಯಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿ
ರುವವರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬಂದು ಮಾತನು ಹೇಳದೆ, ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದ
ಸಂಗಡಲು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವನು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವ್ಯಾಪಾರ
ವನು ಅವಸ್ಥಾವಂತರನು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಆಮಧ್ಯಸ್ಥ
ನಾದ ದೇವದತ್ತನಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಕ್ಷಿಲಕ್ಷಣವು ಇದೆ. ಅದುಕಾರಣ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವ
ದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಬೇಕೇಸರಿ. ಹಾಗಾದರೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ
ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಇವೆಯೋ ಎಂದರೆ, ಇವೆ.
ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಬಗೆಯು
ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದ ಸಂಗಡ ಕೂಡದೆ ಇರುವಂಥ ಬಗೆಯು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ
ವನು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವ್ಯಾಪಾರವನು ತಿಳಿದಂಥ ಬಗೆಯು ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿ
ಶೇಷಗಣಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇವೆ. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಾ
ತ್ರಯವೇನೆಂದರೆ ?-ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತಿಗಳೆಂಬುದು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ
ಗಳು. ಜಾಗ್ರತ್ತೇನೆಂದರೆ ? ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ಆರಭ್ಯದಿಂದ ಪುನ
ನಿದ್ರೆ ಬರುವ ಪರ್ಯಂತಕ್ಕೆ ಜಾಗ್ರತ್ತೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ
ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ?- ವಿಶಾಲವಾದ ಪಟ್ಟ
ಣದ ಹಾಗೆ ಈ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆ, ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ

ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರ ವೀಧಿಗಳ ಹಾಗೆ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕ ಮಾನಸಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಇವೆ. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪ್ರಭುವಿನ ಹಾಗೆ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಿಂದ ತಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ವಿಶ್ವನು ಅವಸ್ಥಾವಂತನು. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಯೇನು ಎಂದರೆ?– ನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರದ್ವಾಸನಾಮಯ ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿಕಜೀವನು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅಷ್ಟುಪರ್ಯಂತವು ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಏನೆಂದರೆ?– ಪ ಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಇರುವಂಥ ಕೋಟೆಯು ಹಾಗೆ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ; ಅದಱಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರರ ಬೀದಿಗಳ ಹಾಗೆ ಈಸ್ವ ಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಇವೆ. ಆಕೋ ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪ್ರಭುವಿನಹಾಗೆ ಈಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದ ತಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ತೈಜಸನು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥಾವಂತನು. ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯೇನೆಂದರೆ?– ಬಾ ಹ್ಯವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಅಂತರವ್ಯಾಪಾರವು ಇಲ್ಲದೆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಸ್ಮರಣೆಯು ಇಲ್ಲದೆ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ನಿದ್ರೆಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತವು ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳ ಪಡುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ?– ಆಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅರಮನೆಯು ಹಾಗೆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆ; ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯರ ವೀಧಿಗಳು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಇಲ್ಲ. ಆ ಅರಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಹಾನಿಲಾಭಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪ್ರಭುವಿನ ಹಾಗೆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಾನಂದವನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾ ಜ್ಞನು ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥಾವಂತನು.

ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವ ಕುಱಿತು ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ನಿನ್ನೆಯ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯು ಆಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆ ಯಲ್ಲಿರುವಂಥ ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಯವಸ್ಥಾ

ವಂತನು, ನಿನ್ನೆಯ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯು, ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡ ಪಟ್ಟಂಥ ಕಾಯಿಕಮಾನಸಿಕವಾಚಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಯವಸ್ಥಾವಂತ ನು, ನಿನ್ನೆಯ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯು, ಆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರವು ಮಾಡಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂಥ ಬಗೆಯು, ಆ ಅವ ಸ್ಥಾವಂತನು, ಇಷ್ಟುಕೂಡ ಇಂದು ನಮಗೆ ತೋಚುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ, ಇದು ಸ್ಮರಣೆಯೋ, ಅನುಭವವೋ ಎಂದರೆ,— ಸ್ಮರಣೆಯೆಂತಲೇ ಹೇಳ ಬೇಕು. ಅನುಭವವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಈಗ ಆವಿಷಯಸನ್ನಿಕರ್ಷವು ಇಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಅನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು, ಸ್ಮರಣೆ ಯೆಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು, ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯು ಅನುಭೂತವಸ್ತು ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅನನುಭೂತವಸ್ತು ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರು ತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದರೆ, ಅನುಭೂತವಸ್ತುವಿಷಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅನನು ಭೂತವಸ್ತು ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಪ್ರ ಪಂಚದ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವು ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಪಡಬೇಕು. ಸ್ಮರಿಸಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಸ್ಮರಣೆಯೆಲ್ಲವು ಅನುಭೂತವಸ್ತುವಿಷಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಆರಿಂದ ಅನುಭವಿಸಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮಿಂದಲೆ ಅನುಭವಿಸಪ ಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಕೂಡಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ ಅನುಭವಿಸಿದೆವೋ ಕೂ ಡಿಕೊಂಡು ಇರದೆ ಅನುಭವಿಸಿದೆವೋ ಎಂದರೆ, ಕೂಡ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅನು ಭವಿಸಿದೆವು. ಕೂಡದೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದೆವೆಂದು ಹೇಳುವಣ ವೆಂದರೆ— ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಷಯಗಳನು ನಾವು ಈಗ ಅನುಭವಿ ಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಕೂಡದೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ವಿಷ ಯಗಳ ಅನುಭವಿಸಿದೆವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದುಕೊಂ ಡೇ ಆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನು, ಆ ಅವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳನು, ಅವಸ್ಥಾವಂತನನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಕೂಡದೆ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನೆಯ ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆಯು, ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯು, ಸುಷು ಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯು, ಅವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಾಶವಾಗಿಹೋಗಿ ನಾವುಮಾತ್ರ ಇದ್ದೇವೆಯಾದಕಾರಣ ನಾವು ಆಯವಸ್ಥಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಆಅವಸ್ಥಾದಿಗಳಸಂಗಡ ಕೂಡಿದೆವಾದರೆ ಆ ಅವಸ್ಥಾದಿಗಳು ನಾಶ

ಾಗಿ ಹೋದೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ ನಾವೂ ನಾಶಿಸಿಹೋಗುವೆವು. ಕೂಡಿಕೊಂ
ದ್ದರೆ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವುಂಟೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು.
ದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ
ಚಿತ್ರಾದಿಗಳು ಆ ವಸ್ತ್ರ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಆ ಚಿತ್ರಗಳು ನಾಶವಾಗಿ
ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ನಾವು ಆಯವಸ್ಥಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂ
ಕೊಂಡು ಇದ್ದರೇ ನಾವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವೆವು. ಅದಱಿಂದ ಅವಸ್ಥಾ
ತ್ರಯಗಳ ಸಂಗಡ ನಾವು ಕೂಡದೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನು
ವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳನು ಅವಸ್ಥಾವಂತರನು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದ
ಂದ ನಾವೇ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಾದಿಗಳಿಗು ಸಾಕ್ಷಿ. ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಹೇಳಿ
ಪ್ರಕಾರವು ಅವಸ್ಥಾದಿಗಳ ತಿಳಿವಂಥವನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ.
ವಸ್ಥಾವಂತನಷ್ಟು ಆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನು ಅವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳನು ತಿಳಿಯು
ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ, ಆ ಅವಸ್ಥಾವಂತನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿ
ದೆ. ಅದಱಿಂದ ಹೀಗೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಈ ಅವಸ್ಥಾವಂತನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು
ಲ್ಲ. ಇವನಿಂದಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದಂಥವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವೆಂದು ಹೇಗೆ
ೇಳುವಣವೆಂದರೆ-- ಅವಸ್ಥಾವಂತನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವ
ಸ್ಥಾವಂತನಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವುಂಟೆಂಬುದು ಕೂಡೀ
ಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಈ ಅವಸ್ಥಾವಂತನು ಬಾಹ್ಯಗಳಾದ ವೃ
ಗಳ ಹಾಗೂ, ಆಂತರವಾದ ದೇಹಾದಿಗಳ ಹಾಗೂ, ವಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಾ
ಯಾದಕಾರಣ ಆ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೂ ಆ ದೇಹಾದಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಾ
ಭಾಸಕವಾದ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ವಿಕಾರಿಯಾದ ಅವ
ಸ್ಥಾವಂತನಿಗೂ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ಯಪದಾ
ರ್ಥಾವಭಾಸಕವಾದ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ, ಇವನು ವಿಕಾರಿ
ಯಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯೇ ಎಂದರೆ, ಇದ್ದಾನೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ನಿನ್ನೆ
ಂಥ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದ ತಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಹಾಗೆ ಇಂದು ಇರದೆ ಅದ
ಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಕೊಂಚವಾಗಿಯಾದರೂ ಇರುವಂಥ
ಸುಖದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಇವನು ವಿಕಾರಿಯಾಗಿ
ದ್ದಾನೆ. ಅದಱಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಇ

ವನಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದ್ದಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಯೊಬ್ಬನುಂಟೆಂದು ಕಾಣಿವಲ್ಲ
ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಯುಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವ್ರ
ಈ ಅವಸ್ಥಾವಂತನು ನಿನ್ನೆ ಎಂಥ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊ
ಡಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ಸುಖಗಳೊಡನೆ ಇಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅ
ಋಂದಲು ನ್ಯೂನಾಧಿಕವಾದಂಥ ಸುಖದುಃಖಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡ
ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಯಾನವ ಈ ಅವಸ್ಥಾವಂತನ ವಿಕಾರಗಳನು ತಿಳಿಯುತ್ತ
ಇದ್ದಾನೆಯೋ ಅವನು ಈಯವಸ್ಥಾವಂತನಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದಂ
ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುಬಹುದು. ಹಾಗಾದರೆ, ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ
ನಾನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ವಿಕಾರಿಯಾದಂಥ ಅವಸ್ಥಾವಂತ
ಷ್ಟೆ, ನಾನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಅದಱಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾ
ನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹೇಳಬಹುದು
ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.
ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ದರ್ಪಣಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀವಾಸ್
ವಾದಂಥ ಮುಖವು ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ್ವಾರಾ ತನ
ಸೌಂದರ್ಯತ್ವಕ್ಕುರೂಪತ್ವಾದಿಗಳನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ
ಹಾಗೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪವಾಗಿ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವಿಚಾರ
ಮಾಡಿ ಈವಿಕಾರಿಯಾದಂಥ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪವು ತಾನು ಅಲ್ಲವೆಂದು
ಶ್ಚಯಿಸಿ ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ್ವಾರಾ ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಾರನು, ತಾನು ಪರಿಪೂರ್ಣ
ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತಾನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಆ
ಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಶ್ಯವಾದಂಥ ದರ್ಪಣವು ಆ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯವಾ
ತೋಱುವಂಥ ಆಭಾಸಮುಖವು ಗ್ರೀವಾಸ್ಥಮುಖದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಸೌಂ
ರ್ಯತ್ವಕ್ಕು ರೂಪತ್ವಾದಿಗಳನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ದೃಶ್ಯವಾ
ವಿಕಾರಿಯಾದಂಥ ಅಂತಃಕರಣವು ಆಯಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರ
ಬಿಂಬಿಸಿ ವಿಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋಱುವಂಥ ಚಿದಾಭಾಸನು ತನಗೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿ
ಕಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವನಿರ್ವಿಕಾರ
ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವಾದಿಗಳನು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರ

ಂಥ ಆತ್ಮನು ಸ್ವತಃ ತಾನು ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ, ಕಾರಿಯಾದಂಥ ಅವಸ್ಥಾವಂತನು ತಾನು ಸಾಕ್ಷಿಯಂದು ತಿಳಿದೋಪಾದಿ ಸಿಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಕಾರಿಯಾದಂಥ ಅವಸ್ಥಾವಂತನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದು; ಆನಿರ್ವಿಕಾರನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವ ಹೇ ಬೇಕು. ಆ ಸಾಕ್ಷಿಲಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ನಾವೇ ಸಾಕ್ಷಿ, ಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಕ್ಷಿಲಕ್ಷಣವು ಪೂರ್ವವೇ ದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯೋ, ಈಗ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿವೆಯೋ– ಎಂದರ, ವಿ ಾದಕರ್ತೃಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸದೆ ೂರ್ವವೇ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಸಾ ್ತ್ವವು ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸದೆ ಪೂರ್ವವೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆ. ಹಾಗಾ ರೆ ಏಕೆ ತೋಱಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತೋಱಲಿಲ್ಲ. ಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವವು ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ — ಆವಿವಾದಕರ್ತೃಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ದೇವ ತ್ತನಿಗಿಂತಲು ಅನ್ಯವಾದಂಥವರ ಸಂವಾದಿಗಳ ಅವಸ್ಥೆಗಳು, ಅವ ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಅವಸ್ಥಾವತ್ವವು ಆ ವಿವಾದಕರ್ತೃಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ದೇವ ತ್ತನಿಗೆ ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಈ ಅವಸ್ಥಾವಿಕಾರಗಳು ಅವನನು ಹೇಗೆ ್ಶನವ ಮಾಡಲಾಱವೋ, ಅವನು ಈ ಅವಸ್ಥಾದಿಗಳನೆಲ್ಲವನು ಉ ಸೀನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನಾದುದಱಿಂದ ಈಅವಸ್ಥಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾ ಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಹಾಗೆ ನಮಗಿಂತಲು ಅನ್ಯವಾದ ಭಾಸಾಹಂಕಾರದ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ವಸ್ಥಾವತ್ವವು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಈ ಅವಸ್ಥಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಕ್ಷಿಯಾದಂಥ ನಮ್ಮನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಱವು. ನಾವು ಈ ಅವಸ್ಥಾದಿಗಳನೆಲ್ಲ ನು ಉದಾಸೀನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಯಾದಕಾರಣ ಅವಸ್ಥಾದಿ ಗೆಲ್ಲವಕ್ಕು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇದ್ದೇವೆಯಲ್ಲಾ, ಎಂಬು ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

ಹೀಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದು ಯಾವನ ತಿಳಿಯು ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಅವನೇ ಕೃತಾರ್ಥನು, ಅವನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು

ಎಂದು ವೇದಾಂತದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶ
ವಿಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧ.

ಶ್ಲೋ॥ ಇಂದ್ರಿಯೈರುಪಲಬ್ಧಿಸ್ಸ್ಯಾದರ್ಥಾನಾಂ ಜಾಗ್ರದಾತ್ಮನಃ |
ನಿದ್ರಾಯಾಂ ಮನಸೈವಾರ್ಥೋಪಲಬ್ಧಿಃ ಸ್ವಪ್ನ ಉಚ್ಯತೇ ॥೧॥

ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನರಹಿತಾ ಸುಷುಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ಸ್ವರಾತ್ಮಿಕಾ |
ತದ್ವ್ಯಾಪಾರಃ ಕಾಯಿಕಾದ್ಯಾಸ್ತದ್ವಾರ್ವಿಶ್ವಾದಿನಾಮಕಃ ॥೨॥

ಅವಸ್ಥಾಪ್ರತ್ಯಯಸ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ[1]ಸ್ತದ್ವಿಜ್ಞಾತೃತ್ವತಸ್ತ್ವಯಂ ಭವೇತ್ |
ಅವಸ್ಥಾಧ್ಯೈತಸ್ತು ಸಂಯುಕ್ತಸ್ತನ್ನಾಕೇಪ್ಯಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಿಃ[1] ॥೩॥

ಯಥಾ ವಿವಾದಕರ್ತೄಣಾಂ ಸಾಕ್ಷೀ ಚೈತ್ರಾದಯಸ್ತದಾ |
ಅವಸ್ಥಾದಿವಿಕಾರಾಣಾಂ [2]ಸಾಕ್ಷೀ ದೃಕ್ತ್ವಾ[2] ಸ್ವಯಂ ತಥಾ ॥೪॥

ಅಹಂ ಸಾಕ್ಷೀತಿ ಯೋ ವಿದ್ಯಾದ್ವಿವಿಚ್ಯೈವಂ ಪುನಃಪುನಃ |
ಸ ಏವ ವಿದ್ವಾನ್ಸ್ಮುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ವೇದಾಂತಡಿಂಡಿಮಃ ॥೫॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ

ವಾ ಸು ದೇ ವ ಯ ತೀಂ ದ್ರ ಪ್ರೋ ಕ್ತ ಮ ಪ್ಪ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ

ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿತ್ವವಂ ಪೇಳ್ದುದು

ನವಮಪ್ರಕರಣಂ.

ಪಾ.—1. ಸ್ತಜ್ಞಾತೃತ್ವಾಲಯಂಭವೇತ್ ॥ ಅವಸ್ಥಾಧ್ಯೈತಯುಕ್ತಾರಂ
ಪ್ಯಸ್ಯಸಂಸ್ಥಿತೇ ॥ 2. ಸಾಕ್ಷಿದೃಕ್ತ್ವಾ.

ಹತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

—ಪಂಚಕೋಶವಿಚಾರ—

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿಂ ರೂಪಾಃ ಪಂಚಕೋಶಾಸ್ಯುಃ ಕಾವಾ ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತತಾ ।
ಆತ್ಮನಶ್ಚೇತಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ಸದೃಷ್ಟಾಂತಂ ವಿಚಾರ್ಯತೇ ॥

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಪಂಚಕೋಶಗಳನು ತಿಳಿಯದೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತತ್ವವನು ತಿಳಿಯಕೂಡದಾದ ಕಾರಣ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಸ್ವರೂಪವನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಅನ್ನಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಮನೋಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಆನಂದಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳು. ಇವಟಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಯಕೋಶವೇನೆಂದರೆ— ಅನ್ನಜನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತಂಭಬೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕರಚರಣಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ, ಷಡ್ಭಾವವಿಕಾರವತ್ತಾಗಿ, ಷಟ್ಕೋಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಅನ್ನಮಯಕೋಶವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶವೇನೆಂದರೆ— ಹತ್ತು ಅವಯವಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶವೆನಿಸುವುದು. ಹತ್ತು ಅವಯವಗಳಾವುವೆಂದರೆ—ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು, ಈ ಹತ್ತು ಕೂಡಿ ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಮನೋಮಯಕೋಶವೆಂದರೇನೆಂದರೆ— ಆಱು ಅವಯವದ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಆ ಆಱವಯವಗಳಾವುವೆಂದರೆ— ಮನಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಈ ಆಱು ಕೂಡಿ ಮನೋಮಯಕೋಶವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶವೇನೆಂದರೆ— ಅದು ಆಱವಯವದ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಆ ಆಱವಯವುಗಳಾವುವೆಂದರೆ— ಬುದ್ಧಿಯು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು: ಈ ಆಱು ಕೂಡಿ

ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶವೆನಿಸುವುದು. ಆನಂದಮಯಕೋಶವೇನೆಂದರೆ— [1]ಪ್ರಿಯ ಮೋದ ಪ್ರಮೋದ— ಈವೃತ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂತಃಕರಣವು,[1] ಆನಂದಮಯಕೋಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಪ್ರಿಯ ಮೋದಾದಿಗಳೇನೆಂದರೆ— ಇಷ್ಟವಾದಂಥ ವಸ್ತುವನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಬರುವ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯವೆಂದು ಹೆಸರು; ಆ ವಸ್ತುವು ಲಭಿಸಿದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಮೋದವೆಂದು ಹೆಸರು; ಆ ವಸ್ತುವ ಅನುಭವಿಸಿದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೋದವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಏಕೆ ಬಂದಿತೆಂದರೆ- ಕೋಶದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಇವಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ- ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಒರೆಯು ಖಡ್ಗವನು ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಗವಸಣಿಗೆಯು ತಂಬೂರಿಯ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹುಣಸೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಗೊಳಲೆಯು ಹುಣಸೆಯ ಹಣ್ಣ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, [2]ಅಂಗಿಯು[2] ಪುರುಷನ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಆತ್ಮನ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಇವಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಒರೆಯು ಖಡ್ಗವು, ಗವಸಣಿಗೆಯು ತಂಬೂರಿಯು, ಹುಣಸೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಗೊಳಲೆಯು ಹುಣಸೆಯ ಹಣ್ಣು, ಅಂಗಿಯು ಪುರುಷನು- ಇವು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಳಾಗಿಯೂ ಸಮಾನಸತ್ತಾಕಗಳಾಗಿಯೂ ಒಂದನು ಒಂದು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಒರೆ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆ ಖಡ್ಗಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥಗಳಹುದಲ್ಲ. ದೃಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಾದರೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಸಮಾನಸತ್ತಾಕಗಳಲ್ಲವಾಗಿ, ಆತ್ಮಸತ್ತನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಆಯಾತ್ಮನ ಮುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಬುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಗಳಾದೀತೆಂದರೆ, ಸಮರ್ಥಗಳಾದೀತೇ ಸರಿ.

ಪಾ.--1. ಪ್ರಿಯಮೋದಪ್ರಮೋದಾದಿ ವೃತ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು. 2. ಅರಚಟ್ಟೆ.

ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ:— ಆದಿತ್ಯಕಿರಣಪರಿಣಾಮವಿಶೇಷವಾದ ಮೇಘಗಳು ಆದಿತ್ಯಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ಆ ಆದಿತ್ಯನ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅಗ್ನಿಯು ಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವಂಥ ಧೂಮವು ಅಗ್ನಿಯ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ರಜ್ಜುಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವ ಸರ್ಪವು ಆ ರಜ್ಜುವ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಮೃತ್ಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವಂಥ ಘಟವು ಆ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಸ್ವರ್ಣಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವಂಥ ಕುಂಡಲವು ಆ ಸ್ವರ್ಣವ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸತ್ತನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಆತ್ಮನ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಗಳಾದೀತು. ಹೀಗೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಆತ್ಮನ ಮುಚ್ಚಿಸಿದಕಾರಣ ಇವಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತತ್ವ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗವು ಒರೆಯು, ತಂಬೂರಿಯು ಗವಸಣಿಗೆಯು, ಹುಣಸೆಯ ಹಣ್ಣು ಹುಣಸೆ ಹಣ್ಣಿನ ಗೊಳಲೆಯು, ಅಂಗಿಯು ಪುರುಷನು, ಏಕವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತೋರುವ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಖಡ್ಗಾದಿಗಳು ಒರೆಗಳಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತಿವೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಈ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಏಕವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನು ಈ ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ತೋರುವಂಥದೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಆತ್ಮನಿಗಷ್ಟೆ ವ್ಯತಿರಕ್ತತ್ವವ ಹೇಳಬೇಕು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಟವುಂಟೇ, ಎಂದರೆ ಉಂಟು. ಆ ಕೂಟವೇತರಿಂದ ಬಂದುದೆಂದರೆ, ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಬಂದಂಥದು. ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಈ ವಸ್ತುವಿನ ಧರ್ಮಗಳು ಆ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲು, ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಧರ್ಮಗಳು ಈ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲು ತೋರುವಂಥದೇ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಇಂಥ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದ್ವಾರಾ

ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಕೂಟವುಂಟೇ, ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅನ್ನಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅಧ್ಯಾಸದ್ವಾರಾ ಕೂಟವು ಬಂದ ಪ್ರಕಾರವನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ — ಅನ್ನಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಜೀವದ್ವಾರಾ, ಸಾಮಾನ್ಯಜಾತಿದ್ವಾರಾ, ಲಿಂಗದ್ವಾರಾ, ವರ್ಣದ್ವಾರಾ, ವಿಶೇಷ ಜಾತಿದ್ವಾರಾ, ಆಶ್ರಮದ್ವಾರಾ, ನಾಮರೂಪದ್ವಾರಾ, ಸಂಸಾರ ದ್ವಾರಾ, ವೇಷದ್ವಾರಾ, ಕ್ರಿಯಾದಿದ್ವಾರಾ ಕೂಟ ಬಂದಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ನಾನು ಜೀವನು, ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ದ್ವಾರಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದೆನು, ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಇದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಬೆಳೆದೆನು, ನಾನು ಇಷ್ಟು ಉದ್ದವಾದೆನು, ನಾನು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ಹೋದೆನು, ನಾನು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ವಿಕಾರದ್ವಾರಾ ವಿಶೇಷಾಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಪುರುಷನು, ನಾನು ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬುದು ಲಿಂಗದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ನಾನು ವೈಶ್ಯನು, ನಾನು ಶೂದ್ರನು ಎಂಬುದು ವರ್ಣದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ತೆಲುಗನು, ನಾನು ತಿಗುಳನು, ನಾನು ಕನ್ನಡಿಗನು, ನಾನು ತಮಿಳನು, ನಾನು ಸಿರನಾಡವನು, ನಾನು ಬಡಗನಾಡವನು, ನಾನು ಉತ್ತರದವನು, ನಾನು ಗುಜರಾತಿಯವನು, ನಾನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವನು, ನಾನು ನಿಯೋಗಿ, ನಾನು ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದವನು, ನಾನು ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದವನು, ಆಶ್ವಲಾಯನ ಸೂತ್ರದವನು, ಆಪಸ್ತಂಬಸೂತ್ರದವನು, ಬೋಧಾಯನ ಸೂತ್ರದವನು, ಕಾತ್ಯಾಯನಸೂತ್ರದವನು ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷಜಾತಿ ದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸನ್ಯಾಸಿ ಎಂಬುದು ಆಶ್ರಮದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಕೃಷ್ಣನು, ನಾನು ರಾಮನು, ಎಲ್ಲಂಭಟ್ಟ, ತಿಪ್ಪಾಭಟ್ಟ, ಕಪ್ಪನೆಯವನು, ಕೆಂಪನೆಯವನು ಎಂಬುದು ನಾಮರೂಪದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ದೀಕ್ಷಿತನು, ನಾನು ಸೋಮಯಾಜಿ, ನಾನು ಪ್ರತಿಭವಸಂತಯಾಜಿ, ಮಹಾವ್ರತಯಾಜಿ, ಸತ್ರಯಾಜಿ, ಪೌಂಡ್ರಕಯಾಜಿ

ಂಬುದು ಸಂಸ್ಕಾರದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಮಾಯಾ
ವಾದಿ, ನಾನು ತತ್ವವಾದಿ, ನಾನು ವೈಷ್ಣವನು, ಶೈವನು, ಭಾಗವತನು,
ಯೋಗೇಶ್ವರನು, ನಾನು ಗಂಗೆಯಾಡಿ ಎಂಬುದು ವೇಷದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾ
ಸವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು, ನಾನು ಶಿಷ್ಯನು, ನಾನು
ಕರ್ಮಿ, ನಾನು ಭಕ್ತನು, ನಾನು ಶ್ರೋತ್ರಿಯನು, ನಾನು ಯಾಜ್ಞಿಕನು,
ನಾನು ಮದವಣಿಗನು, ನಾನು ಕಮ್ಮಾರನು, ನಾನು ಕಂಚಗಾರನು,
ನಾನು ಅಕ್ಕಸಾಲೆ, ನಾನು ಕುಂಬಾರನು, ನಾನು ನಾಯಿಂದನು, ಅಗಸನು,
ಕೂಲಿಕಾರನು, ಧನಗಾರನು, ನಾನು ಕುದುರೆರಾವುತನು, ನಾನು ಆನೆ
ಮಾವಟಿಗನು, ನಾನು ಮಣಿಹಗಾರನು, ನಾನು ಕರಣಿಕನು ಎಂಬುದು ಕ್ರಿ
ಯಾದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯಾಸವೆನಿಸುವುದು. ಇವು ಮೊದಲಾದಂಥ ಅನ್ನಮಯ
ಕೋಶನಿಷ್ಠಧರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಆತ್ಮಧರ್ಮಗಳಾದಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂ
ದಗಳು ಆ ನನ್ನ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತಿದೆ ಎಂದು ಅನ್ನಮ
ಯಕೋಶದಲ್ಲೂ ತೋರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಈ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ
ಅನ್ನಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಕೂಟ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಾಣಮಯ
ಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಕೂಟವು ಹೇಗೆಂದರೆ— ಅಧ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ನಾನು ಕ್ಷುಧಾವಂತನು, ನಾ
ನು ಪಿಪಾಸಿತನು, ನಾನು ಶಕ್ತಿವಂತನು, ನಾನು ವೀರ್ಯವಂತನು, ನಾನು
ಬಲವಂತನು, ನಾನು ಕ್ರಿಯಾವಂತನು, ನಾನು ವಕ್ತನು, ದಾತನು, ಗಂತ
ನು, ವಿಸೃಜಕನು, ಆನಂದಯಿತನು, ನಾನು ಪುರುಷನು, ವಿಹಸ್ತನು,
ಹೆಂಗು, ಕೂನನು, ಷಂಡನು, ಎಂದು ಇವು ಮೊದಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಣಮಯ
ಕೋಶನಿಷ್ಠವಾದ ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾದಿಧರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮ
ಧರ್ಮಗಳಾದಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ
ಎಂದು ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ
ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಟವು
ಎಂದುದು. ಮನೋಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸ
ದಿಂದ ಕೂಟವು ಹೇಗೆ?, ಎಂದರೆ— ನಾನು ಸಂಕಲ್ಪವಂತನು, ನಾನು
ವಿಕಲ್ಪವಂತನು, ನಾನು ಶೋಕಿ, ನಾನು ಮೋಹಿ, ನಾನು ರಾಗಿ, ಕಾಮಿ,

ಕ್ರೋಧಿ, ದ್ವೇಷಿ, ನಾನು ಇಚ್ಛಾವಂತನು, ನಾನು ಶ್ರೋತನು, ಪ್ರ
ನು, ರಸಯಿತನು, ನಾನು ಘ್ರಾತಕನು, ನಾನು ಬಧಿರನು, ಅಂಧನು,
ಣನು, ಅಜಿಹ್ಮನು, ವಿಗತನಾಸಿಕನು ಎಂದು ಮನೋಮಯಕೋಶನಿ
ವಾದ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿಧರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲು, ಆತ್ಮಧರ್ಮವಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂ
ಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋಋುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮನೋಮಯಕ
ಶನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋಋುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಮನೋಮಯಕೋ
ಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಟವು ಬಂದಿತು. ವಿಜ್ಞ
ಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಟವು ಹೇ
ಎಂದರೆ— ನಾನು ಕರ್ತನು, ನಾನು ನಿಶ್ಚಯುವಂತನು, ಬುದ್ಧಿವಂತ
ವಿವೇಕಿ, ಊಹಾಪೋಹಚತುರನು, ಪಿಕಸಂಧಿಗ್ರಾಹಿ, ನಾನು ಶ್ರೋ
ಯನು, ವಿರಕ್ತನು, ಪಂಡಿತನು, ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂಥನ
ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯ
ಆತ್ಮಧರ್ಮಗಳಾದಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೆ
ಋುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋಋುತ್ತಿದೆಂ
ಗಲಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿ
ಕೂಟವು ಬಂದಿತು. ಆನಂದಮಯಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ
ಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಟವು ಹೇಗೆಂದರೆ- ನಾನು ಭೋಕ್ತನು, ನಾನು ಸಂತು
ನು, ನಾನು ಸುಖಿ, ನಾನು ಸಾತ್ವಿಕನು, ನಾನು ರಾಜಸನು, ನಾನು
ಮಸನು, ಅನೃತನು, ಜಡನು, ಅಜ್ಞನು, ಮೂಢನು, ಅಸತ್ತನು,
ಷ್ಟನು, ಶುಂಠನು, ಮೋಹಿತನು, ಅವಿವೇಕಿ, ಭ್ರಾಂತನು ಎಂ
ಇವು ಮೊದಲಾದಂಥ ಅಜ್ಞಾನಧರ್ಮವು ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಆತ್ಮಧರ್ಮವಾದ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಆ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋಋುತ್ತಿದೆ ಎಂ
ಆನಂದಮಯಕೋಶದಲ್ಲೂ ತೋಋುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆನಂದಮ
ಕೋಶಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಟ ಬಂದಿತು.
ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಟವು ಬಂದಿ
ಕಾರಣ ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಂದಲು ಆತ್ಮನ ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಯಿ
ಹಾಗಾದರೆ ಪಂಚುವ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಗೆ?, ಎಂದರೆ— ದೃಷ್ಟಾಂತಪ್ರಾವ

ವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ನನ್ನ ಹಸು, ನನ್ನ ಕಱು, ನನ್ನ ಮಗನು, ನನ್ನ ಮಗಳು, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಯೆಂದು ತನ್ನನು ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ತೋಱುವ ಪಶ್ವಾದಿಗಳು ತಾನು ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾರ್ಂತದಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಶರೀರ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ, ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ತನ್ನನು ಸಂಬಂಧಿ ಸಿಕೊಂಡು ತೋಱುವ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ತಾನು ಅಲ್ಲ, ತಾನು ಪಂಚ ಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಸುವು ಪಿಂಡಾಯುತವಾಗಿ ಇದೆ, ಹಸು ಬಡವಾಯಿತು, ಕಱುವು ಜಿಪಿಸುತ್ತಿದೆ, ಕಱುವು ಬದುಕಲಾಱದು, ಕುಮಾರನು ದುರ್ಜನನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆ, ಕುಮಾರನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ, ಕುಮಾರಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಮೂಢೆ ಯಾಗಿ ಇದ್ದಾಳೆ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ನೆರಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಮನೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರಯಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಮಱಿಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಯಾರಿಗೂ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬಾರ ದೆಂದು ತನಗೆ ಹಿತವಾದ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳಲೊಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ- ಎಂದು ಈರೀತಿಯಾದ ಪಶ್ವಾದಿನಿ ಷ್ಠವಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾದಿವಿ ಕಾರಗಳು, ಮನೋಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿವಿಕಾರಗ ಳು, ಆನಂದಮಯಕೋಶನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಾದಿವಿಕಾರಗಳು ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದಂಥ ತನ್ನನು ದರ್ಶನವ ಮಾಡಲಾಱವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿದಂಥದೇ ಪಂಚ ಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಪಶ್ವಾ ದಿಗಳು ತನ್ನೊಡನೆ ಕೂಡದೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಬಾಹ್ಯಗಳಾಗಿ ಇದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಆ ಪಶ್ವಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತನಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಜ್ಞಾನ ಬರಬಹುದು. ದಾರ್ಷ್ಟಾರ್ಂತದಲ್ಲಾದರೆ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ತನ್ನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದೆಯಾದುದಱಿಂದ ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು ? ಎಂದರೆ ಬರಬಹುದಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವ ಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು.

ಅಧ್ಯಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಂಥ ಪುರುಷನಿಂದ ಉಚ್ಚರಿ
ಟ್ಟು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನು ಕೈಯಿಂದ ಹಂಚಕೂಡದೇ
ಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ವಿವೇಕಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅದು ಇದಾ ಶಬ್ದ,
ಅದಾ ಶಬ್ದವೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೋ, ಮ
ಜಲದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಉಷ್ಣವು ಕೆಯ್ಯಿಂದ ಹಂಚಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲದೆ
ಹೊತ್ತಿಗೂ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶನನ ಮಾಡಿ ವಿವೇಕಯುಕ್ತವಾ
ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜಲವನು ಉಷ್ಣವನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿ
ನೋ, ಮತ್ತು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯುಪಟ್ಟಂಥ ನೀಲಪೀ
ರೂಪಗಳನು ಕೆಯ್ಯಿಂದ ಹಂಚಕೂಡದಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯ
ದ ನೋಡಿ ವಿವೇಕಯುಕ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇದು ಗೋಡೆ ಇದು
ಪೀತಾದಿಗಳೆಂದು ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ,
ತ್ತು ಜಲದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿ ಸಿಹಿ
ಲಾದ ರಸಗಳನು ಕೆಯ್ಯಿಂದ ಹಂಚಕೂಡದಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ರಸನೇ
ಯದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿ ವಿವೇಕಯುಕ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇದು ಉ
ಇದು ಹುಳಿ ಇದು ಸಿಹಿ ಇದು ಕಹಿ ಇದು ಕಾರ ಇದು ಒಗರೆಂದು ಪ್ರ
ಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೋ, ವಸ್ತ್ರವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊ
ರುವಂಥ ಗಂಧವಿಶೇಷಗಳನು ಕೈಯಿಂದ ಹಂಚಕೂಡದಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿ
ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಆಘ್ರಾಣವ ಮಾಡಿ ವಿವೇಕಯುಕ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿ
ದ ಇದು ಸುಗಂಧ ಇದು ದುರ್ಗಂಧ ಇದು ಮಿಶ್ರಗಂಧವೆಂದು ಗಂಧವಿ
ಗಳನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೋ ಹಾಗೆ ದಾಷ್ಟಾ
ತಿಕದಲ್ಲೂ ಪಂಚಕೋಶಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥ ಆ
ಳ ಕೈಯಿಂದ ಹಂಚಕೂಡದಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ವಿವೇಕಯು
ವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಸ್ವರೂಪವಿಂಥದು ಆತ್ಮಸ್ವರ
ವಿಂಥದು ಪಂಚಕೋಶಗಳೊಡನೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸಂಬ
ಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹಂಚಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲಾ. ಇಷ್ಟು ಪರ
ವು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳನು ಬಂದು ವಸ್ತುವಾಗಿ
ಡಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನು ಪಂಚಕೋಶಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನೆಂದು

ಕಿಸಿ ತಿಳಿವ ಪ್ರಕಾರವ ಹೇಳಿದೆವು. ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ಪಾದಿಗಳು ಆ ರಜ್ಜ್ವಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಆತ್ಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸರಿ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ರಜ್ಜ್ವಾದಿಜ್ಞಾನವು ಬಂದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಾದಿಪ್ರತೀತಿಯು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಬಂದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಪ್ರತೀತಿ ಬಾರದೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಬರುತ್ತಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಆರೋಪಿತವಾದಂಥ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂಥದು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತೆಂದರೆ, ತೋರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಮರುಮರೀಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಭ್ರಾಂತಿ ಬಂದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥ ಪುರುಷನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಇದು ಜಲವಲ್ಲ ಮರುಮರೀಚಿಕೆಯೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡೆನು ಎಂದೂ ಮರುಮರೀಚಿಕೆಯ ಜ್ಞಾನವು ಬಂದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಜಲಪ್ರತೀತಿಯು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಮರುಮರೀಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಪ್ರತೀತಿ ಮಾತ್ರ ಉಚಿತವಾಗಿ ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಾದರೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತಲು ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತೆಂದರೆ ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವ ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ-ಮೃತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟ ಘಟಾದಿಗಳು ಮೃದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಘಟಾದಿಗಳ ಪ್ರತೀತಿಯು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ, ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಕಟಕಮಕುಟಾದಿಗಳು ಸ್ವರ್ಣವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಕಟಕಮಕುಟಾದಿಗಳ ಪ್ರತೀತಿಯು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಪಂಚ

ಕೋಶಗಳು ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಪಂಚಕೋಶಗಳ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಬರಬಹುದಲ್ಲಾ. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಘಟಾದಿಗಳು ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳಂಥವನಿಗೆ ಮೃದಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಘಟಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳಂಥವನಿಗೆ ಈ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲಾ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದಂಥದೇ ಪಂಚಕೋಶವ್ಯತಿರಿಕ್ತಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದಲ್ಲು ಅನುಸ್ಯೂತನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆ; ಈ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯದಲ್ಲು ಅನುಸ್ಯೂತಗಳಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ; ವ್ಯಾವರ್ತಕಗಳಾಗಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಈ ಪಂಚಕೋಶಗಳು ಆತ್ಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಂಚಕೋಶಗಳನು ಆತ್ಮನನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಪಂಚಕೋಶಗಳು ತೋರುವ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಯಾವನ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೋ ಆತನೇ ಕೃತಾರ್ಥನು, ಆತನೇ ವಿದ್ವಾಂಸನು, ಆತನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು, ಆತನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಎಂದು ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತಸಂಭೂತವೇಹೋಽನ್ನಮಯ ಉಚ್ಯತೇ ।
ಪ್ರಾಣಾದಿಪಂಚಕಂ ಪ್ರಾಣಮಯಃ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಯುತಂ ॥೧॥
ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಮನೋಯುಕ್ತಂ ಮನೋಮಯ ಇತೀರಿತಃ ।
ಬುದ್ಧಿರ್ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಯುಕ್ತಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಶಬ್ದಭಾಕ್ ॥೨॥
ಕ್ರಿಯಾದಿಯುಕ್ತಮಜ್ಞಾನಮಾನಂದಮಯ ಉಚ್ಯತೇ ।
ಏತೇಭ್ಯೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತೋಽಯಮಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಾಂತರಸ್ತತಃ ॥೩॥

ಕೋಶಾಶ್ಚೈತೇಹ್ಯನಾತ್ಮಾನೋ ಮಮತಾವಿಷಯತ್ವತಃ ।
ಧೇನುತದ್ವತ್ಸಪುತ್ರಸ್ತ್ರೀಕನ್ಯಾದಯ ಇವಾನಿಶಂ ॥೪॥
ಮೃದಾರೋಪಿತಕುಂಭಾದ್ಯಭಾತಾ ಅಪಿ ನ ತೇಪೃಥಕ್ ।
ಆತ್ಮನ್ಯಾರೋಪಿತಾಃ ಕೋಶಾ ಭಾತಾ ಅಪಿ ಪೃಥಜ್ನ ಹಿ ॥೫॥
ಏವಂ ಕೋಶಾತಿರಿಕ್ತತ್ವಂ ಸ್ವಾತ್ಮನೋ ಯೋ ವಿವೇಚಯೇತ್ ।
ಸ ಸಂಸಾರೀವ ಭಾತೋಪಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮೈವ ನಾನ್ಯಥಾ ॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ

ವಾ ಸು ದೇ ವ ಯ ತೀಂ ದ್ರ ಪ್ರೋ ಕ್ತ ಮ ಪ್ಪ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ

ಪಂಚಕೋಶವಿಚಾರವಂ ಪೇಳ್ವುದು

ದಶಮಪ್ರಕರಣಂ.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

— ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಪ್ರಕರಣಂ —

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿಮಸ್ಯ ಸತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಂ ಕಿಮಾತ್ಮನಃ ।
ಕಿಂ ವಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ ಮಿತ್ಯೇತಚ್ಚಿಂತ್ಯತೇ ಸ್ಫುಟಂ ॥

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವು ಆನಂದರೂಪತ್ವವು ವಿಚಾರಿಸಪಡುತ್ತ ಇದೆ.

ಸದ್ರೂಪತ್ವವೇನೆಂದರೆ— ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಬಂಧಟಿಂದಲು ಬಾಧಿಸಪಡದೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯೋ, ಆ ವಸ್ತುವು ಸದ್ರೂಪವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೋ ?— ಎಂದರೆ, ಆತ್ಮನು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಬಂಧಟಿಂದಲು ಬಾಧಿಸಪಡದೆ ಇದ್ದಾನೆಯಾದುದಟಿಂದ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಇದೆ. ಆತ್ಮನು ಕಾಲತ್ರಯ

ದಲ್ಲೂ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂಬುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವೇನು, ಎಂದರೆ- ಸರ್ವಜನರ ಅನುಭವವೇ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸುವುದು. ಸರ್ವಜನರೆಂಬವರಾರೆಂದರೆ- ದರಿದ್ರನು, ಆಢ್ಯನು, ಕರ್ಮಠನು, ಭಕ್ತನು ಮುಮುಕ್ಷುವು- ಈ ಐದು ಮಂದಿಯಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತರಾದವರು ಅಂತರ್ಭೂತರಾದುದರಿಂದ ಇವರ ಅನುಭವ ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ದರಿದ್ರನ ಅನುಭವ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. "ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದು ಕಾಸನು ಕೊಟ್ಟವನಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಬರುವ ಜನ್ಮಕ್ಕೂ ತಾನು ದರಿದ್ರನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟುತ ಇದ್ದೇನೆ" ಎಂಬ ದರಿದ್ರನ ವಾರ್ತೆಯಿಂದಲು, ಆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ ಆಢ್ಯನು- "ತಾನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಏನನಾದರು ಕೊಟ್ಟಂಥವನಾದ ಕಾರಣ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲು ಐಶ್ವರ್ಯವನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇನೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲು ಕೊಟ್ಟರಷ್ಟೆ ತನಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಉಂಟು" ಎಂಬಂಥ ಆಢ್ಯನ ವಾರ್ತೆಯಿಂದಲು, ಆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ ಕರ್ಮಠನು- "ತಾನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮವನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದಂಥವನಾಗಲಾಗಿ ಆ ಉಪಾಸನಾನುಹಿಮೆಯಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲು [ಮುಂದಣ ಜನ್ಮದಲ್ಲು] ತನಗೆ ನಿರತಿಶಯವಾದಂಥ ಭಕ್ತಿಯುಂಟು." ಎಂಬಂಥ ಭಕ್ತನ ವಾರ್ತೆಯಿಂದಲೂ, ಆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದವನು- "ತಾನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧನು, ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣವಾಗಿಯೆ ಕರ್ಮವನು ಮಾಡಿದಂಥವನಾಗಲಾಗಿ ತನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯು ಸದ್ಗುರುಲಾಭವೂ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥನು. ತನಗೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಜನ್ಮವು ಇಲ್ಲ" ಎಂಬ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ವಾರ್ತೆಯಿಂದಲು, ತಟಸ್ಥನಾದ ವಿವೇಕಿಗೆ- "ಆತ್ಮನು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಇದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಈ ಐದು ಮಂದಿಯೊಳಗೆ ಅಂತರ್ಭೂತರಾದ ಕಾರಣ ಈ ಐದು ಮಂದಿಯ ಅನುಭವದಿಂದ ನಮಗೂ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಅನುಭವದಿಂದ ನಮಗೂ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತಲ್ಲದೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ- ಎಂದರೆ, ನಾನ

ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಇದ್ದೇನೆಯಾದಕಾರಣ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನನುಗೂ ಸದ್ರೂಪತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸಿತಲ್ಲ: ಆಯುಕ್ತಿಯಾವುದೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ನಾವು ಈಗ ಇದ್ದೇವೋ ಇಲ್ಲವೋ ?– ಎಂದರೆ ಇದ್ದೇವೆಯಲ್ಲ. ಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದೇನೆಯೋ, ಅಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದೇವೆಯೊ ? ಎಂದರೆ:– ಅಶರೀರಿಯಾದಂಥವನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರವು ಕೂಡದು. ನಾವು ಈಗ ವ್ಯವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಶರೀರಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ. ನನುಗೆ ಈ ಶರೀರವೇತಱಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿತು. ಆರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಬಂದಿತು. ಅನ್ಯನಾದವ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ಅನ್ಯನು ಮಾಡಿದ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಟೋಮಾದಿಗಳ ಫಲವು ನವುಗೆ ಬರಬೇಕು, ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಅದಱಿಂದ ಅನ್ಯನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ನವುಗೆ ಶರೀರವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ನವುಗೆ ಶರೀರವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಶರೀರ ಬಂದಿತೊ? ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಶರೀರ ಬಂದಿತೊ ? ಎಂದರೆ– ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಶರೀರ ಬಂದಿತು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಶರೀರವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ವೃಕ್ಷಷ್ಯವಾದ ಬೀಜವು ತನಗೆ ಕಾರಣವಾದಂಥ ವೃಕ್ಷವನು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಲಾಱದೋ, ಹಾಗೆ ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಮಾಡಪಟ್ಟ ಕರ್ಮವು ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾವಿಯಾಗಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ತನಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದಂಥ ಶರೀರವನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾಱದು. ಆದುದಱಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಶರೀರವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ಎಂದರೆ– ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ನವುಗೆ ಈ ಶರೀರ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದೆವೋ ಅಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದೆವೋ ? ಎಂದರೆ– ಅಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮವ ಮಾಡಕೂಡದಾದಕಾರಣ ಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ

ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದೆವು. ಆ ಶರೀರವೇತಱಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ಅದಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿತು. ಆ ಶರೀರವೇತಱಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದರೆ, ಅದಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಂ ಥದು- ಎಂಬಂಥ ಈ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ಅನೇಕಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗ ಳಲ್ಲಿ ಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಯಾಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂದ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಯಾ ಶರೀರನಿಷ್ಠವಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರಾಗಿ ಊಹಿಸಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದುಕಾರಣ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲು ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲು ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬಂಥದು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾ ದಲ್ಲು ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ನಾವು ಈಗ ಶ್ರವಣಮ ನನಿಧಿಧ್ಯಾಸಗಳ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ ಹೋದೆವಾದರೆ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲಭೂತವಾಗಿ ಈ ಶರೀರವು ನಮ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೋ ಹಾಗೆ ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಮಾಡಪಟ್ಟಂಥ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲಭೂತಗಳಾದ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬರುವುವು. ಈ ಶರೀ ರವನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನು ಮ ಡುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆ ಶರೀರಗಳನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇ ಕ ವಿಧಗಳಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನು ಮಾಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಭೂತಗಳಾದ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳು ನಮಗೆ ಬರಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಶರೀರಗಳನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನು ಮ ಡಿಕೊಂಡು ಆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲಗಳಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂ ಡು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳು ಇರಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ-ಎಂಬುದು ಯು ಯಿಂದ [1]ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.[1] ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಬಾಧಿಸಪಟ್ಟಹೊತ್ತಿ ನಾವು ಬಾಧಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ನಮಗೆ ಬಂದಱಿಂದಲೂ ಬಾಧಿಸಪಡದೆ ಇ ವುದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ನಮಗೆ ಉತ್ಪತ್ಯಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ನಮ

ಪಾ— 1. ಸಿದ್ಧಿಸಿತಾಗಲಾಗಿ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಏಕರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಈ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ನಮಗೆ ಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಸಿದ್ಧ.

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. †ಯಾವ ವಸ್ತು ಸಾಧನಾಂತರವ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ತಾನು ತೋಱಿಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ಚಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೇ ಎಂದರೆ ಇದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ನಮ್ಮಿಂದ ಬಾಲ್ಯಾರಭ್ಯ ಏತಾವತ್ಪರ್ಯಂತವು ಏನೇನು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಮಾಡಪಟ್ಟವೋ ಆಯಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವು ತೋಱದೆ ಹೋದಹೊತ್ತಿಗೂ ಕಡಮೆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಾಶಸಾಧನಗಳಾದ ಆದಿತ್ಯಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರಾಗ್ನಿವಿದ್ಯುಚ್ಚಕ್ಷುಸ್ಸುಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಸಾಧನವನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಸುಕುಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಾವು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟನುಂದಿಗೂ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಗಳಾದಂಥ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳಷ್ಟೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವು ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕವಾದಂಥ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿತೆಂದರೆ ಕೂಡೀತಲ್ಲಾ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅಂತರಪ್ರಪಂಚವು ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವು ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ್ವಯವು ನಮ್ಮಿಂದ ತೋಱಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ. ಇವೆರಡಱ ಒಳಗೂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವು ನಮ್ಮಿಂದ ಹೇಗೆ ತೋಱುತ್ತಿದೆ? ಎಂದರೆ, ಪೃಥಿವಿಯೆನುತಲೂ, ಅಪ್ಪು ಎನುತಲೂ, ತೇಜಸ್ಸೆನುತಲೂ, ವಾಯುವೆನುತಲೂ, ಆಕಾಶವೆನುತಲೂ, ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಗಳೆನುತಲೂ, ಪಂಚೀಕೃತಭೂತಗಳೆನುತಲೂ, ಅಪಂಚೀಕೃತಭೂತಗಳೆನುತಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆನುತಲೂ, ಚತುರ್ದಶಭುವನಗಳೆನುತಲೂ, ಚತುರ್ವಿಧಭೂತಗ್ರಾಮಗಳೆನುತಲೂ,

---

2. "ಸಾಧನಾಂತರನಿರಪೇಕ್ಷೇಣ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನತ್ವೇ ಸತಿ ಸ್ವೇನಾರೋಪಿತಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವಂ ಚಿತ್ತ್ವಂ" ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ— ಎಂದು ಈಕಡೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಇವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮಾಯೆಯೆನುತಲೂ, ವಿವಿಧನಾಮರೂಪಗುಣಧರ್ಮವಿ
ಕಾರಶಕ್ತ್ಯಾಶ್ರಯವಾದಂಥ ಸಮಸ್ತಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವು ತಾನು ನಮ್ಮಿಂ
ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಆಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತಿ
ದ್ದೇವೆಯೋ, ಎಂದರೆ-- ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲವಾ
ಕಾರಣ ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವು ತಿಳಿಯಪಡ
ತ್ತಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವ ತಿಳಿದಂಥ ನಮಗೆ ಬಾಹ್ಯವಾದಂಥ ಸರ್ವ
ದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿಯಿದೆ. ಆಂತರಪದಾರ್ಥಾವಭ
ಸಕತ್ವವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ— ಅನ್ನಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಪ್ರ
ಣಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಮನೋಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ವಿಜ್ಞಾ
ಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಆನಂದಮಯಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಸ್ಥೂಲಸೂ
ಕ್ಷ್ಮಕಾರಣಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಷಡ್ಭಾವಗಳೆನುತಲೂ, ಷಡೂರ್ಮಿಗಳೆನು
ಲೂ, ಷಟ್ಕೋಶಗಳೆನುತಲೂ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆನುತಲೂ, ಕರ್ಮೇಂದ್
ಯಗಳೆನುತಲೂ, ಪ್ರಾಣಾದಿಸಂಚಕೋಶವೆನುತಲೂ, ಅಂತಃಕರಣಚತ
ಷ್ಟಯವೆನುತಲೂ, ಸಂಕಲ್ಪಾಧ್ಯವಸಾಯಾಭಿಮಾನಾವಧಾರಣೆಗಳೆನುತಲ
ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೆನುತಲೂ, ಅವಸ್ಥಾವ್ಯಾಪಾರಗಳೆನ
ತಲೂ, ಅವಸ್ಥಾಂತರೆನುತಲೂ, ಸಮಾಧಿಮೂರ್ಛೆಯೆನುತಲೂ, ಮ
ನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆನುತಲೂ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಮದಮೋಹಲೋಭಮ
ತ್ಸರ್ಯಗಳೆನುತಲೂ, ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕವೆನುತಲೂ, ಇಹಾಮುತ್
ರ್ಥಫಲಭೋಗವಿರಾಗವೆನುತಲೂ, ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿಯೆನುತಲೂ, ಮ
ಮುಕ್ಷುವೆನುತಲೂ, ಸಾತ್ವಿಕರಾಜಸತಾಮಸಗುಣಗಳೆನುತಲೂ, ಸುಖದ
ಖಗಳೆನುತಲೂ, ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳೆನುತಲೂ, ಪಂಚಕ್ಲೇಶಗಳೆನುತಲ
ಮೈತ್ರೀಕರುಣಾಮುದಿತೋಪೇಕ್ಷೆಗಳೆನುತಲೂ, ಯಮನಿಯಮಾಸನಪ್
ಣಾಯಾಮಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಧ್ಯಾನಧಾರಣಸಮಾ[1]ಧ್ಯಷ್ಟಾಂಗ[1]ಗಗಳೆನುತಲ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನೋಪಮಾನಶಬ್ದಾದ್ಯುಪಲಬ್ಧಿಗಳೆನುತಲೂ, ಆರೋಗ
ಗಳೆನುತಲೂ, ವಿವಿಧನಾಮರೂಪಗುಣಧರ್ಮವಿಕಾರಶಕ್ತ್ಯಾಶ್ರಯವಾದ ಆ
ತರಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವು ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಆಯಂತರಪ್ರ

ಪಾ — 1. ಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವೆನುತಲೂ

ಚದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆಯೋ? ಎಂದರೆ– ಆಯಂತರಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಅಂತರವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವು ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆಯಂತರಪ್ರಪಂಚವ ತಿಳಿದಂಥ ನಮಗೆ ಅಂತರವಾದಂಥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವವು ಸಾಧನಾಂತರವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಷ್ಟೆ ಸರ್ವವು ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತಿದೆ, ನಾವೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಷ್ಟೆ ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸಾಧನಾಂತರನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವವು ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡುವದೆಂದರೆ, ಕೂಡುವದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವದೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಮನಸ್ಸು ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶವತ್ತಾಗಿ ಸಾವಯವವಾಗಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಘಟದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತ[1]ಕಾರಣ[1]ವಾಗಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಜಡತ್ವವೇ ಅಲ್ಲದೇ ಚೇತನತ್ವವು ಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಜಡವಾದಂಥ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನು ತೋರಿಸಲಾರದು. ಆತ್ಮನಿಂದ [2]ತೋರಿಸಪಟ್ಟ[2]ಮನಸ್ಸು ಆತ್ಮನ ತೋರಿಸಲಾರದೆಂಬುದ ಹೇಳಬೇಕೆ? ಹಾಗಾದರೆ, ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ– ಆತ್ಮನೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲು ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲು ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. [3]ಹೀಗೆ ತೋರುವಲ್ಲಿ[3] ಮನಸ್ಸು ಉಪಾಧಿಮಾತ್ರವೇ ಸರಿ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ– ಸ್ಥಾಲಿಯಲಿ ತೈಲದಿಂದ ತಡವರಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಬತ್ತಿಯು ತಾನು ಬಳಗೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ತೈಲಾದಿಗಳ ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೋ, ಅಗ್ನಿತೇಜಸ್ಸಾದರೆ ಆ ಬತ್ತಿಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯು ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಸಾಧನಾಂತರವಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರಿಕೊಂಡು ಆ ಬತ್ತಿಯನು ತೈಲವನು ಸ್ಥಾಲಿಯನು ಸಮೀಪದ ಪದಾರ್ಥಗಳನು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಸ್ಥಾಲಿಸ್ಥಾನವಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ತೈಲಸ್ಥಾನವಾದಂಥ ಕರ್ಮದಿಂ

ಪಾ— 1. ಕಾರ್ಯ. 2. ಕೂಡುವಂಥ. 3. ಆತ್ಮನೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋರಿಸುವನು.

ದ ಉದ್ದೀಪಿತವಾಗಿ ಬತ್ತಿಯು ಸ್ಥಾನವಾದ ಮನಸ್ಸು ತಾನು ತೋಱಲಾಱದೆ
ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನು ತೋಱಲಾಱದೆ ಇದೆ. ಆತ್ಮನಾದರೆ
ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಸಾಧನಾಂತರವ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋಱಿಕೊಂಡು ಆ ಮನಸ್ಸನು ಆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗ
ಳನು ಅಂತರಬಾಹ್ಯಗಳಾದ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳನು ತೋಱಿಸಿಕೊಂಡು
ಇದ್ದಾನೆ. ಆಂತರವಾದ ಅಂತಃಕರಣಗಳನು ಅಂತಃಕರಣವೃತ್ತಿಗಳನು
ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿರುಪಾಧಿಕನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಆತ್ಮನ
ಸ್ವರೂಪವೇ ನಾವು ಆಗಲಾಗಿ ಸಾಧನಾಂತರನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾ
ಶಮಾನನಾದಂಥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾವಭಾಸಕತ್ವವು ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು.
[1]ನಿತ್ಯವಾಗಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದಂಥ ನಿರತಿಶಯವಾದಂಥ ಸುಖವೇ ಆನಂ
ದವೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ— ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟದ
ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಸರ್ವದುಃಖನಿವರ್ತಕವಾದ ನಿತ್ಯವಾದ ಸುಖವು
ಆನಂದವೆನಿಸುವುದು. ಯಾವ ಆನಂದವು ಸಮಸ್ತವಾದಂಥವರಿಂದಲು ಸುಷು
ಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಇದೆ
ಅದಂತಿರಲಿ. ಸುಷುಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತಾದರೆ, ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ
ಈ ಲಕ್ಷಣವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದುಃಖಾಭಾವಮಾತ್ರ ಹೊರತಾಗಿ
ಆನಂದವು ಇಲ್ಲನಲ್ಲಾ. ಅಂಥ ಆನಂದಕ್ಕೆ ನಿರುಪಾಧಿಕತ್ವವು ನಿರತಿ
ಶಯಸುಖರೂಪತ್ವವು ಎಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು ?— ಎಂದರೆ ಒರಬಹುದಲ್ಲಾ
ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸುಪ್ತಪುರುಷನು ಆ ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯ
ಸುಖವನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಹೋದನಾದರೆ ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ತಱುವಾ
ಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೇಳದೆ ಇರಬೇಕು
ದುಃಖ[2]ರಹಿತವಾಗಿ[2]ಇದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ
ಅದಱಿಂದ ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾದಂಥವರಿಗೂ ಬಾದು ಆನಂ
ದವು ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾ

ಪಾ— 1. ನಿತ್ಯನಿರುಪಾಧಿಕನಿರತಿಶಯಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಆನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ
2. ಸಹಿತವಾಗಿ.

ನಿರತಿಶಯವಾದ ಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವು ಇದೆ. ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಿರು ಪಾಧಿಕತ್ವವು ಹೇಗೆ?— ಎಂದರೆ, ಸುಖಜನಕಗಳಾದ ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿವಿಷ ಯಗಳು ಆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಸಮಸ್ತ ವಾದಂಥವರಿಂದಲು ಆ ಸುಖವು ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆ ಸು ಖಕ್ಕೆ ನಿರೂಪಾಧಿಕತ್ವವಿದೆಯಲ್ಲಾ. ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಿರತಿಶಯತ್ವ ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ- ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಜನ್ಯಗಳಾದಂಥ ಸುಖಗಳೊಳಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವಾದ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗದಲ್ಲಿ ವಿರಸ ಹುಟ್ಟಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆ ಸು ಖವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವು ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾ ರಾಗಲಾಗಿ ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವಮಾಡಿದಂಥವರನು ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾ ಗಿಯು ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ನಿರತಿಶಯವು ಇದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲಾ. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಧಿಭೌತಿಕ ಆಧಿದೈವಿ ಕಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನು ಹೋಗಿಸುತ್ತಿದೆಯಾದುದರಿಂದಲು ಆ ಸು ಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ನಿರತಿಶಯತ್ವವಿದೆಯಲ್ಲಾ. ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯತ್ವ ವು ಹೇಗೆ?-ಎಂದರೆ, ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯದುಃಖಗಳನು ಹೇಗೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ ಯೋ ಹಾಗೆ ಈ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಗಳನು ಅನೇಕರೂಪವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಪ ಡದೆ ಪ್ರತಿ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಆಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಇದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಈ ಸುಷು ಪ್ತಿಸುಖವು ನಿತ್ಯವಾದರೆ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲು ತೋರಬೇಕು, ತೋರ ಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದಿರಿ? ಎಂದ ರೆ- ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ದುಃಖರೂಪವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತಿರೋಧಾನವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗ ಲಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಾದಂಥ ದೇಹೇಂ ದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ, ಆತ್ಮಸುಖಕ್ಕೆ ತಿರೋಧಾನ ಹೇ ಗೆ ಕೂಡುವದೆಂದರೆ ಕೂಡುವದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಅಗ್ನಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶರೂ ಪತ್ವವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗು ಸ್ವಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಮೇಘದಿಂದ

ಆದಿತ್ಯಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ತಿರೋಧಾನವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸರ್ವಥಾ ಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ಹೊತ್ತಿಗು ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ತಿರೋಧಾನವು ಕೂಡೀತಲ್ಲಾ. ಬಹಿರ್ಮುಖನಾದವಗೆ ಈ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೋಚದಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ, ಅಂತರ್ಮುಖನಾದವನಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ತೋರುವುದಲ್ಲಾ; ಆದಬಿಂದ ಈ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಈ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ ನಿರುಪಾಧಿಕತ್ವವೂ ನಿರತಿಶಯಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವವೂ ಸರ್ವದಾ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆ.

ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಸದ್ರೂಪತ್ವವೂ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವೂ ಆನಂದರೂಪತ್ವವೂ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮ ನಾನೇ ಎಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯು ಬರುವುದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೇನಾಪ್ಯಬಾಧಿತತ್ವೇನ ತ್ರಿಕಾಲೇಷ್ವೇಕರೂಪತಃ ।
ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಮಸ್ತ್ಯೇತತ್ಸದ್ರೂಪತ್ವಂ ಸ್ವಮಾತ್ಮನಃ ॥೧॥
ಸ್ವಾರೋಪಿತಾಶೇಷಪದಾರ್ಥಭಾಸಕತ್ವಮಾತ್ಮನಸ್ಸ್ವಧನಮಂತರೇಣ ಯತ್ ।
ವದಂತಿ ವೇದಾಂತವಿದೋ ಹಿ ತಾಂ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಾನತ್ವ ತು ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪತಾಂ॥೨॥
ನಿರುಪಾಧಿಶ್ಚ ನಿತ್ಯಂ ಯಾ ಸುಪ್ತೌ ಸರ್ವಸುಖಾತ್ಪರಂ ।
ಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವಮಸ್ತ್ಯೇತದಾನಂದತ್ವಮಾತ್ಮನಃ ॥೩॥
ಏವಂ ವಿವಿಚ್ಯ ಯೋ ವಿದ್ಯಾತ್ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪತಾಂ ।
ಸ ಏವ ವೇತ್ತಿ ಸೋ ವಿದ್ವಾನ್ ಸಮುಕ್ತಃ ಸಚ ಪಂಡಿತಃ ॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ
ವಾ ಸು ದೇ ವ ಯ ತೀಂ ದ್ರ ಪ್ರೋ ಕ್ತ ಮ ಪ್ಪ
ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಪ್ರಕರಣವೆಂಬುದಂ ಪೇಳ್ವುದು
ಏಕಾದಶಪ್ರಕರಣಂ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

॥ ಖಂಡತ್ವವಿಚಾರ ॥

. ಶ್ಲೋ ॥ ಅಖಂಡತ್ವಂ ಸದಾಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾನಾಂ ಯಥಾಭವೇತ್ ।
ಭಿನ್ನವದ್ಗುಣವದ್ಭಾಸಮಾನಾನಾಂ [1]ಮನ್ಯತೇ[1] ತಥಾ ॥

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿಯಾಯ್ತು. ಈಗ ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಖಂಡತ್ವವನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಅಖಂಡತ್ವವೆಂದರೇನೆಂದರೆ– ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಅಖಂಡತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಅಖಂಡತ್ವಕ್ಕೆ ಈ ಮೂರು ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ಒಂದು ವಿಶೇಷಣವಾದರೂ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣವಾದರೂ ಸಾಲದೇ? ಎಂದರೆ ಸಾಲದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೇ ಅಖಂಡತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಆಕಾಶವುವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆಯಾದಕಾರಣ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ಅದಕ್ಕೂ ಅಖಂಡತ್ವವಿರುವುದು. ಆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಖಂಡತ್ವವನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ಕಾಲದಿಂದಲು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಅಖಂಡತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆವು. ಆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಕಾಲದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ, ಆಕಾಶವು ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶವತ್ತಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದಱಿಂದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವೆಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣವು ಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಯೆರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳೇ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಕಾಲವು ವಿಭುವಾಗಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಇರುವುದಱಿಂದಲೂ ತನ್ನಿಂದ ತನಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಕೂಡದಿರುವುದಱಿಂದಲೂ ಕಾಲವು ಆ ಕಾಲದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೂ ಅಖಂಡತ್ವವು ಬರುವುದು. ಅದಱಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಖಂಡತ್ವವನು ತಳ್ಳುವುದಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ವಸ್ತು

ಪಾ— 1. ವರ್ಣ್ಯತೆ.

ವಿನಿಂದಲೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂಬಂಥ ಮೂಱನೆಯ ವಿಶೇಷಣವು ಬೇ
ಯಿತು. ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ, ಕಾ
ವು ಆಕಾಶಾದಿಗಳಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿ
ತ್ವವು ಇಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹೊಱತಾಗಿ ಕಾಲಾಕಾಶಾದಿಗ
ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯವಾದಂಥ ಅಖಂಡತ್ವವು ಕೂಡದೇ ಸರಿ. ಅ
ತಿರಲಿ. "ನಾನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ" ವೆಂ
ದೇಶದಿಂದಲೂ, "ನಾನು ಪ್ರಭವಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆನು. ಕೆಲವು
ಲದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ" ಯೆಂದು ಕಾಲದಿಂದಲ
"ನಾನು ಪೃಥ್ವ್ಯಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲ" ವೆಂದು ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛಿ
ನಾಗಿ ತೋಱುವ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯತ್ವವು ಹೇಗೆ ಕ
ಡುವುದು? ಎಂದರೆ— "ನಾನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ; ನಾನು ಈ ಕಾಲ
ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ, ಈ ವಸ್ತುವು ನಾನು ಅಲ್ಲ" ವೆಂದು ಈ ತ್ರಿವಿಧಪರಿ
ದವು ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ ದೇಹವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ದೆ
ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ
ಕೂಡಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಹೇ
ಎಂದರೆ-ಘಟಸ್ಸನ್, ಪಟಸ್ಸನ್ ಕುಡ್ಯಸ್ಸನ್, ಕುಸೂಲಸ್ಸನ್, ಪೃಥ್ವೀಸ
ಆಪಃಸತ್ಯಃ, ತೇಜಃಸತ್, ವಾಯುಸ್ಸನ್, ಆಕಾಶಸ್ಸನ್ ಆಗಿ, ಭೂತಭ
ಕವಾದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ಸದ್ರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ
ವೃತ್ತಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಅದಱ
†ಈ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ತೋಱುವಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದದು ಪ್ರಸ

---

† ಇಲ್ಲಿಂದ ೧೦೧ ನೆಯ ಪುಟದವರೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಪಾಠವಿ
ಈ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದಂಥ ಆತ್ಮಗೆ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲ
ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವಹೇಗೆ, ಎಂದರೆ— ಆತ್ಮ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಇದ್ದಾನಾಗಿ ಭೂತಕಾ
ದಲೂ ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲ, ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನಾಗಿ ಭವಿಷತ್ಕಾಲ
ಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಇಲ್ಲ. ದೇಹಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ಇದ್ದಾನಾಗಿ ವರ್ತ
ನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಸ್ತುವಿ
ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಆತ್ಮಾಸರ್ವಾತ್ಮನಾಗಿ ಇದ್ದಾನಾಗಿ ವಸ್ತುವಿ

ಾಯಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. "ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆನು, ಆ ೇಶದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ದೇಶದಿಂದಲೂ, "ನಾನು ಈ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ುಟ್ಟಿದೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ" ಎಂ ು ಕಾಲದಿಂದಲೂ, "ಈ ವಸ್ತುವು ನಾನಲ್ಲ ಆವಸ್ತುವು ನಾನು ಅಲ್ಲ" ಂದು ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮನು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ ಇ ್ದನೆ. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೋರುವಂಥ ಈ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ವಿಚಾರಿಸಿ ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಕ ಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಶದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ತ್ಮನು ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವಿಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ತ್ರಿವಿಧ ರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯತ್ವವು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂಬು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ೇಶದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವಣ ೆಂದರೆ— ದೇಶದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವು ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಇದೆಯಾದ ಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವ ಬರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವ ೞುವುದಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಆತ್ಮನು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತನೆಂದು ಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಕಾಲದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವುಂಟೆ? ಂದರೆ— ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶಗಳು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟಿದೆಯಾ

ೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ವಸ್ತುವು ಏನು? ಎಂದರೆ—ಸಜಾತೀಯುವೆನು ಲೂ, ವಿಜಾತೀಯುವೆನುತಲೂ, ಸ್ವಗತವೆನುತಲೂ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಈ ೂರುವಿಧವಾದ ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಗಳೇನು? ಎಂದರೆ— ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂ ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೃಕ್ಷಾಂತರವು ಸಜಾತೀಯುವು, ಶಿಲಾದಿಗಳು ಜಾತೀಯುವು, ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಫಲಾದಿಗಳು ಸ್ವಗತವು. ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಗೆ ಸಜಾತೀಯುವು ಜಾತೀಯುವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಈ ಮೂರು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಗೆ ಜಾತೀಯು ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಘಟಸ್ಥ, ಟಸ್ಥ ಕುಡ್ಯಸ್ಥ, ಕುಸೂಲಸ್ಥ, ದೇವದತ್ತಾತ್ಮ, ಯಜ್ಞದತ್ತಾತ್ಮ, ಚೈತ್ರಾತ್ಮ, ೈತಾತ್ಮ ಎಂದು ಸಜಾತೀಯುವು, ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು; ಪೃಥ್ವಿಯೆನುತಲು, ಅಪ್ಪು ನುತಲು, ತೇಜಸ್ಸುಎನುತಲು, ವಾಯುವೆನುತಲು, ಆಕಾಶವೆನುತಲು, ಘಟಪಟ

ಗಲಾಗಿ ಕಾಲದಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವುಂಟು. ಹಾಗಾದರೆ ದೇ
ದಿಂದಲೂ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂ
ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಶದಿಂದಲೂ ತನ್ನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದರ
ಹಿತ್ಯವು ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವ ಬರುವುದ
ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವ ತಪ್ಪುವುದಕೋಸ್ಕರ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪ
ಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗ
ದರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವುಂಟೆ? ಎಂದರೆ, ಕಾಲ
ಆಕಾಶಾದಿವಸ್ತುವಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ
ವುಂಟು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವ
ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಇದ
ನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಶದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗ
ಆತ್ಮನು ಆಕಾಶಾದಿವಸ್ತುವಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿ
ನ್ನತ್ವವು ತೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿ
ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವಿಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆಕಾಶವು ಕಾಲವೇ
ಎನುತಲೂ, ವಾಯುವು ಕಾಲವೇ ಎನುತಲೂ, ತೇಜಸ್ಸು ಕಾಲವೇ ಎನು
ತಲೂ, ಅಪ್ಪು ಕಾಲವೇಎನುತಲೂ, ಪೃಥಿವಿಯು ಕಾಲವೆ ಎನುತಲೂ ವ್ಯ
ಹಾರವಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಕಾಲವನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಾ
ಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಆಕಾಶದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಅವಿದ

ಕುಡ್ಯಕುಸೂಲಾದಿಗಳು ಎಂದೂ ವಿಜಾತೀಯ ಸಜಾತೀಯವು, ಈ ಭೇದವು,–ಇಚ್ಛಾ
ದ್ವೇಷ ಸುಖದುಃಖ ಸತ್ವರಜತಮವೆಂಬ ಸ್ವಗತಗಳು ಸ್ವಗತಭೇದಗಳು ಆತ್ಮಗೆ ಇದ್ದ
ತಾಗಿ ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲಾ, ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದಿರಿ? ಎ
ದರೆ–ಆತ್ಮಗೆ ಸಜಾತೀಯಭೇದಗಳು ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದವೆಯಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥತ
ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಹುದು. ಸಜಾತೀಯ
ಭೇದವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ– ಬಂದು ಆಕಾಶವೇ ಘಟಪಟಕುಡ್ಯಕುಸೂಲವನವೃಕ್ಷ
ದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಿಂದ ಘಟಾಕಾಶವೆನುತಲೂ, ಪಟಾಕಾಶವೆನುತಲೂ, ಕುಡ್ಯಾಕಾಶವೆನು
ಲೂ, ಕುಸೂಲಾಕಾಶವೆನುತಲೂ, ವನಾಕಾಶವೆನುತಲೂ, ವೃಕ್ಷಾಕಾಶವೆನುತಲೂ
ನೇಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮ ಉಚ್ಚಾವಚವಾದ ಶರೀರೋ
ಪಾಧಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕಾತ್ಮವಾಗಿ ದೇವದತ್ತನೆನುತಲೂ, ಯಜ್ಞದತ್ತನೆನುತಲೂ, ವಿಷ್ಣು

ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಾದಿಗಳೂ ಕಾಲವೂ ಭಿನ್ನಸತ್ತಾಕಗಳಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತಿವೆ. ಅದರಿಂದ ಘಟಾದಿಗಳಿಂದ ಘಟಗಳಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೋ, ಹಾಗೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆ ಆಕಾಶದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀಯಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ, ಸ್ವಗತಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ, ವಿಜಾತೀಯಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಸದ್ರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯವಾದಂಥ ಅಸತ್ಪ್ರಪಂಚವು ತಾನು ಅಸತ್ತಾಗಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ಅಸತ್ತಾದಂಥ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶಶವಿಷಾಣವಂಧ್ಯಾಪುತ್ರಗಗನಾರವಿಂದಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಗತಭೇದವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ– ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಸುಖದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಂತಃಕರಣನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಗುಣವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಾತ್ರಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯಭಿನ್ನಗಳಾಯಿತಾದರೆ ಭೇದವುಂಟು; ಭಿನ್ನಗಳಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದವು ಇಲ್ಲ.†

ಮತಲೂ, ರಾಮನೆನುತಲೂ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಾರ್ಥವ ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ಆಕಾಶದಹಾಗೆ ಸಜಾತೀಯ ಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ವಿಜಾತೀಯ ಭೇದವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಸದ್ರೂಪನಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮಗೆ ವಿಜಾತೀಯನಾಗಿರುವಂಥ ಅಸತ್ಪ್ರಪಂಚವು ತಾನು ಅಸತ್ತಾಗಿದ್ದೀತಾಗಿ ಅಸತ್ತಾಗಿರುವಂಥ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಆತ್ಮಗೆ ಶಶವಿಷಾಣವಂಧ್ಯಾಪುತ್ರಗಗನಾರವಿಂದಗಳ ಹಾಗೆ ವಿಜಾತೀಯಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಗತ ಭೇದವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ– ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಂತಃಕರಣನಿಷ್ಠನಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಆತ್ಮಗುಣಗಳು ಅಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಇಚ್ಛಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದರೆ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಭೇದವಾದರೆ ಭೇದವುಂಟು; ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ,ಆತ್ಮಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ.

ಅದಂತಿರಲಿ. ಸತ್ತುಯೆನುತಲೂ ಚಿತ್ತುಯೆನುತಲೂ ಆನಂದವೆನುತಲೂ ಅರ್ಥಭೇದವು ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ಹಸ್ತಕರಪಾಣಿಶಬ್ದಗಳಹಾಗೆ ಪರ್ಯಾ ಯಶಬ್ದಗಳಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಏಕಾರ್ಥತ್ವವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವ್ರದು ? ಎಂದರೆ, ಕೂಡೀತು. ಅದು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವುದೆಂದರೆ, ದೃ ಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂ ದರೆ— ರೋಹಿತವೆನುತಲೂ ಉಷ್ಣವೆನುತಲೂ ಪ್ರಕಾಶವೆನುತಲೂ ಶಬ್ದ ದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಭಿನ್ನಗಳ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಹಸ್ತಕರ ಪಾಣಿಶಬ್ದಗಳ ಹಾಗೆ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಗಳು ಅಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಈರೋಹಿತೋಷ್ಣಪ್ರಕಾಶಗಳು ದೀಪಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಯೂ ಈ ರೋಹಿತಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಸ್ಪರಭಿನ್ನಗಳು ಅಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಭಿನ್ನಗಳೋಪಾದಿಯ ಲ್ಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸಪಟ್ಟಹೊತ್ತಿಗೂ ಹಸ್ತಕರಪಾಣಿಶಬ್ದಗಳಹಾಗೆ ಪರ್ಯಾ ಯಶಬ್ದಗಳಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಈ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ಇಲ್ಲದೆ ಇತ್ತಾದರೆ ಶ್ರುತಿಯು— ಆತ್ಮನು ಸ ದ್ರೂಪನೆಂದು ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವನೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ ಚಿದ್ರೂ ಪನೆನುತಲೂ ಆನಂದರೂಪನೆನುತಲೂ ಏತಕ್ಕೆ ಪೇಳಿತು ? ಭೇದವು ಇಲ್ಲದಿ ದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದೇ ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುವ್ರದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವ್ರ ದು ? ಎಂದರೆ— ಶ್ರುತಿಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಭೇದವನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ತಾ ತ್ಪರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದರೆ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದಂಥ[1] ಸತ್ತ್ವವು[1] ಅಸತ್ತಾದಂಥ ಜಗನ್ನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಬುದ್ಧಿಚಿತ್ತೂ ಜಡವಾದಂಥ ಬುದ್ಧಿನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಆನಂದವು ದುಃಖರೂಪವಾದಂಥ ಪುತ್ರಭಾರ್ಯಾದಿನಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ತೋಚಿ ಜಗನ್ನಿಷ್ಠ ವಾದಂಥ ಅಸದ್ರೂಪತ್ವವು ಬುಧ್ಯಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಜಡರೂಪತ್ವವು ಪುತ್ರಭಾರ್ಯಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ದುಃಖರೂಪತ್ವವು 'ನಾನು ಸತ್ತುಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಜಡನು, ನಾನು ದುಃಖಿ'' ಎಂದು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋ

ಪಾ— 1. ನಿತ್ಯವು.

ರುತ್ತ ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ಈ ವಿಪರೀತಭ್ರಾಂತಿಯನು ತಳ್ಳುವುದಕೋಸ್ಕರ ಆತ್ಮನು ಸದ್ರೂಪನು ಚಿದ್ರೂಪನು ಆನಂದರೂಪನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆಯೇ ಹೊಱತಾಗಿ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮನು ಜಡಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸತ್ತು ಧರ್ಮವೆನುತಲೂ ಚಿತ್ತು ಗುಣಗಳೆನುತಲೂ ಹೇಳಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳ ಮತವನ್ನು ತಳ್ಳುವುದಕೋಸ್ಕರ ಆತ್ಮನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆಯೇ ಹೊಱತಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಭೇದವನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು, ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಶ್ರುತಿತಾತ್ಪರ್ಯಪರ್ಯಾಲೋಚನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಶ್ರುತಿಮಾತ್ರದಿಂದಲಷ್ಟೆ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು, ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು; ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಎಂದರೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು, ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸತ್ತು ತಾನೇ ತೋಱುತಿದೆಯೋ ಮತ್ತೊಂದಱಿಂದ ತೋಱಪಟ್ಟು ತೋಱುತಿದೆಯೋ ಎಂದರೆ– ತಾನೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯದಿಂದ ತೋಱಿಸಿಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ಆದರೆ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣದಿಂದ ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೋ ಸದಂತರದಿಂದ ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೋ ? ಎಂದು ಶಂಕೆ ಬರಲಾಗಿ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಅಸತ್ತಾದಕಾರಣ ಆಅಸತ್ತಾದ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸತ್ತು ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಅಸತ್ತಾದಂಥ ಶಶವಿಷಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಸತ್ತಾದಂಥ ಘಟಾದಿಗಳು ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱಬೇಕು; ಹಾಗೆ ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಸತ್ತಿನಿಂದ ಸತ್ತು ತೋಱಿಸಪಟ್ಟು ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಸದಂತರದಿಂದ ಸತ್ತು ತೋ

ಬಿಸಪಟ್ಟು ತೋರುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಆ ಸದಂತರವ
ತಾನು ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೊ
ತಾನು ತೋರದೆ ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯೋ ? ಎಂದರೆ, ತಾನ
ತೋರದೆ ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸಲಾರದು. ಅದುಕಾರಣ ತಾನು ತೋರಿ
ಕೊಂಡೇ ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗ
ದರೆ ಆ ಸದಂತರವು ತಾನು ಸ್ವತಃ ತೋರಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆ ಸತ್ತನ
ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ತಾನು ಬೇರೆ ಸದಂತರದಿಂದ ತೋರಿಸಸಟ್ಟದ್ದು
ಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ? ಎಂದರೆ– ತಾನು ಬೇರೆ
ಸದಂತರದಿಂದ ತೋರಿಸಪಟ್ಟು ಆ ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದ
ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಆ ಸತ್ತು ಏತರಿಂದ ತೋರಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ, ಆಸತ್ತು ಏ
ರಿಂದ, ತೋರಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ, ಎಂದು ಅನವಸ್ಥಾದೋಷವು ಬರುವುದು
ಅದರಿಂದ ಆ ಸದಂತರವು ತಾನು ಸ್ವತಃ ತೋರಿಕೊಂಡಿದ್ದುಕೊಂಡೇ
ಸತ್ತನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ವೇದಾಂ
ದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಾದ್ವಯವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಯಾವ ಸತ್ತು ತಾನು ಸ್ವತಃ ತೋರು
ಯೋ ಆ ಸತ್ತಿಗೆ ಚಿತ್ತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಆ ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತಿ
ಆನಂದರೂಪವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿಯಿದೆ. ಅದು ಹೇ
ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ? ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಆ ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತಿಗೆ ಸದ್ವ್ಯತೀಯತ
ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಸದ್ವಿಸತ್ತಿಗೆ ಉಪಾಧಿ ಹೊ
ತಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಸದಂತರವು ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಸದಂತರದಿಂದ ಸದ್ವ್ಯತೀಯ
ತ್ವವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸದ್ವ್ಯ
ತೀಯತ್ವವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ರಜ್ಜು
ಸರ್ಪದೋಷಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಸತ್ತಾದಕಾರಣ ಅದರಿಂದ ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತಿ
ಸದ್ವ್ಯತೀಯತ್ವವ ಹೇಳಲೇಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಅಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತಿ
ಸದಂತರವು ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವು ಹೊರತಾಗಿ ಸದ್ವ್ಯತೀಯತ್ವವನು ಸಂಪಾದಿಸ
ವಂಥ ಪದಾರ್ಥಾಂತರವು ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆ ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತಿಗೆ ಅ
ತೀಯತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೇ ಸರಿ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ
ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದಂತಿರಲಿ.] ಶ

ುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲಷ್ಟೇ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.
ನುಭವದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಎಂದರೆ ಅನುಭವದಿಂದಲೂ ಸತ್ತೇ
ತ್ತು, ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯಲ್ಲಾ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇ
ೞವು. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದು ಸುಖವು ಅನು
ವಿಸಪಟ್ಟದಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಆ ಸುಖವು ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೋ
ುವ ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಹಾಗೇ ನಾನಾರೂಪಗಳಾಗಿರದೆ ಸರ್ವಸುಷುಪ್ತಿಗ
ಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖವೇ ಸತ್ತು
ುತು. ಆ ಸತ್ತಾದಂಥ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ, ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವು ಇದೆ. ಅದೆಂ
ದರೆ:— ತಾನು ತೋಱಿಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ವ
ಾರ್ಥಗಳನು ತೋಱಿಸುತ್ತದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ
ದ್ರೂಪತ್ವವಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಸುಷುಪ್ತಿಯಿಂದ ಎದ್ದಂಥ ಪುರುಷನಿಂದ
ಾನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯು ಮಾಡಿದೆನು, ಏನೇನೂ ಅಱಿಯದೆ ಇದ್ದೆ
" ಎಂದು ಬಂದು ಸುಖವು ಅಜ್ಞಾನವು ಸ್ಮರಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸ್ಮರ
ವು ಅನುಭವವಿಲ್ಲದೆ ಬರಲಾಱದಾಗಿ ಸುಖವು ಅಜ್ಞಾನವು ಸುಷುಪ್ತಿಕಾಲ
ಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಪಟ್ಟದಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸುಖವು ಸ್ವರೂಪವಾ
ದಱಿಂದ ಸುಖವು ಅನುಭವಿಸಪಡುತಿದೆ ಯೆಂಬುದಱಲ್ಲಿ ಮೋಹದಿಂದ
ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಅನುಭವಿಸಪಡುತಿದೆ. ಈ ಅನುಭವಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಅ
್ಞಾನವು ಏತಱಿಂದ ತೋಱುತ್ತಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
್ರಕಾಶಸಾಧಕಗಳಾದ ಆದಿತ್ಯಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ಯುದ್ವಹ್ನಿಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳಿ
ದೆ ಸುಖಮಾತ್ರವೇ ಇದೆಯಾದುದಱಿಂದ ಆ ಸುಖದಿಂದಲೇ ಅಜ್ಞಾನವು
ೋಱಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆಯಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸುಖವು
ೋಱಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಆಯಜ್ಞಾನವು ಜಡವಾದ
ಾರಣ ಅದಱಿಂದ ಸುಖವು ತೋಱಿಸಪಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು.
ಾಗಾದರೆ ಆ ಸುಖವು ತಾನು ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು
ೋಱಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ ತಾನು ತೋಱದೆ ಅಜ್ಞಾನವನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿ
ದೆಯೋ? ಎಂದರೆ ತಾನು ತೋಱದೆ ಅಜ್ಞಾನವನು ತೋಱಿಸಲಾಱದಾ
ದಱಿಂದ ತಾನು ತೋಱಿಕೊಂಡೇ ಆಯಜ್ಞಾನವನು ತೋಱಿಸುತ್ತ ಇದೆ.

ಆಯಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಲೀನವಾಗಿ ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ
ಯಜ್ಞಾನವ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥ
ವಭಾಸಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಇದೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವಾಗಲಾಗಿ
ಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತಾದಂಥ ಸುಖಕ್ಕೆ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತಾ
ರಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ಆನಂದರೂಪತ್ವ ಹೇಗೆಂದರೆ–ನಿರುಪಾಧಿಕನಿರತಿಶಯಸು
ಸ್ವರೂಪತ್ವವು ಈ ಸುಷುಪ್ತಿಸುಖಕ್ಕೆ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಆ
ದರೂಪತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಅನುಭವದಿಂದಲೂ ಸತ್ತೇ ಚಿ
ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತಾಗಲಾಗಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಆತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತು. ಆ ಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆ
ನಿಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದ
ರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯವಾದಂಥ ಅನಾತ್ಮವು ಅಸತ್ತಾದಕಾರಣ ಅ
ನಾತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆ
ತರವು ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಈಪ್ರಕಾರವ
ಈ ಮೂರರಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಸ
ತ್ಮಕನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತ
ಪವಾದಂಥ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮ
ವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದುದರಿಂದ ದೇಶದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇ
ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ
ನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲ. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆತ್ಮನು ದೇಶದಿಂದಲೂ ಕಾಲ
ದಲೂ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದ
ರಣ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಖಂಡತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೇ

ಹಾಗಾದರೆ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೇನೆಂದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾ
ಳಿಗೂ ದೇಹವೇ ನಾನೆಂದು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮತ್ವಬುದ್ಧಿ ಬಾರದೆ ಅ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ನಾನೇದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ
ವುದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆಯಖಂಡಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ
ತ್ಮನು ನಾನೆಂದು ಯಾವವ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅವನೇ ಸರ್ವಸಂ

ಂದಲೂ ಬಿಡಲುಪಟ್ಟಂಥವನು, ಅವನೇ ಕೃತಕೃತ್ಯನು, ಅವನೇ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಸಕಲಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಪುರಾಣಾಗಮಾ
ದ್ಯುಕ್ತಚೋದ್ಯವಚನಗಳು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶ
ಯವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ.

ಶ್ಲೋಕ ॥ ಭೂತಭೌತಿಕಭಾವೇಷು ಸ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸದಾತ್ಮನಃ ।
ವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ದೃಷ್ಟಾಸ್ತಿರೋಹ್ಯಾತ್ಮಾದೇಶಾನ್ನಾಸ್ಯಪರಿಚ್ಛಿತಿಃ ॥೧॥

ಅದೇಹಿತ್ವಾದನಾದಿತ್ವಾದಬಾಧತ್ವಾನ್ನ ವಿದ್ಯತೇ ।
ವರ್ತಮಾನಗತಾಗಾಮಿಕಾಲೇಭ್ಯೋಸ್ಯ ಪರಿಚ್ಛಿತಿಃ ॥೨॥

ಸರ್ವಾಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪೇಣ ಸರ್ವಾತ್ಮತ್ವಾತ್ಸದಾತ್ಮನಃ ।
ಸರ್ವೇಭ್ಯೋವಸ್ತುಜಾತೇಭ್ಯಃ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿರ್ನವಿದ್ಯತೇ ॥೩॥

ನವ್ಯಾಪಿತ್ವಾದ್ದೇಶತೋಪಿನಿತ್ಯತ್ವಾನ್ನಾಪಿಕಾಲತಃ ।
ನವಸ್ತುನೋಪಿ ಸರ್ವಾತ್ಮ್ಯಾದಾನಂತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿತ್ರಿಧಾ ॥೪॥

ಅಖಂಡಾತ್ಮಾಹಮೇವಾಸ್ಮಿ ತ್ಯೇವಂಯೋವಿಜಜ್ಞಿವಾನ್ ।
ಸಸರ್ವಸಂಸೃತೇರ್ಮುಕ್ತೋಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಂ ಸಮಶ್ನುತೇ ॥೫॥

ಕಿಮನೇನ ಬಹೂಕ್ತೇನ ನಿರ್ಣೀತಾ ದ್ವಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಅವಿಚಾರಾತ್ಸಂಸಾರೋ ವಿಚಾರಾನ್ಮೋಕ್ಷಇತ್ಯಪಿ ॥೬॥

ಪ್ರಮಾದಾದಪ್ರಮಾದಾದ್ವಾಯದಜ್ಞಾನಾನ್ಮಯೇರಿತಂ ।
ತತ್ಕ್ಷಾಮ್ಯಂತು ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ ॥೭॥

ಇಂತೀಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತಮಪ್ಪ

ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ

ಅಖಂಡತ್ವನಿರೂಪಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು

ದ್ವಾದಶಪ್ರಕರಣಂ.

ಹದಿಮೂಱನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ†

– ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಕರಣಂ –

ಶ್ಲೋ॥ ಯದಜ್ಞಾನ[1]ಪ್ರಭಾತೇನ ದೃಶ್ಯತೇ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ॥
ಯದ್ಭಾನಾಚ್ಛ್ರೇಯ ಆಪ್ನೋತಿ ತಸ್ಮೈಽಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥

ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜನ್ಮಮರಣದುಃಖ... ರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಆ ಅಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನು ನಿರೂ... ಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಆಯಜ್ಞಾನವೇನು ? ಎಂದರೆ– ತನ್ನ ತಾನಱಿಯದೆ ಇರುವಂಥದ... ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ತನ್ನ ತಾನಱಿವನೆ ? ಎಂದರೆ, ಅಱಿಯನ... ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರೆ ? ಎಂದರೆ ಅಱಿಯರು. ಯಾರ... ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೆ ? ಎಂದರೆ, ಅಱಿಯದೆ ... ದ್ದಾರೆಯಾದಕಾರಣ ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಬಹುವಲ್ಲ. ಆದ... ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲರು ? ಎಂದರೆ– ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬಲ್ಲರು ಯಾ... ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ– ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು, ನಾನು ಸ್ತ್ರೀ, ನಾನು ಪುರು... ಷನು, ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ನಾನು ವೈಶ್ಯ, ನಾ... ನು ಶೂದ್ರನೆನುತಲೂ; ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ನಾನು ಗೃಹಸ್ಥ, ನಾನ... ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ನಾನು ಸನ್ಯಾಸಿ ಯೆನುತಲೂ; ನಾನು ತತ್ವವಾದಿ, ನಾನ... ವೈಷ್ಣವನು, ಭಾಗವತನು, ಪೌರಾಣಿಕನು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೆನುತಲೂ; ನಾನ... ಕೃಷ್ಣನು, ರಾಮನು, ನಾರಾಯಣನು, ಇವರ ತಂದೆ, ಇವರ ಮ... ನೆನುತಲೂ, ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿಬಲ್ಲರು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಮೊದಲು ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈಗ ... ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬಲ್ಲರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ಪೂರ್ವದ...

ಪಾ– 1. ಪ್ರಭಾವೇನ……ಯದ್ಜ್ಞಾನಾಲ್ಲಯಮಾಪ್ನೋತಿ.

† ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ೧೮ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಹೇಳಿದುದಕೂ ಈಗ ಹೇಳಿದುದಕೂ ವಿರೋಧವು ತೋಱುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಾದರೆ ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ತಾನು ಮನುಷ್ಯನು ಅಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ತನ್ನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಲ್ಲ. ತಾನು ಪುರುಷನಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ತನ್ನನು ಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಯಾರೂ ತನ್ನ್ಕ ತಾವಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ಅವಂತಿರಲಿ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ಮನುಷ್ಯನಾದಂಥ ತನ್ನನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯುಷ್ಟೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ; ಎತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲನಲ್ಲ; ಪಿಶಾಚನೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಸ್ತ್ರೀಯಾವಂಥ ತನ್ನನು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲನಲ್ಲ. ಪುರುಷನಾವಂಥ ತನ್ನನು ಪುರುಷನೆಂದಷ್ಟೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಪಿಶಾಚನೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲನಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದಂಥ ತನ್ನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ಶೂದ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯುಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತನಾದಂಥವರು ತನ್ನ್ಕ ತಾವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಱಿತಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರೂ ತನ್ನ್ಕತಾವಱಿಯರೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ– ತಾನು ಮನುಷ್ಯನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತಾದರೆ, ಹೋದ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು; ಬರುವ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಹೋದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಾನು ದೇವನೋ, ಯಕ್ಷನೋ, ಕಿನ್ನರನೋ, ಕಿಂಪುರುಷನೋ, ಗಂಧರ್ವನೋ, ಮನುಷ್ಯನೋ, ಸ್ಥಾವರನೋ, ಜಂಗಮನೋ, ಪಿಶಾಚನೋ, ಎತ್ತೋ, ಎಮ್ಮೆಯೋ, ಕೋಣನೋ, ನಾಯೋ, ನರಿಯೋ, ಎಂದು ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತಾದರೆ ಮೇಲೆ ದೇವಾದಿಶರೀರಗಳು ಬರಬೇಕೆಂದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಯಾಗೋಪಾಸನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಮಾಡುತಿದ್ದಾರೆಯಷ್ಟೆ; ಆದುದಱಿಂದ ತನ್ನನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಲ್ಲನಷ್ಟೆ. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾದಿಗಳು ತಾನು ಎಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದು.

ಅದಂತಿರಲಿ. ಎಲ್ಲರೂ ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೆ ಬಲ್ಲರೇ ? ಎಂದರೆ- ಕೆಲವರು ಪಾರಲೌಕಿಕರಾದವರು ತನ್ನನು ಜೀವನೆಂದು ಬಲ್ಲರು. ಆ ಜೀವನಸ್ವರೂಪವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಲಱಿಯರು. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ತನ್ನ ತಾವಱಿತವರಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ-- ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲದಿರುವಂಥವ ತನ್ನನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಗಂಥವ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಂಥವನಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಜೀವನಲ್ಲದೆ ಇರುವಂಥ ತನ್ನನು ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥವನು ತಿಳಿದವನಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಹಾಗಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದವರು ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರೆ? ಎಂದರೆ- ಅವರೂ ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದವರು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಇಂಥದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಅಱಿಯರೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಳಗೆ ಚಾರ್ವಾಕನಾದಂಥವನು ಅನಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸ್ಥೂಲದೇಹವನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನಾದಕಾರಣ ಅವನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವನಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣೋಪಾಸಕರಾದಂಥ ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಅಱಿತಿದ್ದಾರಾಗಲಾಗಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನಾತ್ಮವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರಾದಕಾರಣ ಅವರು ಆತ್ಮನ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಮನೋಪಾಸಕರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲಬರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನಾತ್ಮವಾದಂಥ ಮನಸ್ಸೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆಯಾದಕಾರಣ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನಾತ್ಮವಾಗಿ ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧರೊಳಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಕೆಲರು ಮೂಢರು ಶಶವಿಷಾಣತುಲ್ಯವಾದ ಶೂನ್ಯವನು ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಮೀಮಾಂಸಕರು ಶೈವರು ರಾಮಾನುಜರು ಮಾಧ್ವರು ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರೆ ಎಂದರೆ ಅಱಿಯರು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಹೇಳೇವು. ಈ ಮೀಮಾಂಸಕಾದಿಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಆತ್ಮನ ಅಣುಪರಮಾಣುವೆಂದು ತಿಳದಿದ್ದಾರೆಯಾದಕಾರಣ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದಂಥ ತಾರ್ಕಿಕಾದಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಭುತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರಲ್ಲ. ಅವರು ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರೇ? ಎಂದರೆ ಅಱಿಯರು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ತಾರ್ಕಿಕಾದಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಭುತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನಿಗನೇಕಾತ್ಮತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ (ಆತ್ಮನಿಗೆಜಡತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಜಡನಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಚಿತ್ತು ಗುಣವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ) ನಿರ್ಗುಣನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಚ್ಛಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ದೃಕ್ಕಾಗಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೃಶ್ಯತ್ವವ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಿಗಳು ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರೆ? ಎಂದರೆ ಅಱಿಯರು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಭುತ್ವವನು (ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪತ್ವವನು ಅಸಂಗತ್ವವನು) ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ (ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾನಾತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸತ್ಯತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ) ಜೀವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಭೇದವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಂದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯದೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ. ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದವರು ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರೇ ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಮುಮುಕ್ಷುಗಳೆನುತಲೂ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೆನುತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳು,

ಈಯೆರಡು ವಿಧವನರೊಳಗೆ ಆ ಅನುಮುಕ್ಷುಗಳು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾ
ಗಿರುವರು. ಆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವರಾರೆಂದರೆ— ಪ್ರಯೋಜನಕೋಸ್ಕರ
ವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಕೆಲವರು, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಕೆಲ
ವರು, ಇತರ ಮತಪ್ರವಿಷ್ಟರಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದ
ಮರ್ಮವನು ತಿಳಿದು ದೂಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಓದಿದವರು ಕೆಲವರು, ಪೂಜಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಕೆಲವರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದವರು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ
ಜ್ಞರಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದ
ವರಿಗೂ ಫಲವಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದು ಹೇಗೆ ಉಂಟು? ಎಂದ
ರೆ ಹೇಳೇವು. ಈ ನಾಲ್ಕುವಿಧದವರೊಳಗೆ ವೇದಾಂತವನು ದೂಷಿಸಬೇ
ಕೆಂದು ಓದಿದವನಿಗೆ ನರಕವೂ ತಿರ್ಯಗಾದಿಯೋನಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಫಲವೆನಿ
ಸುವದು. ಕಡಮೆಯ ಮೂಱು ಮಂದಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಫಲವೆನಿಸುವದು. ಆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾಗಿ ಓದಿದವರು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ
ಇರುವರು. ಅವರಾರೆಂದರೆ— ಪ್ರತಿಬಂಧಸಹಿತವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಕೆಲ
ಬರು, ಪ್ರತಿಬಂಧರಹಿತವಾಗಿ ಓದಿದವರು ಕೆಲಬರು. ಈ ಎರಡುವಿಧದ
ವರೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಸಹಿತವಾಗಿ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಿದವರು
ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಹೋದ ತಱುವಾಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನು
ಅಱಿತು ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುವರು. (ಪ್ರತಿಬಂಧರಹಿತವಾಗಿ ವೇದಾಂತ
ಶಾಸ್ತ್ರವನು ಓದಿದರು ಸದ್ಯಃ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನು ತಿಳಿದು ಮುಕ್ತರಾಗಿ
ಹೋಗುವರು.)

ಅದಂತಿರಲಿ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ತಾವಱಿಯರೆಂದು
ಹೇಳಿದೆ. ಈಗ ಪ್ರತಿಬಂಧರಹಿತವಾದ ವೇದಾಂತಿಗಳು ಆತ್ಮನ ಬಲ್ಲ
ರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ಈಗ ಹೇಳಿದುದ
ಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವು ತೋಱುತ್ತಿದೆ, ಎಂದರೆ— ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲ
ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಬಂಧರಹಿತವಾಗಿ ಓದಿ ಆತ್ಮನ ಅಱಿತವ
ರು ಆತ್ಮನೇ ಸರಿಯಾಗಲಾಗಿ ಯಾರೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿ
ದುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲ.

ಅದಂತಿರಲಿ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತಾವಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ

ಾರೂ ಆತ್ಮನ ಅಱಿಯರೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕೂ, ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲವೆ ?
ಂದರೆ ತಾನೇ ಆತನ್ಮನಾದಕಾರಣ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ತಾವು ಅಱಿಯರು
ದು ಹೇಳಿದುದಕೂ ಆತ್ಮನನು ಯಾರು ಅಱಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿದು
ಕ್ಕೂವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲ.) ಹಾಗಾದರೆ ತನ್ನ ಅಱಿಯದಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು ಏತ
ಿಂದ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಹೋಗುವುದು; ಮತ್ತೆ
ಱಿಂದಲೂ ಹೋಗದು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ
ಳಬೇಕು ? ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—
ಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಕರ್ಮವು ([1]ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ
ರೋಧಿಯಲ್ಲವಾಗಿ, ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನವನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಾಱದಲ್ಲ
ಗಿ, ಕರ್ಮವು ಹೇಗೆ ಆಱದು ? ಎಂದರೆ, ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಅದು
ಜ್ಞಾನವನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಾಱದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ,) ದೃಷ್ಟಾಂ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ,
ದ್ವಯವು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಘಟವು ಘಟಾಂತರಕ್ಕೆ ವಿ
ರೋಧಿಯಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಘಟವು ಘಟಾಂತರವ ಹೇಗೆ ಹೋಗಿಸಲಾಱದೋ
ಗೆ ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲ; ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನವ ಹೋಗಿ
ಲಾಱದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯನೇ
ಡುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ
ದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ
ತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಮೇಘಾವರಣವು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕತ್ತಲೆಗೆ
ರೋಧಿಯಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ, ಆ ಕತ್ತಲೆಯ ಹೇಗೆ ಹೋಗಿಸಲಾಱದೋ
ಕತ್ತಲೆಯ ಹೇಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವು
ಜ್ಞಾನವನು ಹೋಗಿಸಲಾಱದು, ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯ ಮಾಡುವುದು.
ದೆಂತೆಂದರೆ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ
ತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಇದಿ
ಗಿ ಬಂದನಾದರೆ ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನುತಲೂ ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲ, ಶೂದ್ರ
ನುತಲೂ ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲ, ಪುರುಷನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋಱು

ಪಾಠಾಂತರ— 1. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ.

ತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ಬಂದು ಹಸುವು ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದಹೊತ್ತಿಗೂ ಅದು ವೃ
ಭನೆನುತಲೂ ತಿಳಿಯುಪಡಲಿಲ್ಲ, ಹಸುವೆನುತಲೂ ತಿಳಿಯುಪಡಲಿಲ್ಲ, ದನ
ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೇಘವು ಆವರಿ
ತೆಯೂದರೆ, ಆ ಆವರಿಸಿದ ಮೇಘವು ಆ ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯ
ಮಾಡಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳನು ಸರ್ವಾ
ನಾ ಹೇಗೆ ತೋಱದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿತೋ, ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾ
ವನು ವೃದ್ಧಿಯನೆಯ್ದಿಸಿ ಆತ್ಮನ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ತೋಱದೋಪಾದಿಯ
ಮಾಡಿತು. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾವರಣವು ಅಂಧಕಾ
ನು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೆದಿಸಿ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ತೋಱದೋ
ದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದುದನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ದಾರ್ಷ್ಟಾ
ಕದಲ್ಲಾದರೆ ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಯನ್ನೆದಿಸಿ ನಿತ್ಯಲಬ್ಧನಾದಂಥ ಆತ್ಮ
ಹೇಗೆ ತೋಱದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿತು, ಎಂದರೆ ಮಾಡಿತು. ಅ
ತೆಂದರೆ ಪೇಳ್ವೆವು. ಮೇಘದಿಂದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಬಿಡಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮ
ಪುಸ್ತಕ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೈಗೆ ಲ
ವಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಯಂಧಕಾರವು ಮಣಿಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಣಿಯೊ
ಅಲ್ಲದ ಮಣಿಯೋ ಎಂಬಂಥದನು, ಈ ಪುಸ್ತಕವು ವೇದವ್ರೋ ಶಾಸ್ತ್ರ
ವೋ ಪುರಾಣವೋ ಜ್ಯೋತಿಷವೋ ಎಂಬಂಥದನು, ಈ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ
ಸೀತಾರಾಮನೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೋ ಎಂಬಂಥದನು, ಈ ರುದ
ಷವು ಪಂಚಮುಖವೋ ಷಣ್ಮುಖವೋ ಭದ್ರಾಕ್ಷವೋ ಎಂಬಂಥದ
ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿತೋ, ಹಾಗೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ವೃ
ಯನ್ನೆದಪಟ್ಟಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನ ತೋಱದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡು
ದಕೆ ಸಮರ್ಥವಾದೀತಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಗೆ ಲಬ್ಧ
ದಂಥ ಮಣಿ ಪುಸ್ತಕ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾದಿಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ
ಯಾವಾಗ ಬರುವದೆಂದರೆ, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಬಳಿಕ ಆಯಂಧಕಾ
ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಆಬಳಿಕ ಕೈಗೆ ಲಬ್ಧವಾದಂಥ ಮಣಿಪು
ಕಾದಿಗಳ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾ
ತಿಕದಲ್ಲೂ ಕರ್ಮದಿಂದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೆದ ಪಟ್ಟಂಥ ಆತ್ಮವಾರಕವಾದ ಅ

ತವು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಆಬಳಿಕ
ಶತ್ರನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ತೋಱುವನು. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತ
ದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾದುದೇನು, ಇರುವಂಥದುದೇನು,
ಎಂದು ಶಂಕೆ ಬರಲಾಗಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಮಣಿಪುಸ್ತಕಾದಿಗಳ ಸ್ವ
ರೂಪವನು ತಿಳಿಯದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ಅಂಧಕಾರ ಮಾತ್ರವೇ
ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಆ ಯಿದ್ದಂಥ ಮೇಘಾವರಣವು ಏನ ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ದುಃಖವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಯಾರಿಗೆ
ಸುಖವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದರೆ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗುವವರಿಗೂ
ಕೃಷ್ಯಾದಿಗಳವರಿಗೂ ಸುಖವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಯಾರಿಗೆ ದುಃಖವ
ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದರೆ ಬತ್ತವ ಬಣಹಾಕುವವರಿಗೊ, ಹುಲ್ಲು ಬಣಹಾಕು
ವವರಿಗೂ, ಸ್ನಾನವ ಮಾಡುವವರಿಗೂ, ವಾಯು ಶರೀರದವರಿಗೂ ದುಃಖ
ವನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಿ ಹೋ
ಗುವಂಥದೇನು, ಇರುವಂಥದೇನು ? ಎಂದರೆ– ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವೇ
ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಅಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗ
ಳಾದರೆ ಇರುವುದು. ಈಯಿಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ
ಏನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದರೆ ಸುಖದುಃಖಗಳನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದಿತು.
ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾವರಣವು ಅಂಧಕಾರದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ
ವಾದುದಱಿಂದ ಅಂಧಕಾರವೇ ಹೋಗಿ ಮೇಘಾವರಣವಿರಬಹುದು. ದಾ
ರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಾದರೆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲವಾದುದ
ಱಿಂದ ಕಾರಣವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳಾದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ
ಗಳು ಹೇಗೆ ಇದ್ದೀತೆಂದರೆ, ಇದ್ದೀತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂ
ರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ [1]ಲೋ
ಕಸರ, ಧೂಮ, ಬಾಣವೇಗ, ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಲೋಕಿ
ಸರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಮೂಲವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ
ಲೋಕಿಸರವು ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ, ಧೂಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಗ್ನಿಯು
ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಧೂಮವು ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ, ಬಾಣ

ಪಾ— 1. ಲೋಳಸರ.

ವೇಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆಕರ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತವಾದ ನಾರಿಗೂ ಅದಜಿ
ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಬಾಣಕ್ಕೂ ಸಂಯೋಗವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದಹೆ
ತ್ತಿಗೂ ಬಾಣವೇಗವು ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾಷ್ಟಾರ್ಂತಿಕದಲ್ಲ
ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋ
ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಇರಬಹುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ
ಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೆ ನಾಶವಾವಾಗ ?— ಎಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾ
ತದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾವರಣದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ದೇಹೇ
ದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ನಾಶಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಯಾವಾಗ ನಾ
ವಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಆಗ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ನಾಶವಾಗುವವಲ್ಲ. ಅ
ತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾವರಣವು ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯು ಮ
ಡುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ದಾಷ್ಟಾರ್ಂತಿಕದಲ್ಲಾದರೆ, ಕರ್ಮ
ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯನು ಮಾಡುವಂಥದ ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಅ
ಅಂತೆ ವೃದ್ಧಿಯು ಮಾಡುತ್ತ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವುದೆಂದ
ಕೂಡುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ತ್ರಿವಿಧಕರಣಗಳಿಂದ ಮಾ
ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮವು ವೃದ್ಧಿಕರ್ತನಾದ ಆತ್ಮನ ಕರ್ತನಾಗಿಯೂ, ಅಭೋ
ನಾದ ಆತ್ಮನ ಭೋಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳಿಲ್ಲದಂಥ ಆತ್ಮ
ಸುಖದುಃಖವನುಂಟಾದವನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಹಿ
ಮಾಡುವಂಥದೇ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವು, ಅಜ್ಞಾನ
ಹೋಗಿಸಲಾಜದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಏತಱಿಂದ ಹೋಗುವು
ದರೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಹೋಗುವುದು, ಮತ್ತು ಏತಱಿಂದಲೂ ಹೊ
ಗದು. ಆದರೆ ಈ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಏತಱಿಂದ ಬರುವುದೆಂದರೆ, ವಿಚಾ
ದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಈ ವಿಚಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬ
ವುದೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು, ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಬರಲಿ. ಅದೆಂತೆಂದ
ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಅಗ್ನಿಯ
ತಾನು ಕ್ಷುತ್ತನು ಹೋಗಿಸಲಾಜದೇಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಕ್ಷುತ್ತಿಗೆ ವೃದ್ಧಿ
ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ತಂಡುಲಗಳನು ಅನ್ನಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ
ಮಾಡಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕ್ಷುತ್ತನು ಹೋಗಿಸುತ್ತ ಇದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾಷ್ಟಾ

ದಲ್ಲೂ ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನವ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಾಱದಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯ ಮಾಡಿದಹೊತ್ತಿಗೂ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನು ಅಜ್ಞಾನವ ಹೋಗಿಸುವಂಥ ಜ್ಞಾನಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಅಜ್ಞಾನನು ಹೋಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು? ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅದಂತಿರಲಿ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ತಂಡುಲಗಳನು ಅನ್ನಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ ಮಾಡಿಸಿ ಕ್ಷುತ್ತನು ಹೋಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ದಱಿಂದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥ ಕೂಡೀತು. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲಾದರೆ ಈಯರ್ಥವು ಕೂಡದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಕೂಡದೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಕರ್ಮವು ಅಜ್ಞಾನವ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಂಥ ಜ್ಞಾನವನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಜ್ಞಾನದ್ವಾರಾ ಅಜ್ಞಾನವ ಹೋಗಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನೆಂದರೆ- ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಅಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವಷ್ಟೇ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ಕರ್ಮವಾದರೆ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿಯಷ್ಟೆ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನು ಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ ಮಾಡಿಸಿದ ಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನು ಅಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ ಮಾಡಿಸಿದಕರ್ಮವು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನು ಅಕರ್ತ್ರಾದ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ ಮಾಡಿ ಅಜ್ಞಾನವನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಾಡಿಯೀತು ? ಹೋಗಿಸಲಾಱದಾದಕಾರಣ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೋಗಲಾಱದು. ಹಾಗಾದರೆ ಜ್ಞಾನವು ಏತಱಿಂದ ಬರುವುದು ? ಎಂದರೆ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು. ಯಾವ ವಿಚಾರದಿಂದ ಬರಬೇಕೆಂದರೆ, ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಏತಱಿಂದಲೂ ಬಾರದೆಂಬುದಱಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಂಟೆ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಗಾಯತ್ರಿಯು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅರ್ಥದ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿರುವಂಥ ಗಾಯತ್ರಿಪುರುಷನಿಂದ ಹೊಂದಪಟ್ಟಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲ. ಏತಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥವನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಗಾಯತ್ರಿಯ

ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲ. ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥವನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂ
ವೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ಸೇತುಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿದ ಹೊ
ತ್ತಿಗೂ, ಗಂಗಾಸಾಗರಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಅಘಮರ್ಷಣಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ನೂರು ಸಹಸ್ರ ಭೋಜನಗಳ ಮಾಡಿಸಿದ ಹೊ
ಗೂ, ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸ ಮಾ
ಹೊತ್ತಿಗೂ, ಷೋಡಶಮಹಾದಾನಗಳ ನೂರಾವೃತ್ತಿಯ ಮಾಡಿದಹೊತ್
ಗೂ, ಸಪ್ತಕೋಟಿಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ನೂರು ವರ್ಷ ಜಪಿಸಿದ ಹೊ
ಗೂ, ಅನೇಕ ಶಿವ ವಿಷ್ಣೂಪಾಸನೆಗಳ ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ನೂ
ಅಶ್ವಮೇಧಗಳ ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯ
ಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅರ್ಥವ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ತ
ವಾಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಗಾಯತ್ರಿಯರ್ಥವನು ಹೇ
ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ, ಹಾಗೆ ದಾಷ್ಟಾರ್ಂತಿಕದಲ್ಲೂ ವೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬರಲಾರದು; ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿಚಾರದಿಂದ
ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬರಬೇಕು. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅನುಭವ ಉಂಟೆ ಎಂದ
ಸರ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಅನುಭವವು ಉಂಟು, ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂ
ದರೆ, ಕರ್ಮದ್ವಾರಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಕರ್ಮವೆಂದರೇನೆಂದರೆ– ಸ್ನಾ
ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಜಪ, ಔಪಾಸನ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಅ
ಥಿಪೂಜೆ, ವೈಶ್ವದೇವ, ತೀರ್ಥಾಟನ ಇವು ಮೊದಲಾದುವಷ್ಟು ಕ
ಗಳೆಂದು ಹೇಳಪಡುತ್ತಿವೆ. ಈ ಕರ್ಮಗಳನು ನಾವು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರ
ದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೆವಲ್ಲ. ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದುದರಿ
ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಮ
ಡಿಕೊಂಡು ಬಂದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬರಲಾರ
ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ವಿಚಾರ
ದಲೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬರಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದ
ದೃಷ್ಟಾಂತವ ಹೇಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಇಂ
ತಿಥಿ ವಾರ ನಕ್ಷತ್ರ ಯೋಗ ಕರಣಗಳು ಅವುವೆಂದು ಕೇಳಿ ವಿಚಾರಿ
ನಾದರೆ ಈ ಹೊತ್ತು ತಿಥಿ ಯಿದು, ವಾರವಿದು, ನಕ್ಷತ್ರವಿದು, ಯೊ

ವಿದು, ಕರಣವಿದು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ವಿಚಾರಿಸದೆ ಹೋದನಾದರೆ ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಅಱಿಯೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಗಳ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಅಱಿಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಪೂಜೆ ನೈವೇದ್ಯಗಳಾಯಿತೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದನಾದರೆ ಅಯಿತು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ವಿಚಾರಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅದಱಿಂದ ಅಱಿಯೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿಗಳ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಅಱಿಯೆನೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ವಸ್ತು ವಿಚಾರಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ, ಆ ವಸ್ತುಜ್ಞಾನವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಆ ವಸ್ತುಜ್ಞಾನವು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು. ಕರ್ಮೋಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಬರಲಾಱದು. ಸಿದ್ಧ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬರುವುದೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟದ್ದರಾಗೆ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿತಾದರೆ, ವೈಯರ್ಥ್ಯವು ಬಾರದು, ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಕರ್ಮೈಕದೇಶವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಯಾ ಸಾಧನವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಹೇಳೇವು. ಕರ್ಮವು ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿದರಷ್ಟೆ. ಕರ್ಮೈಕದೇಶಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನದ ಕುಱಿತು ಪರಂಪರಾ ಸಾಧನತ್ವವ ಹೇಳಬೇಕು. ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವ ಅಱಿಯದೆ ಕರ್ಮೈಕದೇಶಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾಸಾಧನತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದಾದಕಾರಣ ಕರ್ಮವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಕರ್ಮವು ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳೆಂದರೆ– ಲೌಕಿಕಕರ್ಮ, ಅಲೌಕಿಕಕರ್ಮ. ಲೌಕಿಕಕರ್ಮವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇತುವಾಗಿ ಹೋಯಿತು; ಅದಱಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಲಾಱದು. ಆ ಕಡಮೆಯ ಅರ್ಥವಾದ ವೈದಿಕಕರ್ಮವು ಐದು ವಿಧವಾಗಿ

ಇರುವುದು. ಆ ಐದು ವಿಧಗಳೇನೆಂದರೆ– ನಿತ್ಯವೆನುತಲೂ, ನೈಮಿತ್ಯವೆನ
ತಲೂ, ಕಾಮ್ಯವೆನುತಲೂ, ನಿಷಿದ್ಧವೆನುತಲೂ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆನುತಲೂ
ಕರ್ಮವು ಐದು ವಿಧಗಳು. ಈ ಐದರೊಳಗೆ ಆ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾ
ನವು ಬರಲಾರದು, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರುವುದು; ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮ
ದಿಂದ ಕಾಲಸೂತ್ರಾದಿನರಕವು ಬರುವುದು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕರ್ಮವಾದ
ಪುರುಷನಿಗೆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವನು ಹೋಗ
ಲಾಡಿಸುವುದು. ಈ ಐದು ಕರ್ಮಗಳೊಳಗೆ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳು ಜ್ಞಾ
ನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕಗಳಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಕಡಮೆಯೆರಡು ಕರ್ಮಗಳು ಮೂ
ರು ವಿಧಗಳಾಗಿರುವುವು. ಆ ಮೂರು ವಿಧಗಳೇನೆಂದರೆ– ಸಾತ್ತ್ವಿಕವೆನ
ತಲೂ, ರಾಜಸವೆನುತಲೂ, ತಾಮಸವೆನುತಲೂ, ಮೂರು ವಿಧಗಳು. ಆ
ಮೂರುವಿಧಗಳೊಳಗೆ ರಾಜತಾಮಸಗಳೆರಡು ಜನ್ಮಗಳನೂ ಸುಖದುಃಖ
ಗಳನೂ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು; ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬರಲಾ
ರದು. ಅಶೇಷವಾದಂಥ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಕರ್ಮವಾದರೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ
ದ್ವಾರಾ ಪರಂಪರಾಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಪಡುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಬರಲಾ
ರದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸಾತ್ವಿಕಕರ್ಮದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಬಂದು
ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿದ್ವಾರಾ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕವು ಬಂದು, ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತು
ವಿವೇಕದ್ವಾರಾ ಇಹಾಮುತ್ರಫಲಭೋಗವಿರಾಗವು ಬಂದು, ಇಹಾಮು
ತ್ರಫಲಭೋಗವಿರಾಗದ್ವಾರಾ ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಸಂಪತ್ತಿಯು ಬಂದು, ಶಮಾದಿ
ಷಟ್ಕದ್ವಾರಾ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವವು ಬಂದು, ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರಾ ಸದ್ಗುರುಲಾಭ
ವುಂಟಾಗಿ, ಸದ್ಗುರುಲಾಭದ್ವಾರಾ ಶ್ರವಣವುಂಟಾಗಿ, ಶ್ರವಣದ್ವಾರಾ ಮನ
ನವುಂಟಾಗಿ, ಮನನದ್ವಾರಾ ನಿದಿಧ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಿ, ನಿದಿಧ್ಯಾಸದ್ವಾರಾ ಜ್ಞಾ
ನವು ಬರುವುದು. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮೈಕದೇಶವು ಜ್ಞಾನವ ಕುರಿತ
ಪರಂಪರಾ ಸಾಧನವೆನಿಸುವುದು. ಈ ವಿಚಾರವಾದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನವೆ
ಸುವುದು. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೆ ? ಎಂದರೆ ಉಂಟು, ಹೇ
ಳೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ–ಹಸಿವು ಆದವನಿಗೆ ಹಸಿವು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಪಕ್ವ
ವಾದಂಥ ಅನ್ನವು ಹೇಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನವೋ, ಉತ್ತು ಬಿತ್ತುವುದು
ಮೊದಲಾದುದು ಹೇಗೆ ಪರಂಪರಾ ಸಾಧನವೋ, ಹಾಗೆ ಈ ವಿಚಾರ

ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನವು; ಕರ್ಮೈಕದೇಶವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾ ಸಾಧನವೆನಿಸುವುದು. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧ.

ಯಾವವ ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಆ ಆತ್ಮನೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ, ಅವನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು; ಅವನೇ ವಿದ್ವಾಂಸನು; ಅವನೇ ಯೋಗಿ; ಅವನೇ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತವು.

ಇಂತೀ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತವಪ್ಪ
ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರದೊಳ್
ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು.
ತ್ರಯೋದಶಪ್ರಕರಣಂ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

—ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಪ್ರಕರಣ[1]—

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾತಾಮಹಮಹಾಶೈಲಂ ಮಹಸ್ತದಪಿತಾಮಹಂ ।
ಜಗತಃ ಕಾರಣಂ ವಂದೇ ಕಂತಾದುಪರಿವಾರಣಂ ॥೧॥
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನೇ ವಿಚಾರ್ಯೇತೇ ಕಾರಣಂ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಯೋಃ ।
ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಮಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರದರ್ಶನಂ ॥೨॥

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನು ಅಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು, ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ? ಎಂದರೆ— ತನ್ನನು ತಾನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿವಂಥದೇ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು; ತನ್ನನು ತಾನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವಂಥದೇ ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು. ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ? ಎಂದರೆ— ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು; ನಾನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿವಂಥದು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದೆನಿಸುವುದು.

---

1. ಇದು ೧೫ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಬಂಬು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಇನ್ನು ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇ
ವೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು, ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ? ಎಂದರೆ– ಅದ್ವಿ
ತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನ ಸದ್ವಿತೀಯನಾಗಿಯೂ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನ
ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿಯೂ, ಅಸಂಗಿಯಾದ ಆತ್ಮನ ಸಂಗಿಯಾಗಿಯೂ, ಅಭೋ
ಕ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಭೋಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಅಕರ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಕರ್ತ
ನಾಗಿಯೂ ಯಾವುದು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು
ಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು ? ಎಂದರೆ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನ ಅದ್ವಿತೀಯನಾ
ಗಿಯೇ ತೋಱುವಣ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿಯೇ
ತೋಱುವಣ, ಅಸಂಗಿಯಾದ ಆತ್ಮನ ಅಸಂಗಿಯಾಗಿಯೇ ತೋಱುವಣ
ಅಕರ್ತನಾದ ಆತ್ಮನ ಅಕರ್ತನಾಗಿಯೇ ತೋಱುವಣ, ಅಭೋಕ್ತನಾದ
ಆತ್ಮನ ಅಭೋಕ್ತನಾಗಿಯೇ ತೋಱುವಣ– ಹೀಗೆ ತೋಱುವುದು ಯಾ
ವುದುಂಟೋ ಅದೇ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನ ಸದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ತೋಱು
ವಂಥದು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಸದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ತೋಱು
ತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ಎಂದರೆ, ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ – ನೀನೆ
ನುತಲೂ, ನಾನೆನುತಲೂ, ಈತನೆನುತಲೂ, ಆತನೆನುತಲೂ, ಯಜ್ಞ
ದತ್ತನೆನುತಲೂ, ವಿಷ್ಣುಮಿತ್ರನೆನುತಲೂ, ಹೀಗೆ ಅನೇಕವಿಧಗಳಾಗಿ
ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱುವಂಥದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು
ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿ ತೋಱು
ವಂಥದು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿ ತೋಱು
ತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ಎಂದರೆ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳುವ
ಈ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದೆನು, ಆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಊ
ರೊಳಗೆ ಇದ್ದೆನು, ಆ ಊರೊಳಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದೊಳಗೆ ಇದ್ದೆ
ನು, ಆ ದೇಶದೊಳಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೀಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ತೋಱು
ವಂಥದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅಸಂಗಿಯಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಸಂಗಿಯಾಗಿ ತೋಱುವ

ನದು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಸಂಗಿಯಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಯೆ ? ಎಂದರೆ–ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅವರ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು, ಅಣ್ಣನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೆನು, ತಮ್ಮನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೆನು– ಎಂದು ಹೀಗೆ ಸಂಗಿಯಾಗಿ ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱುವಂಥದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅಕರ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಕರ್ತನಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದೇ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ಎಂದರೆ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆನು, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಜಪವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಔಪಾಸನವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮವ ಮಾಡಿದೆನು– ಎಂದು ಹೀಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱುವಂಥದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅಭೋಕ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಭೋಕ್ತನಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದು ಯಾವದುಂಟೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಭೋಕ್ತನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ? ಎಂದರೆ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ– ನಾನು ಭೋಜನವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಅಪೂಪಗಳ ಭಕ್ಷಿಸಿದೆನು, ನಾನು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳ ಭಕ್ಷಿಸಿದೆನು, ನಾನು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ಭಕ್ಷಿಸಿದೆನು, ನಾನು ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು ಭಕ್ಷಿಸಿದೆನು– ಎಂದು ಹೀಗೆ ಭೋಕ್ತನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱುವಂಥದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು ಅಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ.

ಹಾಗಾದರೆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ಎಂದರೆ, ತೋಱುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವ ಅಱಿತಷ್ಟು ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದಿತೀಯತ್ವವೇನೆಂದರೆ–ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತಭೇದರಹಿತತ್ವವು ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆಂ

ತೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂ
ತವೇನೆಂದರೆ— ವೃಕ್ಷವು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ವೃಕ್ಷದ
ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಉಂಟೆಂಬುದನು ಹೇ
ತೋಱಿಸಿ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತವಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗ
ವು ಅದಱ ಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದ ತೋಱಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ದೃಷ್ಟಾಂ
ವಾದ ವೃಕ್ಷನಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಹೆ
ಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೃಕ್ಷಾಂತರವು ಸಜಾತೀಯವೆನಿಸುವುದು
ಶಿಲಾದಿಗಳು ವಿಜಾತೀಯವೆನಿಸುವುದು; ಪತ್ರಪುಷ್ಪಶಾಖಾದಿಗಳು ಸ್ವ
ತವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಮೂಱು ವಿಧಗಳಾದ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವ
ತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆಲ್ಲವಕ್ಕೂ ಉಂಟು
ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕವಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಾದರೆ ಈ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವ
ತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ. ಅದಂತಿರ

ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಪ್ರ
ಸಕ್ತವಾಗರಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತೆ
ಎಂದರೆ, ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು. ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಹೇಳೇ
ವಸ್ತುತ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂದ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ವಸ್ತುತ್ವಸಾಮಾನ್ಯವೇ
ರೇನೆಂದರೆ-- ಆತ್ಮ ಒಂದು ವಸ್ತು, ಅನಾತ್ಮ ಒಂದು ವಸ್ತು; ಆಯನಾ
ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಇದೆ
ದಕಾರಣ, ಆತ್ಮನು ವಸ್ತುವಾದುದಱಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ ಸಜಾತೀಯವಿ
ತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದುಕಾರ
ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಅದಱ ಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂ
ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆ.

ಶ್ರುತಿ ಹೇಳದ್ದಾದರೆ ಈ ಹೇಳಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವು ನಮಗೆ ಬು
ಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು ? ಎಂದರೆ, ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ತಿಳಿಯಬ
ದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಸದ್ರೂಪನಷ್ಟೆ. ಸದ್
ಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದಂತರವು ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀ
ಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಏಕೆ ಹೇಳಕ

ತದು? ಎಂದರೆ, ನೀನು ಇದ್ದೆ; ನಾನು ಇದ್ದೇನೆ, ಈತನು ಇದ್ದಾನೆ, ಆತನು ಇದ್ದಾನೆ, ದೇವದತ್ತನು ಇದ್ದಾನೆ, ಯಜ್ಞದತ್ತನು ಇದ್ದಾನೆ, ಕೃಷ್ಣನು ಇದ್ದಾನೆ, ರಾಮನು ಇದ್ದಾನೆ ಎನುತಲೂ, ಪೃಥಿವೀ ಸತೀ ಆಪಸ್ಸತ್ಯಃ, ತೇಜಸ್ಸತ್, ವಾಯುಸ್ಸನ್, ಆಕಾಶಃ ಸನ್— ಎಂದು ಸತ್ತಿಗೆ ಅನೇಕ ಭೇದವು ಕಾಣಿಸಡುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀಯ ವು ವಿಜಾತೀಯವು ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಸತ್ತಿಗೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯೆಂದಷ್ಟೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದಷ್ಟೆ ಹೇಳಿದಿ. ಹಾಗೆ ಘಟಃ ಪಟಃ ಎಂಬುದ ಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪತ್ವವಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿಯು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗ ಬೇಕು. ಭೇದವಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಏಕರೂಪತ್ವದಿಂದ ಸತ್ತಿಗೆ ವಿಜಾತೀ ಯವು ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಾದರೆ, ಆ ಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಸ್ವಗತವು ಎಂಬ ಭೇದವು ಇದೆ. ಸತ್ತಿನಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಆಕಾರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ ಇಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಸಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯವು ಎಂಬ ಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಸದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಸತ್ತಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯವು ವಿಜಾತೀಯಭೇ ದವು ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ, ಉಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ವಿಚಾರಿ ಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆತ್ಮನೆಂದಾದರೆ ಸದ್ರೂಪನಷ್ಟೆ. ಆ ಸದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯವೇನೆಂದರೆ— ಅಸತ್ತು ವಿಜಾತೀಯವೆನಿಸುವುದು. ಅಸತ್ತುಯೆಂದರೇನೆಂದರೆ— ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಂಥ ಪ್ರಪಂಚವು ಅಸತ್ತೆನಿ ಸುವುದು. ಆ ಅಸತ್ತಾದಂಥ ಪ್ರಪಂಚವು ಸತ್ತಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ವಿತೀ ಯತ್ವವ ಸಂಪಾದಿಸಲಾಗದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ವಂಧ್ಯಾಪುತ್ರನು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ಅಸತ್ತಾದಂಥ ವಂಧ್ಯಾಪುತ್ರನು ತಾಯನು ಪುತ್ರವತಿ ಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತಿಕದಲ್ಲೂ ಅಸತ್ತಾ ದಂಥ ಪ್ರಪಂಚವು ಸತ್ತಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ವಿತೀಯತ್ವವನು ಸಂಪಾ

ದಿಸಲಾಜಿದು. ಅದಱಿಂದ ಸತ್ತಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಿಜಾತೀಯವು ವಿಜ
ತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭ
ದವು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಕೆಯಾದರೆ, ಅದು ತೋಱಿಲ್ಲವೆಂಬು
ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದ
ವೃಕ್ಷವು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಫಲಾ
ಗಳಿಂದ ಬಂದಂಥ ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ
ಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹ
ಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಫಲಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಗತ
ಸ್ವಗತಭೇದವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ವೃಕ್ಷ
ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಉಂಟು. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತವಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿ
ಭೇದವು ತೋಱುವಹೊತ್ತಿಗೂ, ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವ
ಭೇದವು ತೋಱಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿ
ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದಂತಿರಲಿ

ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಏ
ಕ್ಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು ? ಎಂದರೆ, ಶಬ್ದಭೇದವಿದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಹ
ಕರ ಪಾಣಿಶಬ್ದಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಗಳು ಅಲ್ಲವಾಗಲ
ಯೂ, ಶಬ್ದಭೇದವುಂಟಾದಾಗಲೇ ಅರ್ಥಭೇದವುಂಟಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಸ
ದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಭೇದವುಂಟು. ಅದಱಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿ
ಸ್ವಗತಭೇದವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಆ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಅದೆಂ
ದರೆ– ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್
ತವೇನೆಂದರೆ, ಅಗ್ನಿಯು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ಅಗ್ನಿಯ
ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲನೆಂದರೆ, ಹೇಳೇ
ರೋಹಿತವೆನುತಲೂ, ಉಷ್ಣವೆನುತಲೂ, ಪ್ರಕಾಶವೆನುತಲೂ ಮೂ
ವಿಧಗಳು. ಈ ಮೂಱು ವಿಧಗಳಾದ ರೋಹಿತೋಷ್ಣಪ್ರಕಾಶಗ
ಭಿನ್ನಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಭೇದವು ತ

ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ, ಹಸ್ತಕರಪಾಣಿಶಬ್ದಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ
ಬ್ದಗಳಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ, ಈರೋಹಿತೋಷ್ಣಪ್ರಕಾಶಗಳು ಅಗ್ನಿ
ಸ್ವರೂಪವಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಸತ್ತುಯೆನುತಲೂ
ತ್ತುಯೆನುತಲೂ ಆನಂದವೆನುತಲೂ ಭಿನ್ನಗಳಾಗಿ ತೋಱಿದಹೊ
ಗೂ, ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಭೇದವಿದ್ದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋಱಿದಹೊ
ಗೂ, ಹಸ್ತಪಾಣಿಕರಶಬ್ದಗಳ ಹಾಗೆ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಗಳಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ
ೂತ್ತಿಗೂ, ಈಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೇ ಸರಿ. ಸಂದೇ
ವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ದೃಷ್ಟಾಂತವಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ ರೋಹಿತೋಷ್ಣಗಳಿಗೆ
ದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರತಿಬಂಧವು ಕಾಣಪಟ್ಟದೆಯಾದಕಾರಣ ಅ
ೃ ಧರ್ಮತ್ವವನು ಗುಣತ್ವವನು ಹೇಳಬಹುದೆ? ಎಂದರೆ, ಹೇಳಬಹು
. ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತವಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ
ನಾ ಹೇಳಕೂಡದು. ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು ? ಎಂದರೆ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ
ೋಧವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನು ನಿರವಯವನಾಗಲಾ
ಯೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಆದುದಱಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಳು ಅಖಂಡವೆನಿ
ವುದು. ಅಖಂಡವಾದುದಱಿಂದಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸುವುದು. ಅದೆಂತೆಂ
ಹೇಳೇವು. ಸತ್ತೇ ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಅದೇ
ತ್ತಾಯಿತ್ತು. ಆ ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಸತ್ತೇ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನುಂಟಾದು
. ಅಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾಗಲಾಗಿ ಅದೇ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅದಱಿಂದ ಸಚ್ಚಿ
ನಂದಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ಇಲ್ಲದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಸಿದ್ಧ.

ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಮಾತ್ರ
ದ ಆತ್ಮ ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಱಗುವುದು ಹೇಗೆ?
ದರೆ, ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಱಗಿತಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗೆಂದು ವಿಚಾರಿ
ತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಂಥ ವಸ್ತುವು ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ? ಬುದ್ಧಿ
ಲ್ಲಿ ಹೇಳಕೂಡದಾದಕಾರಣ ಸತ್ತು ಇದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.
ಸತ್ತು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೋ ತೋಱಲಿಲ್ಲವೋ ? ಎಂದರೆ ತೋಱಲಿಲ್ಲ.
ೋಱದೆ ಇರುವಂಥ ವಸ್ತುವು ಇದೆ ಎಂಬಂಥದು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ವಿಷಯ

ವಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಸತ್ತು ತೋಉುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆ ತೋ
ಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದಱಿಂದ ತೋಱಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ ತಾ
ತ್ತೋಉುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಆ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸ
ದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯದಿಂದ ತೋಉುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಆ ಸತ್ತ
ತೋಱಿಸುವ ಅನ್ಯವು ಸದಂತರವ್ರೋ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವ್ರೋ ಎಂದರೆ ಸದಂ
ವೆನುತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಆ ಸದಂತರವು ತಾನು
ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ; ಇಲ್ಲ
ತಾನು ತೋಉುತ್ತ ಇದ್ದು ಸಮಾನವಾಗಿ ತೋಱಿಸುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಂ
ಈ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ; ಇಲ್ಲದೆ ಬಂದಱಿಂದ ಅತಿಶಯವ
ಹೊಂದಿ ಈ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ; ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ತೋಉು
ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸು
ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಕೊಂಡು ಇ
ವಂಥ ಸದಂತರವು ಅದಕಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಸ
ನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃ
ವಾಗಿರುವಂಥ ದೀಪವು ಸೂರ್ಯನನು ತೋಱಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತೋ
ಸಲಿಲ್ಲವಾದುದಱಿಂದ ಆ ಸದಂತರವು ಸತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಇ
ಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾ
ದರೆ ಆ ಸದಂತರವು ಸತ್ತಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ತ
ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ
ದೀಪಾಂತರವು ಆ ದೀಪವ ತೋಱಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತೋಱಿಸಲಿಲ್ಲವ
ಕಾರಣ ಆ ಸದಂತರವು ಸತ್ತಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ತ
ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಸದಂತ
ತಾನು ಬಂದಱಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯವ ಹೊಂದಿ ಆ ಸತ್ತನು ತೋಱಿ
ತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯವ
ಸಂಪಾದಿಸುವ ವಸ್ತುವು ಸತ್ತೋ ಅಸತ್ತೋ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಕೂಡ
ಗಲಾಗಿಯೂ; ಅದು ಸತ್ತು ಎಂದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ, ಅದು ಸಪ್ರ
ಶವ್ರೋ ಅಪ್ರಕಾಶವ್ರೋ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಕೂಡದಾಗಲಾಗಿಯೂ; ಅ

ಸಪ್ರಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ— ಸಪ್ರಕಾಶವಾದಂಥ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾ
ಯಿತಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಸತ್ತಿಗೆ ಸಪ್ರಕಾಶತ್ವವನು ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವನು ವೇದಾಂ
ತಗಳಿಂದಲು ಅನ್ಯರಾದವರಿಂನ ಅಂಗೀಕರಿಸಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆ ಆ
ತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುವಂಥ ಸದಂತರಕೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯು
ವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸತ್ತೂ ಅಪ್ರಕಾಶವೆನುತಲೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ
ಳಿದುದಾದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕಾಶವಾದೊಂದು ವಸ್ತುವು ಮತ್ತೊಂದು
ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥದ ಕಾಣೆವಾದಕಾರಣ
ಅನ್ಯವಸ್ತುವಿನಿಂದ ತಾನು ಅತಿಶಯುವ ಹೊಂದಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸ
ತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸದಂತರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿ
ಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದ ಹೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೇ
ಳಿದುದಾದರೆ ಆ ಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸ
ತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು. ಅ
ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು,
ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಾತಿಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಎಂದು ಈ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅನವಸ್ಥಾದೋಷವನು ಸತ್ತಿಗೆ ಅಪ್ರಕಾಶತ್ವವನು ಹೇಳುವ
ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಡಿಲು[1] ಬಿದ್ದೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ,[1] ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಗುವುದು.
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ವಸ್ತುವು ತಾನು
ಅತಿಶಯುವಾಗಿ ಇರದೆ ಇರುವಂಥದುವ ಕಾಣೆವು. ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆಂದರೆ? ಆ
ದಾವಸ್ತುವು ತಾನೆ ಅತಿಶಯುವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಸು
ವಿಗೆ ಅತಿಶಯುವ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬಂಥದುದ [2]ಅನ್ಯಾದಿ[2]ಗಳೆ
ಲ್ಲ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಅದಱಿಂದ ಪಕ್ಷತ್ರಯುವು ಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ ಸ
ತ್ತನು ತೋಱಿಸುವಂಥ ಸದಂತರವು ತಾನು ಸಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂ
ಡು ಆ ಸತ್ತನು ತೋಱಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಗು ಹೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ
ದುದಾದರೆ ಸಪ್ರಕಾಶವಾದ ಸದಂತರವೆ ಚಿತ್ತೆನಿಸಿತು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಪಾ— 1. ಬಿಂದು ಬೀಳುವಹಾಗೆ ಬೀಳುವುದು 2. ಅಜ್ಞಾನಿ 3. ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ
ಘಟಾದಿಗಳು ಹಾಗೆ ಸತ್ತಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥೇ ಎಂದು ಈಕಡೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಪಾಠಇದೆ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದೀಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಧಿ ಹೊರತಾಗಿ ಸತ್ತಾದ್ವಯವನು ನಿರೂಪಿಸಕೂಡಲಾಗದಾಗಿಯೂ ಸತ್ತೆ ಅದ್ವಿತೀಯವೆಂದು ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಪಟ್ಟಿದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಸತ್ತೇ ಸಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ಅದೇ ಚಿತ್ತೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಹೀಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಘಟಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ † ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಸತ್ತೇ ತೋರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದರೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಘಟಾದಿಗಳು ದೀಪಾದಿಗಳು ಸಮಾನಸತ್ತಾಕಗಳಾಗಿವೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ಘಟಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಆ ದೀಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಘಟಾದಿಗಳನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸಪ್ರಕಾಶತ್ವವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಡುತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಘಟಾದಿಗಳು ತೋರಬಹುದು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಾದರೆ, ಸತ್ತಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ವಸ್ತುವು ಅಸತ್ತಾಗಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಸ್ತುತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಸತ್ತಿನಿಂದ ಸತ್ತು ತೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಂಥ ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೋರುವಂಥ ಉಪಾಧ್ಯನೇಕದಿಂದಲಾದರೂ ಘಟಾದಿಗಳು ತೋರುತ್ತಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಕೂಡದೋ, ಹಾಗೆ ಸತ್ತಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ಅಸತ್ತಿನಿಂದ ಸತ್ತು ತೋರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ತನು ತೋರುವಂಥ ಪದಾರ್ಥವು ಒಂದು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಸಮಸ್ತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನು ಸತ್ತು ಎಂದು ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟು ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸತ್ತನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರುವದರಿಂದಲೂ ಸತ್ತು ಸಪ್ರಕಾಶವೇ ಸರಿ. [1]ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು, ಚಿತ್ತಾದಂಥ ಚಿತ್ತಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಇರುವಂಥ ವಸ್ತುವು ಅಸತ್ತಾಗಿದೆ, ಆ ಸತ್ತು ಚಿತ್ತು, ಚಿತ್ತೇ ಸತ್ತು, † ಆನಂದರೂಪವಾಯಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವುಂಟಾದಲ್ಲದೆ ಹೋದ ವ

---

†. ಅಸಪ್ರಕಾಶವಾಗಿರುವಂಥ ವಸ್ತುವು ಅಸತ್ತಾಗಿ ಇದ್ದೀತಾಗಿ ಅಸತ್ತೇ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತು ಉಂಟಾದುದು ಆಗದೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗಲಾಗಿ ಅಚಿತ್ತಾಗಿರುವಂಥ ಸತ್ತೇ ಎಂದು ಬಾದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಪಾಠವಿದೆ.

ಸ್ತುವೇ ಆನಂದವಾಗಿರುವಂಥದುದ ಕಂಡುದುಂಟೆ ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಅದೇ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವು ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ದುಃಖವೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಜಾಗ್ರತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಏಕಾಂತವಾಗಿರುವಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಸಮಸ್ತವಾದವರಿಗು ಆನಂದವೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಪುರುಷನು ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನು ಸ್ಮರಿಸದೆ ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಂಥ ಒಂದು ಶಬ್ದಶ್ರವಣವಾದರೂ ಒಂದು ರೂಪದರ್ಶನವಾದರೂ ಬರುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ ಭಯರೂಪವಾಗಿರುವಂಥ ದುಃಖವು ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತು ತೋಱಿದರೆ ಭಯವುಂಟೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅದಱಿಂದ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವು ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಅದೇ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆ ಸುಷುಪ್ತಿಯು ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಪಟ್ಟದೆಯಾದಕಾರಣ ರಜ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ಪಾದಿಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಆನಂದವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸತ್ತು ಎನುತಲೂ, ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಚಿತ್ತು ಎನುತಲೂ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತು ಉಂಟಾದವನಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಾನೆಯಾದುದಱಿಂದ ಆನಂದವೆನುತಲೂ ಹೇಳಪಡುತಿದ್ದಾನೆ. ಅದಱಿಂದ ಸದ್ರೂಪನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದಂತರವು ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಸಜಾತೀಯವು ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಈ ಹೇಳಿದಂಥ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸತ್ತೇ ಚಿತ್ತು ಚಿತ್ತೇ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆಗಲಾಗಿ ಸ್ವಗತವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಇಲ್ಲ. ಈ ಹೇಳಿದಂಥ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿದಂಥದುದು ಯುಕ್ತ್ಯನುಭವಸಿದ್ಧವೇ ಸರಿ.

ಆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನೇ ನಾನು ಎಂದು ಮುಮುಕ್ಷುವಾದಂಥವ ತಿಳಿಯುತಕ್ಕುದು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಪರಿಪೂರ್ಣನೆನುತಲೂ ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ

[1]ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂಬಂಥದು ವ್ಯಾಪಕತ್ವವೋ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಭುತ್ವವೋ ಇಲ್ಲದೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೋ ಎಂದರೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಹಾಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ವ್ಯಾಪಕತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯಾನುಸ್ಯೂತತ್ವವಷ್ಟೆ [2]ವ್ಯಾಪಕತ್ವ[2]ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದು ಪೃಥ್ವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಇದೆಯಾದ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಪಕತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ವಿಭುತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ವಿಭುತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಸರ್ವಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಸಂಯೋಗಿತ್ವವಷ್ಟೆ ವಿಭುತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದು ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಇದೆಯಾದಕಾರಣ ವಿಭುತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದುಱಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಈ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದಂಥ ಪೃಥಿವ್ಯಾಕಾಶಗಳಿಗೆಇಲ್ಲ; ಆತ್ಮನಿಗಾದರೆ ವ್ಯಾಪಕತ್ವವು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ವಿಭುತ್ವವು ಈ ಮೂಱು ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳಾದಂಥ ಚತುರ್ವಿಧ ಭೂತಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲು ಅನುಸ್ಯೂತತ್ವ ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ಯೂತತ್ವವು ವ್ಯಾಪಕತ್ವವು ಇದೆ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವ ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಸಂಯೋಗಿತ್ವವು ವಿಭುತ್ವವು ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸರ್ವ ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಸಂಯೋಗಿತ್ವವು ವಿಭುತ್ವವು ಇದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಹಾಗಾದರೆ ವ್ಯಾಪಕನಾದಂಥವನೇ ಆತ್ಮ, ವಿಭುವಾದಂಥವನೇ ಆತ್ಮ ಎಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ವಿತೀಯತ್ವವು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು ಹಾಗಾದರೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ

1. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುವ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಕತ್ವವೊ. 2. ಪಕಾಶಕ್ವ.

ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇ
ವೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:–ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದ ಶೂನ್ಯತ್ವವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ
ವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದಕವಾದಂಥ ತ್ರಿವಿಧವೇ
ದರೆ?—ದೇಶವು ಕಾಲವು ವಸ್ತುವು. ಈ ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಕಗಳೆನಿ
ವುವು. ಈ ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಪ್ರ
ಕ್ತವಾಯಿತೆ? ಎಂದರೆ– †ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿ
. ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು ? ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ,
ದೇಶದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೇಮದಿಂದಲೂ, ನಾನು ಈ ಸಂವತ್ಸರ ಹುಟ್ಟಿ
ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಈ ವ
ವು ನಾನಲ್ಲ ಆ ವಸ್ತು ನಾನಹುದು ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮ ಕಾ
ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ
ರುವ ಈ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ
ದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆತ್ಮ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದಾನಾಗಿ ದೇ
ದಲೂ ಆತ್ಮಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮ ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿದ್ದಾನಾಗಿ
ಗೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮನಿತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನಾಗಿ
ಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮಗೆ ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದ
ನ್ಯತ್ವವು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ದೇಶದಿಂದ
ಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—
ಶದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದ ರಾಹಿತ್ಯವು ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಇದ್ದೀತಾಗಿ ಅದಕ್ಕೂ ಪ
ಛಿನ್ನತ್ವವು ಬಂದು ಬೀಳುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವ ದಬ್ಬು
ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆತ್ಮ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯವೆಂದು ಅಂಗೀಕ
ಬೇಕು. ಆದರೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಉಂಟೆ?
ದರೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ನಾಶಗಳು ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟಿ
ಾಗಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಉಂಟು. ಹಾ
ದರೆ ದೇಶದಿಂದಲೂ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ
ವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ದೇಶದಿಂದಲೂ ತನ್ನಿಂದಲೂ ಪರಿ
ೇದರಾಹಿತ್ಯವು ಇದ್ದೀತಾಗಿ ಅದಕ್ಕೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಬಂದು ಬೀ

ಳುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕೋ
ರ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂದು
ಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವ
ಟೆ? ಎಂದರೆ–ಕಾಲವು ಆಕಾಶಾದಿವಸ್ತುವು ಅಲ್ಲವಾಗಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತು
ನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವುಂಟು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆವಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ವಸ್ತು
ನಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ತೋಱುತ್ತಿದೆಯೆಂದೆಯಾದರೆ ಆದಱಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿ
ತ್ವವು ಆತ್ಮಗೆ ಇಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆಕಾಶ ಕಾಲವೆನುತ
ವಾಯು ಕಾಲವೆನುತಲೂ ತೇಜಸ್ಸು ಕಾಲವೆನುತಲೂ ಅಪ್ಪು ಪೃಥ್ವಿ ಕಾ
ನುತಲೂ ವ್ಯವಹಾರವು ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ ಕಾಲವನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂ
ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿಯೂ ಆಕಾಶಾದಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲ
ಅವಿದ್ಯಾಪರಿಣಾಮವಾಗಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಾದಿಗಳೂ ಕಾಲವೂ
ನ್ನಸತ್ತಾಕವಾಗಿಯೇ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಘಟಾದಿಗಳಿಂದ ಘಟಾ
ಳಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೋ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ ಕ
ಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಹೇಳೇ
ಆತ್ಮನು ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲದವನ ಹಾಗೆ ತೋಱಿದರೂ ಸತ್ತೇ ಆತ್ಮನ
ಇದ್ದಾನಾಗಿ ಆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತನು ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ಆ
ಶಾದಿಗಳು ಇದ್ದೀತಾಗಿಯೂ ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಸಟ್ಟಂಥ ಸರ
ದಿಗಳು ಆ ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ ಹ್ಯಾಗೆ ರಜ್ಜ್ವಾಗಳ ಹ
ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳು ಅಲ್ಲವಾಗಿ ಮೃದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋಱುವಂಥ ಘಟಾದಿಗ
ಮೃದಾದಿಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಮೃದಾದಿಗಳ ಹಾಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಗಳ
ಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತೋಱುವಂಥ ಆಕಾಶ
ಳು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಸತ್ತಿನಿಂದ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಆತ್ಮಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇ
ಕಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮಗೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲವೆಂ
ಬು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ.† ಅನಾದಿಯಾಗಿ ದೇಶದಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವು
ದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಲದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವ ಹೇಗೆ? ಎಂದರ

---

† ಇಷ್ಟುಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ತ್ರ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಭೂತಕಾಲದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪ
ನ್ನತ್ವವು ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಿಂ
ೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ದೇಹಾದಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆ
ಾದಕಾರಣ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಇಲ್ಲವಲ್ಲ,
ಗಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ–ಆತ್ಮನು
ಾತ್ಮನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇ
) ಇಲ್ಲ. ವಸ್ತುವೆಂದರೇನೆಂದರೆ–ಸಜಾತೀಯವೆನುತಲೂ ವಿಜಾತೀಯ
ುತಲೂ ಸ್ವಗತವೆನುತಲೂ ವಸ್ತುವು ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ ಇರುವುದು.
ಮೂರು ವಿಧಗಳಾದಂಥ ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಗಳಾವುವೆಂದ
ೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತ
ನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೃಕ್ಷಾಂತರವು ಸಜಾತೀಯವೆನಿಸುವು
ಶಿಲಾದಿಗಳು ವಿಜಾತೀಯವೆನಿಸುವುದು, ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಫಲಾದಿಗಳು
ಗತವೆನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀ
ವು ವಿಜಾತೀಯವು ಸ್ವಗತವು ಇಲ್ಲ. ಈ ಮೂರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ
ನಿಗೆ ಸಜಾತೀಯಭೇದವು ವಿಜಾತೀಯಭೇದವು ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲ.
ತಿರಲಿ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ಘಟಸ್ಸ್ಯ ಪಟಸ್ಸ್ಯ
ೃಸ್ಸ್ಯ ಕುಸೂಲಸ್ಸ್ಯ ದೇವದತ್ತಾತ್ಮ ಯಜ್ಞದತ್ತಾತ್ಮ ಚೈತ್ರಾತ್ಮ
ತ್ರಾತ್ಮ ಎಂದು ಸಜಾತೀಯವು ಸಜಾತೀಯಭೇದವು, ಪೃಥಿವಿಯೆನುತಲೂ
ಯೆನುತಲೂ ತೇಜಸ್ಸೆನುತಲೂ ವಾಯುವೆನುತಲೂ ಘಟವೆನುತಲೂ ಆ
ವೆನುತಲೂ ಕುಡ್ಯವೆನುತಲೂ ಕುಸೂಲವೆನುತಲೂ ವಿಜಾತೀಯವು ವಿ
ೀಯಭೇದವು, ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಸುಖದುಃಖಸತ್ವರಜಸ್ತಮಗಳೆಂದು ಸ್ವಗ
ಸ್ವಗತಭೇದವು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಾದಕಾರಣ ಸಜಾತೀಯ ವಿಜಾತೀಯ
ತಭೇದಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ–ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಜಾತೀ
ೇದಗಳು ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದಂಥದಾದಕಾರಣ ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ
ೀಯ ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಗತಭೇದವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ಹಾಗಾ
ಸಜಾತೀಯ ಭೇದವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲ ? ಎಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಪಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಒಂದು ಆಕಾ

ಶವೇ ಘಟ ಮಠ ಕುಡ್ಯ ಕುಸೂಲ ವನ ವೃಕ್ಷಾದ್ಯುಪಾಧಿಯಿಂದ ಘಟಾ
ಶವೆನುತಲೂ ಮಠಾಕಾಶವೆನುತಲೂ ಕುಡ್ಯಾಕಾಶವೆನುತಲೂ ಕುಸೂ
ಕಾಶವೆನುತಲೂ ವೃಕ್ಷಾಕಾಶವೆನುತಲೂ ವನಾಕಾಶವೆನುತಲೂ ಅನೇಕವಿ
ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಉಚ್ಚಾವಚಾದಿಯ
ದಂಥ ಶರೀರೋಪಾಧಿಗಳಿಂದ ದೇವದತ್ತನೆನುತಲೂ ವಿಷ್ಣುಮಿತ್ರನೆನುತಲ
ಯಜ್ಞದತ್ತನೆನುತಲೂ ಕೃಷ್ಣನೆನುತಲೂ ರಾಮನೆನುತಲೂ ಅನೇಕ ಆ
ನಾಗಿ ತೋರುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಹೇಳೇವು.
ತ್ಮನು ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲದವನೋಪಾಧಿಯುಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಹೊತ್ತಿಗ
ಸತ್ತೇ ಆತ್ಮನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾವಕಾರಣ ಆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತ
ಉಪಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲವೋ ಮೃದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋ
ರುವಂಥ ಘಟಾದಿಗಳು ಮೃದಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆ ಮೃದ
ದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತಿನ
ತೋರುವಂಥ ಆಕಾಶಾದಿವಸ್ತುಗಳು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತ್ತಿನಿಂದಲ
ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲವೇ ಸರಿ. ಅದುಕಾರಣ ಆತ್ಮ
ಗೆ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಅ
ತಿರಲಿ. ಹಾಗಾದರೆ ದೇಶವು ಕಾಲವು ವಸ್ತುವಾಗಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ವಸ್ತುವಿ
ದಲೇ ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿ
ಸಾಕು. ಆದಹೊತ್ತಿಗೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲದೇಶಕ್ಕೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳ
ಪಾಧಿಯುಲ್ಲಿ ವಸ್ತುತ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಗತ
ದ್ಧವಾದಂಥ ವ್ಯಾಪಕತ್ವವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾದ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾ
ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ
ದ್ಯಧ್ಯಾಸದ ದೆಸೆಯಿಂದ ತೋರದೆ ಹೋಯಿತಾದಕಾರಣ ಆ ಭ್ರಾಂತಿ
ತಳ್ಳುವುದಕೋಸ್ಕರ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದಶೂನ್ಯತ್ವವ
ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವ, ಅದೇ ಅಖಂಡತ್ವ, ಅದೇ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವೆಂದು ಶ್ರುತ್ಯಾ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ದ ಆತ್ಮನೇ ನಾನುಯೆಂಬು ಯಾವನ ತಿಳಿಯುತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅವನೇ ಜೀ
ವನ್ಮುಕ್ತನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಇನ್ನು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಸಂಗತ್ವ ಹೇಗೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇ ಅದಂತಿರಲಿ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಗಿತ್ವವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾದರಷ್ಟೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಂಗಿತ್ವವು ಹೇಗೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ವಿಚಾರದಿಂದ ತಳ್ಳಪಟ್ಟಂ ಸಂಗಿತ್ವವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ ಉಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇ ತ್ತ. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಬಂದಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮ ಸಂಗಿತ್ವವು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅವರ ಸಂಗಡ ಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೆನು, ಇವರ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೆನು, ಎಂ ಸಂಗಿತ್ವವು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ವಿಚಾರದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂ ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಆಗ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲವಾಗ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಗಿತ್ವವು ತಳ್ಳಪಟ್ಟುಹೋಯಿತು.

ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನಾದಕಾರಣ ಅಸಂಗಿ ಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗಿಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋ ಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಸಂಗಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವುದೆಂದರೆ ಕೂಡು ಬುದನು ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳೇವು. ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ಪದ ಸಂಗಡ ಆ ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಹೇ ಂಗವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲು ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟು ತೋರುವಂಥ ದೇ ದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸಂಗವಿಲ್ಲ. ಇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾವಯವವಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ನ್ಯೋನ್ಯಸಂಗವನು ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ನಿರವಯವವಾಗಿರುವಂಥ ಪದಾ ಗಳಿಗೆ ಸಾವಯವವಾಗಿರುವಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ವ ಕಾಣೆವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳಿ ತೋರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ. ಪರಮಾ ಲ್ಲಿ ನಿರವಯವವೆಂದು ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವಂಥ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೃ ವ್ಯಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಗವನು ಕಾಣೆವು. ಸಂಗವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾದ ಜಲಾದಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ದ್ರಾದಿಕವು ಹೇಗೆ ಬರು ಯೋ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೂ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಆಯಾ ವ್ಯಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಬರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಬಂದುದ ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ಅದ ರ ಆಯಾಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೋ

ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋಱಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಯಾಕಾಶಾದಿಗಳ ಸಂಗಡ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಗವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ದೇಹೇಂದ್ರಿ ಯಾದಿ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋಱು ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮನು ಅಸಂಗಿಯೇ ಸರಿ. ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮ ವನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆಯಾಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿರವಯವತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆವು. ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾಕಾಶಾದಿಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತ ಳಾಗಿ ಇವೆಯಾದಕಾರಣ ಆರೋಪಿತಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ರಜ್ಜ್ವಾದಿ ಳಲ್ಲಿ ತೋಱುವಂಥ ಸರ್ಪಾದಿಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದಂಥ ಆ ಸತ್ತೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಅ ತೀಯನೇ ಸರಿ. ಅದಱಿಂದ ಅಸಂಗನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಅಸಂಗನಾದ ಆತ್ಮನೇ ನಾನುಯೆಂ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಯಾವನ ತಿಳಿಯುತಿದ್ದಾನೆಯೆ ಆತನೇ ಮುಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಇನ್ನು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಕರ್ಮತ್ವವು ಹೇಗೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ದ್ದೇವೆ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾದರಷ್ಟೆ ತ್ಮನಿಗೆ ಅಕರ್ತೃತ್ವವು ಹೇಗೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಕರ್ತೃತ್ವ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತೆ? ಎಂದರೆ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ದೇಹೇ ದ್ರಿಯಾದ್ಯಧ್ಯಾಸದಿಂದ ನಾನು ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಜಪವ ಮಾಡಿದೆನು, ಜಪವ ಮಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ನಾನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವ ಮಾಡಿದೆನು, ಅಗ್ನಿಹೋ ವ ಮಾಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ನಾನು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿದೆನು, ಯಜ್ಞ ಮಾಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ—ಎಂದು ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮನಿ ವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಈ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ತ ವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವೆ ದೇನೆಂದರೆ, ಕ್ರಿಯಾಶ್ರಯತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪರಿಚ್ಛಿ ವಾಗಿ ಸಾವಯವವಾಗಿ ವಿಕಾರಿಯಾದಂಥ ವಸ್ತುವನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊ

ುವಂಥದಾಗಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಆತ್ಮನಾದರೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನು, ಅಸಂ
ನು, ನಿರ್ವಿಕಾರನು, ನಿರವಯುವನು. ಇಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವ
ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದಱಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುಬಹುದಲ್ಲ.
ತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.
ದ್ಧವಾದಹೊತ್ತಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಿ
ವು. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾಶ್ರಯತ್ವವನು ದೇಹಾದಿಗಳಿಗೆ
ಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ವ್ಯಾಪಕವಾದಂಥ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣೆವು. ಅಪರಿ
ಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದ ಹೇಳಬೇಕೆ? ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಬಂ
ಂಥ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದ್ಯಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಕರ್ತನ ಹಾಗೆ ತೋಱುವ
ೂತ್ತಿಗೂ ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದ
ಾರಣ ಆತ್ಮನು ಅಕರ್ತನೇ ಸರಿ. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧ. ಆ ಅಕರ್ತ
ಾದ ಆತ್ಮನೇ ನಾನೆಂದು ಮುಮುಕ್ಷುವಾದಂಥವನು ತಿಳಿಯುತಕ್ಕದು.

ಇನ್ನು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಭೋಕ್ತೃತ್ವ ಹೇಗೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇ
ೀವೆ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾದರಷ್ಟೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ
ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ಹೇಗೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ಪ್ರಸ
ವಾಯಿತೆ ? ಎಂದರೆ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:—ನಾನು ಭೋ
ಗವ ಮಾಡಿದೆನು, ನಾನು ಅನೇಕ ಭೋಗಗಳ ಭುಂಜಿಸುತಿದ್ದೇನೆ
ದು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ವಿಚಾ
ುವಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು ಇಲ್ಲ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಆತ್ಮನು ಅ
ತೀಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ
ಅನ್ಯವಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತು ಇಲ್ಲನಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃ
ವ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದಱಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅಭೋಕ್ತನೇ ಸರಿ. ಸಂ
ಹವಿಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವದತ್ತಾದಿಗಳು ತಮಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದಂಥ ಅ
ದಿಗಳನು ಭುಂಜಿಸುವುದ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆಯಾದಕಾರಣ ಆ ದೇ
ತ್ತಾದಿಗಳು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಭೋಜ್ಯರಾಗಿ ಇರುವಂಥದನು ಎಲ್ಲಿಯೂ
ೆವು. ಭೋಜ್ಯ ವಸ್ತುವು ಇಲ್ಲದೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ

ಕಾಣೆವು. ಅದುಕಾರಣ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅಭೋಕ್ತೃತ್ವ
ಸಿದ್ಧವೇ ಸರಿ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ
ಗಿ ಅಸಂಗನಾಗಿ ಅಕರ್ತನಾಗಿ ಅಭೋಕ್ತನಾದಂಥ ಆತ್ಮನು ನಾನು
ದು ಯಾವನ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಆತನೇ ಕೃತಾರ್ಥನು, ಆತನೆ
ದ್ವಾಂಸನು, ಆತನೇ ಸಮಸ್ತವಾದವರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನು, ಆತನೇ ಜೀವನ್
ಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತ. ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ.

ಇಂತೀ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ ವಾಸುದೇವ
ಯತೀಂದ್ರಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ವಿವೇಕಸಾರದಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಪ್ರಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು,
ಚತುರ್ದಶಪ್ರಕರಣಂ.

ಹದಿನೈದನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

॥ ಶರೀರತ್ರಯ ಪ್ರಕರಣಂ† ॥

ಮಾತಾಮಹಮಹಾಶೈಲಂ ಮಹಸ್ತದಪಿತಾಮಹಂ ॥
ಜಗತಃ ಕಾರಣಂ ವಂದೇ ಕಂಠಾದುಪರಿ ವಾರಣಂ ॥೧॥

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಶರೀರವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇವೆ.

ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಕ್ತಿತಾನೆ ಏನು ? ಪ್ರಯೋಜನತಾನೆ
ನು ? ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟುಮಂದಿಗು ಪ್ರ
ಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ಮತ್ತೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ
ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯುಂಟು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ವೇದಾಂತಿಗಳ
ತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದಂಥವರಷ್ಟು ಮಂದಿಯು "ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ತ
ರುವ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರುವಂಥ ಶರೀರವೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಸ

† ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 20 ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಶರೀರಗಳು ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯುಂಟೇ ಸರಿ. ಈ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತವಾದ ದೇಹ ಆ ದೇಹಾದಿನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಆತ್ಮನ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸ್ಪರುಶನವ ಮಾಡಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ತೋರುವುದೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆದಕಾರಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಶರೀರವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಶರೀರವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಹೋಗುವಂಥ ಶರೀರಗಳು ಎಷ್ಟೆಂದರೆ ಮೂರೇ ಶರೀರಗಳು. ಅವಾವುವೆಂದರೆ—ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನುತಲೂ, ಕಾರಣಶರೀರವೆನುತಲೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳು.

ಇವರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಶರೀರ ಲಕ್ಷಣವು ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಶರೀರವಾಗಲಿ; ಕಾರಣಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳಿಗೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಕೂಡೀತೆಂದರೆ-ಅದಕ್ಕೂ "ಶೀರ್ಯತ ಇತಿ ಶರೀರಃ" ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣವು ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೂ ಶರೀರತ್ವವುಂಟೇ ಸರಿ. ಇವಕ್ಕೆ ಜೀರ್ಣತ್ವವೆಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ-ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾರಣ ಶರೀರಗಳೆರಡು ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಪಟ್ಟದೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಪಟ್ಟದೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾರಣಶರೀರಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಷ್ಟು? ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಷ್ಟು? ಕಾರಣಶರೀರವೆಷ್ಟು? ಎಂದರೆ—ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಅನಂತಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳು ಒಂದೇ ಸರಿ, ಕಾರಣಶರೀರವೊಂದೇ ಸರಿ. ಈ ಮೂರು ಶರೀರಗಳಿಗೂ ಶರೀರತ್ವವು ತುಲ್ಯವಾಗಿ ಇರಲಾಗಿ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಅನಂತವಾಗುವುದೇತಕ್ಕೆ? ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ಶರೀರಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗುವುದೇತಕ್ಕೆ? ಎಂದರೆ—ಹೇಳೇವು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಅನಂತವಾಯಿತು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಕಾರಣಶರೀರವು ಜನ್ಯ ವಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಅವು ಬಂದೊಂದಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೊಂದು ಜನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೂ ಕಾರಣಶರೀರವು ಜನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂ ಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ ಕಾರಾಂತರದಿಂದ ಜನ್ಯತ್ವವು ತೋರುತ್ತಿ ದೆ. ಕಾರಣಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ರೀರತ್ವ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿತೆನ್ನಲೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ತೋರಿದರೂ ತೊ ರಲಿ, ಎಂದರಾದರೆ ಹೇಳೇವು. ಕಾರಣಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಯತ್ವವ ಅಂಗೀಕ ಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಶರೀರತ್ವವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೋದರೆ ಹೋ ಗಲಿ, ಎಂದಿರಾದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಶರೀರಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದುದ ಎತ್ತಿಹೋಯಿತು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರಾ ತರವಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿತ್ವ ಎತ್ತಿ ಹೋ ಗುತ್ತಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ಜೀವನಿ ಅನಾದಿತ್ವವೇತಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ—ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವತ್ವವು ಸೂ ಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆಯ ದುದರಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಹೇಳುವಾಗ್ಯೆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿತ್ವವು ಎತ್ತಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನಿ ಅನಾದಿತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಇದ್ದೇವೆ, ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇ ಳುವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಯತ್ವವ ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವ ಎತ್ತಿಹೋಗುತ್ತ ಇದೆ. ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಸುವುದಕೋಸ್ಕರ ವಾಗಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತೆನ್ನೂ ರೆ ಜೀವನಿಗೆ [1] ಅನಾದಿತ್ವವು [1] ಎತ್ತಿಹೋಯಿತು.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುವುಗಳು ಜನ್ಯವಾದವುಗ ಳಾಗಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವು ಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳಾಗಿಯೆ ಕಂಡು ಇದೆಯಾದುದರಿಂ

ಪಾ.— 1. ಅವಸ್ಯಾತ್ಮತವು.

ಯೂ (ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೂ) ಕರ್ಮದ ಜನ್ಯತ್ವವ ಅಂಗೀಕರಿಸುವಾಗ್ಯೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆನುತಲೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆಹೋದರೆ ದೃಷ್ಟವಿರೋಧ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಂದರೂ ಬರಲಿ ಎಂದರೆ, ಅದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಈ ವಿರೋಧವನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತೆ ಯಾದರೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳಿಗೂ ಅನೇಕತ್ವವ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೂ ಅನೇಕತ್ವ ಬರಬೇಕು. ಬಂದರೂ ಬರಲಿ, ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೊಂದೊಂದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದಂಥದು ಎತ್ತಿಹೋಗುವುದು. ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ ಎಂದರೆ, ಪೂರ್ವ ಒಂದೊಂದ ಹೇಳಿ ಈಗ ಅನೇಕತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಈಗ ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ದೋಷವ ಪರಿಹರಿಸಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೋಷವು ಬರುತ್ತ ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಒಂದವಮಾಡಿಕೊಂಬುದು ಒಳ್ಳಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಏಕಂದರೆ? ಈಗ ಹೇಳಿದಂಥ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೆಲ ವಿಲ್ಲ ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು.

ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳಿಗೆ ಜನ್ಯತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುಪಷ್ಟ್ಟ ಅದಕ್ಕೆ ಶರೀರತ್ವವು ಅಂಗೀಕರಿಸಪಟ್ಟಿತು. ಕಾರಣಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಯತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಹೇಗೆ ಶರೀರತ್ವವು ಹೇಳಪಡುವುದೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ " ಶೀರ್ಯತೇ " ಎಂಬಂಥ ಶರೀರಲಕ್ಷಣವು ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಶರೀರತ್ವವನು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಅನಾದಿಯಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ನಾಶವುಂಟೆ? ಎಂದರೆ ನಾಶವುಂಟು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಘಟಾದಿಪ್ರಾಗಭಾವವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಘಟಾದ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ನಾಶವು ಹೇಗೋ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ಸಂಯೋಗವು ಅನಾದಿಯಾಗದಿದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಪ್ರಕೃ

ತಿಪುರುಷ ವಿವೇಕದಿಂದ ಆ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ನಾಶವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವ ಕಾರಣಶರೀರಕ್ಕೂ [1] ಬ್ರಹ್ಮಾಭಿ [1] ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಶವು ಬರಬಹುದಾದಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಶರೀರತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವಂಥದು ವಿ ರುದ್ಧವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇ ದ್ದೇವೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳುವಂಥ ಶ್ರುತ್ಯಾ ದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಆತ್ಮಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಇದೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಕಾರಣವಾದ ಆತ್ಮನಿಂದಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವಹಾನಿಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿತ್ವಭಂಗವಿಲ್ಲ. ಅ ದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕಾರಣಾತ್ಮ ಕವಾಗಿ ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆ ಉಪಾಧಿಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಜೀವಸಂಸ್ಕಾರವು ಇದೆ. ಅದುಕಾರಣ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿತ್ವ ಭಂಗವು ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಯಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ:—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೃದಾದಿಗ ಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಂಥ ಘಟಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಕಂಡು ಇದ್ದೇ ವೆ, ಇರುವಂಥ ಮೃದಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಕಾಣೆವೆಂದು ಹೇ ಳಿಕೆಯಾದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಇಲ್ಲದ ವಸ್ತುವೆಂದರೇನೆಂದರೆ, ಅಸತ್ತು. ಆ ಅಸತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳು ವಾಗ್ಯೆ ಶಶವಿಷಾಣಗಳು ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಅವು ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆ ಅಸತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಇರು ವಂಥ ವಸ್ತುವೇ ಸತ್ತೆನಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಬೇ ಕು. ಆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಅದೆಂ ತೆಂದರೆ:—ಘಟವ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥ ಪುರುಷನು ಮಣ್ಣನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸೀರೆಯ ನೇಯಬೇಕೆಂಬ ಪುರುಷನು ತಂತುಗಳನೆ ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಕೆಂ ದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಪುರುಷನು ಹಾಲನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಎಣ್ಣೆ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಪುರುಷನು ಎಳ್ಳನೆ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ

ಪಾ— 1. ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯ.

ೃದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಘಟಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನನನು ಆಯಾ ವ
ುಗಳ ನಿಯತವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಯಾನು, ಸಂಪಾದಿಸನಲ್ಲ. ಸಂಪಾದಿ
ುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯಾದುದರಿಂದ ಇರುವಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಳ
ೇಕು. ಇಲ್ಲವಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಿಕೆಯಾದರೆ ಇದು
ಾರ್ಯ, ಇದು ಕಾರಣ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣವೆಂಬ ನಿಯಮವು
ಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾಗಲಾಗಿ ತಂತುಗಳಿಂದ ಘಟ ಹುಟ್ಟ ಬೇಕು, ಮೃ
ುವಿನಿಂದ ಪಟ ಹುಟ್ಟಬೇಕು, ನೀರಿನಿಂದ ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಯು ಹುಟ್ಟ
ೇಕು, ಮಳಲಿನಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದ ಕಾಣೆ
ಾಗಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ನಿಯತವಾದ ಕಾರಣದಿಂದಲೆ ಆಆ ಕಾರ್ಯಗಳು
ುಟ್ಟುವದನು ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಇರುವಂಥ ವಸ್ತುವೇ
ುಟ್ಟುತಿದೆಯೆಂಬು ಹೇಳಬೇಕು. ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ವ
ುಗಳು ಇವೆಯಾದುದರಿಂದ ಅವು ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು.
ಹೇಳಕೂಡದೆಂದರೆ—ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣ
ತಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಈಘಟಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳದೋಪಾ
ುಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮೃದಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಕೂ
ು. ಈಕಾರಣಗಳಾದಂಥ ಮೃದಾದಿಗಳಿಗೆ ಬಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉ
ತ್ತಿ ಕಾಣಪಟ್ಟಹೊತ್ತಿಗೂ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಉ
ತ್ತಿಯು ಹೇಳಪಟ್ಟಹೊತ್ತಿಗೂ ಸರ್ವಕಾರಣವಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಉ
ತ್ತಿ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಅನ
ವಸ್ಥಾದಿದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ಸರ್ವಕಾರಣಗಳಾದಂ
ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆನುತಲೂ ಹೇಳಕೂ
ು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಈಹೇಳದಂಥ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಸ
ಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಹೇಳಕೂಡದೆ ಹೋಯಿತಾಗಲಾಗಿ ಸತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪ
ುಯನು ಹೇಳಬೇಕು. ಸತ್ತೇನೆಂದರೆ ಇರುವಂಥ ವಸ್ತುವೇ ಸತ್ತು.
ಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಪೂರ್ವವು ತೋರದೆ ಇರುವಂಥ ನಾಮ
ಪಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೀಜಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ವೃ
ದಿಗಳಿಗೆ ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೋರುವಂಥದು ಹೇಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಯೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ತೋಱದೆ ಇರುವಂಥ ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕ
ವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಾದಿಗಳಿಗೆ ನಾಮರೂಪವಾಗಿ ತೋಱು
ವುದೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ಹೇಗೆ? ಎಂದ
ರೆ—ಅನಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಮರೂಪವಾಗಿರುವಂಥದು ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು, ಅಭಿವ್ಯ
ಕ್ತನಾಮರೂಪವಾಗಿ ಇರುವಂಥದು ಕಾರ್ಯವೆಂಬುದೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಗೆ
ಭೇದವೆನಿಸುವುದು. ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಕಾರ್ಯವು ಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ (ಇ
ದೆ. ಹೀಗೆ) ಇರುವಂಥ ಕಾರಣವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕವಾಗಿ
ಇರುವಂಥ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ತೋಱುವುದಕ್ಕೆ ಕುಲಾಲಾದಿವ್ಯಾಪಾರವ ಅಪೇ
ಕ್ಷಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಅಸತ್ತಾದಂಥ ಕಾರ್ಯವು ಹುಟ್ಟುತಿದೆ ಎಂ
ಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುಲಾಲಾದಿವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಆ ಸತ್ತು ಆಶ್ರಯನಲ್ಲವಾಗಲಾ
ಗಿಯು. ಅನ್ಯಾಶ್ರಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು
ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಸಂಗ ಬರುವುದಾದಕಾರಣ ಕುಲಾಲಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರವು
ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಆವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವ್ಯರ್ಥತ್ವವ ಹೇಳಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ
ಯೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಕಾರ್ಯವು
ಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದೆಯೇ ಸರಿ. ಅದಱಿಂದ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ
ಜೀವತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪಾಧಿಭೂತವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕಾರಣಾತ್ಮಕ
ವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅದೇ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವತ್ವ ಸಂಸ್ಕಾ
ರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದೆಯಾದುದಱಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿತ್ವಭಂಗವು ಇಲ್ಲ. ಆ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೋಱುವಂಥದೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆಂ
ದು ಅಂಗೀಕರಿಸಪಟ್ಟಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ಈದೋಷಗಳು ಹೀಗೆ ಪರಿಹರಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ
ನ್ಯವಾದಂಥ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು ಅನೇಕತ್ವವನು ಕಂಡು
ಇದ್ದೇವೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಜನ್ಯವಾಗುವಾಗ್ಯೆ ಅವಕ್ಕೂ ಕ
ರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವು ಅನೇಕತ್ವವು ಬರಬೇಕೆಂಬಂಥ ದೋಷವು ಪರಿಹರಿಸಪ
ಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದೆಯಾದರೆ ಪರಿಹರಿಸೇವು. ಅದು ಹೇಗೆ, ಪರಿಹರಿಸಿರಿ? ಎಂ
ದರೆ—ಆಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು ಅನೇಕತ್ವವನು ಅಂಗೀ
ಕರಿಸಿಯಷ್ಟೆ ಈದೋಷಗಳ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸು

ಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಲ್ಲವೆನುತಲೂ ಅದು ಬಂದು ಮನೆಯೆನುತಲೂ ಹೇಳಿದುದಕೆ ವಿರೋಧವು ತೋರುತ್ತಿದೆಯೆಂದೆಯಾದರೆ ಈವಿರೋಧಗಳು ಆವಿರೋಧಗಳು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದೋ, ಹಾಗೆ ಸರಿಹರಿಸೇವು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಜನ್ಯವೆಲ್ಲವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾದಕಾರಣ ಆಜನ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯಜನ್ಯವೆನುತಲೂ ವಿಶೇಷಜನ್ಯವೆನುತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳು. ಹೀಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು ಅಂಗೀಕರಿಸಪಟ್ಟದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಜನ್ಯಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವನಿಯಮಭಂಗವು ಇಲ್ಲ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವ (ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇದ್ದರೂ ವಿಶೇಷಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವ) ಅಂಗೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವನು ವಿಶೇಷಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನೇಕತ್ವವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಶೇಷಕರ್ಮಜನ್ಯವಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾದುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಬಂದೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ

ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಏಕತ್ವವನು ವಿಶೇಷಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನೇಕತ್ವವನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡುದುಂಟೆ ಎಂದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. (ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡೆವೆಂದರೆ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡೆವು.) ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವ ಕಾಣವಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಹುದೆ? ಎಂದರೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವು ಜನ್ಯವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ತು ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದರೆ ಜಗತ್ತು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಗಬೇಕು, ಎಂದೆಯಾದರೆ ಆಗಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. 1 ಕರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲವ

ಪಾ.— 1. ಜಗತ್ತುಪುಟ್ಟ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಯಿತಾಗಿಯೂ, ಜೀವನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಯಿತಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ತು ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಜೀವನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದರೆ ಜಗತ್ತು ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಗಬೇಕೇ ? ಎಂದರೆ ಆಗಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು.

ಕನ್ನು ಸುಖದುಃಖಗಳಷ್ಟೆ ಫಲವು. ಆಸುಖದುಃಖಗಳು ಆನುಕೂಲ್ಯ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡೆ ಬರುತ್ತ ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ಜಗನ್ನಿಷ್ಠವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಧನಗಳಾದಂಥ ಆನುಕೂಲ್ಯಗಳಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸುಖಕರಗಳಾಗಿ ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ (ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು) ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ದುಃಖಕರಗಳಾಗಿ ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆಜೀವರ ಕರ್ಮಗಳು ತಮಗೆ ಫಲವಾದಂಥ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಾಧನಗಳಾದಂಥ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡೇ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳನು ಕೊಡುತ್ತ ಇವೆಯಾದುದಱಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವು ಕರ್ಮಜನ್ಯವೆನುತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸ್ಥಿತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯಷ್ಟೆ ಜೀವರನು ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳನು ಕಂಡೆವು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಾದರೆ ಜೀವರನು ಅವಱ ಕರ್ಮಗಳನು ಕಾಣೆವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಇರಲಾಗಿ ಜೀವರ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಜೀವರುಗಳು ಅಷ್ಟುಮಂದಿಯೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಉಪಾಧಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ [1] ಸುಷುಪ್ತಿಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾವುದಱಿಂದ (ಆದಂತಿರಲಿ ಹೇಳೇವು.) ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದೆ. ಅಂಥ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವದೆಂಬುದು ಕೂಡಿತಲ್ಲ.[1] ಹೀಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜೀವರಿಂದ ಮಾಡಪಟ್ಟಂಥ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವು ಇಲ್ಲದೆಹೋಗಬೇಕು; ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ಕರ್ಮಗಳೇ ಈಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಬರಬೇಕು. ಬಂದು ಕಾರಣವು ಇಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಪುರುಷರಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಬರಬೇಕು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೆನುತಲು ದೇವತೆಗಳೆನುತಲು ತಿರ್ಯಕ್ಕುಗಳೆನುತಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈ

ಪಾ.— 1. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇಕು. ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅವರ ಕರ್ಮಗಳು ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅಂಥ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬುವುದು ಕೂಡದು.

ೖ ಶೂದ್ರರೆನುತಲು ಇವು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು.
ಆ ದೋಷಗಳು ಬಂದರೂ ಬರಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುವಂಥದು ಉಚಿತವಲ್ಲ
ಾಗಲಾಗಿ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವಂಥ ಜೀವಕರ್ಮದಿಂ
ಲೇ ಆಕಾಶಾದಿ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧ.
ೀಗೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದಹೊತ್ತಿಗೂ ಸ್ವಗತವಿಕಾ
ವಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತವು ಹೇಗೆ [3] ಬದಗಿ [3] ಇದೆಯೋ
ಪ್ರಳಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಯಿಸಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಯಾ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾ
ಆಕಾಶವಾಗಿಯೇ, ವಾಯು ವಾಯುವಾಗಿಯೇ, ತೇಜಸ್ಸು ತೇಜಸ್ಸಾಗಿ
ಯೇ, ಜಲವು ಜಲವಾಗಿಯೇ, ಪೃಥಿವಿ ಪೃಥ್ವಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತ
ದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಯಿಸಿಯಿದ್ದ ಹೊ
ಗೂ ಆಯಾ ಜೀವರ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇತ್ತೋ
ಾಗೆ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ
ಗತವಿಕಾರವಾಗಿ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿ
ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತವೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ್ಯೆ ಮು
ಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯ್ಯನುಕೂ
ಅನೇಕವಾಗಿ ಇರುವಂಥದಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮು
ಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆ ಶಂಕೆಗೆ
ವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಆಕಾಶಾದಿಗ
ೀಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಹುಟ್ಟಿದಾದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬೊ
ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆ?
ರಿ. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದು ವಿರೋಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ಆ ವಿರೋ
ವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆಕಾಶಾದಿಗಳು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮದಿಂದ
ುಟ್ಟಿತಾದಕಾರಣ ಆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳೇ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು
ಳಯಪರ್ಯಂತವು ಒಂದೊಂದಾಗಿಯೆ ಇರುವಂಥದನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲು
ಾಗೆ ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟುವಂಥದನು ಹೇಳಬಹುದು. ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂ

ಪಾ.— 3. ಬಂದೆ 3. ಮುಕ್ತಿಯಾದ ಬಳಿಕ.

ಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳಾದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಬಂದೊಂದೇ ಎಂಬಂಥದನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇದೆಯೆಂಬಂಥದನು ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತವು ನಿತ್ಯವೆಂಬಂಥದನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ, ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳ ಹಾಗೆ ಆಯಾಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳು ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟದೆ ಇದ್ದರೊತ್ತಿಗೂ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಪ್ರಳಯಪರ್ಯಂತವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ್ವಾರಾ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನು ಕೊಡುವಂಥ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇವೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತವೂ ಆ ಆ ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರರೂಪವಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಆಯಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಯಾಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇವೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯತ್ವವನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಂದೊಂದೆ ಎಂಬಂಥದನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲು ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದೆಯೆಂಬಂಥದನು ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವುದನು ಹೇಳಬರುವುದಲ್ಲ. ಲೀನವಾದಂಥ ವಸ್ತುವು ಕರ್ಮವ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಇದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ಒಂದಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ಈ ನಾನಾರೂಪವಾಗಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ಇದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಂಟೆ ಎಂದರೆ ಉಂಟು. ಹೇಳೇವು. ವಿಶೇಷ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ಕಾಷ್ಠಪಾಷಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರುವಂಥ ಅಗ್ನಿಗೆ ಮರ್ದನಾದಿರೂಪವಾದಂಥ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೋ ಹಾಗೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಾದಿಗಳಿಗೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ತೋರದೆ ಇರುವಂಥ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಅಸತ್ತೆಂಬಂಥವು ತಳ್ಳಪಟ್ಟಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ಒಂದೊಂದೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯು ವಿಶೇಷ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ಅನೇಕ

ಬರುವದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವ ಹೇಳೇವು. ಕುಲಾಲನಿಂದ ನಾನಾವಿಧ ಗಳಾದ ಭಾಂಡಗಳನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಪಾದಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಮೃತ್ಪಿಂಡವು ಂದೇ ಸರಿ. ಅದು ಅನೇಕಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಪಟ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ರ್ಮಗಳ ಪಿಂಡದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂಥ ಭಾಂಡಗಳೆಲ್ಲವು ಸಮಾನಗಳಾಗಿ ಇವೆ ಾದಕಾರಣ ಆ ಮೃತ್ಪಿಂಡವು ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಆ ೃತ್ಪಿಂಡವು ಕರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮಾಡಪಟ್ಟ ಭಾಂಡಗಳೂ ಿ ಒಂದು ಭಾಂಡವ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಂಡ ಮಾಡ ತಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಭಾಂಡಗಳಷ್ಟು ವಿಶೇಷ ಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳಾದುವರಿಂದ ಆ ಾಂಡಗಳು ನಾನಾರೂಪಗಳಾಗಿ ಇವೆಯೆಂಬುವು ಸರ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧ. ಹೀ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಯಿತಾಗಲಾಗಿ ಅದು ಒ ೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಬಂದೊಂದು ಶರೀರವೆಂಬಂಥದು, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ವಿಶೇ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಯಿತಾಗಲಾಗಿ ಅದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಅನೇಕವೆಂ ಂಥದು ಕೂಡುವುದಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಈಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟೇ? ಎಂದರೆ ಉಂ . ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವದತ್ತನಿಗೆ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ [1]ಅವಸ್ಥೆಗಳು[1] ಬರುತ ಇವೆ. ಆ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಒಂ ಂದು [2] ವಸ್ತ್ರದೋ[2]ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೊಂದವಸ್ಥೆಯು ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ೀಗೆ ವಿಶೇಷಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿವೆಯಾದಕಾರ ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ವಿಶೇಷಕರ್ಮಜನ್ಯಗಳೇ ಸರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ೊಳ್ಳತಕ್ಕದು. ದೇವದತ್ತನಿಗೆ ಆಯಾ ವಿಶೇಷಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂದಂ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಾಧನಭೂತವಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಒಂದಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಆವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಹೇಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ೀರವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಇದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದು ಮಾನ್ಯಕರ್ಮಜನ್ಯವೆನುತಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳ

ಪಾ— 1. ವಸ್ತ್ರಗಳು. 2. ಅವಸ್ಥೆ.

ದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದೇನು? ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ಗ್ರಹಣವು ಅದರ ತ್ಯಾಗವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಗ್ರಹಿಸುವಂಥದನು ಬಿಡುವಂಥದನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ಪರಿಗ್ರಹವನು ಅದರ ತ್ಯಾಗವನು ತಿಳದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದು. ಹೀಗೆ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವಂಥದೇ ಜನ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ಅದರೊಡನೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಬಿಡುವಂಥದೇ ಮರಣವೆನಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಇರಲಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಂಥ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜನ್ಮಮರಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಅನಂತಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಪಟ್ಟುದುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ತೋರಿದರೆ ತೋರಲಿ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಅನಂತಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಈಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಅನಂತವೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ಈಗ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವು ತೋರುತ ಇದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೇ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದರೆ— ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಬಂದೊಂದೆಂದು ಹೇಳಿ ಈಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೇ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಣವೆಂಬ ವಿರೋಧ ತೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದೆಯಾದರೆ ವಿರೋಧವು ಹೇಗೆ ತೋರದೆ ಇರುವುದೊ ಹಾಗೆ ಹೇಳೇವು. ಪ್ರಾಣಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮನೇ ಅರ್ಥ. ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಣಶರೀರವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ್ವಾರಾ ಅನಂತವಾದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಬಂದು ಹೋಗುವುದಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರನಿಷ್ಠವಾದ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಪ್ರಸಕ್ತವಾದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದಲೇ ವಸ್ತ್ರ

ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವುದನು ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಟ್ಟ
ತ್ತಿಗೂ ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅ
ಸವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಱಿಂದ ದೇವದತ್ತನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾದಂಥ
ವನಿಗೆ ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರದ್ವಾರಾ ವಸ್ತ್ರಗ್ರಹಣ ತ್ಯಾಗಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ
ೋಱುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶ
ರಾಧ್ಯಾಸದ್ವಾರಾ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಅನಂತವಾದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳು ಬರು
ಹಾಗೂ ಹೋಗುವಹಾಗೂ ಮೋಹದಿಂದ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ವಿಚಾ
ುವಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಟ್ಟದೆ
ಾದಕಾರಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಡನೆ ಅಧ್ಯಾಸಹೊಱತಾಗಿ
ನ್ಮಮರಣಗಳು ಇಲ್ಲ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾಗಲಾಗಿ
ತ್ಮನಿಗೆ ಮೋಹಮಾತ್ರವೇ ಹೊಱತಾಗಿ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದ
ಳಬೇಕು. ಈಹೇಳಿದಂಥ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀ
ು ಅನಂತ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಒಂದೊಂದು, ಕಾರಣಶರೀರವು ಒಂದೊಂ
ದು ಹೇಳಿದುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ.

ಇದಱಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದೇನು? ಎಂದರೆ—ಶರೀರತ್ರಯವು ಪ್ರಾಣಿಶ
ದಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ [1]ಆತ್ಮನಲ್ಲ[1] ವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಅದೆಂತೆಂ
ಹೇಳೇವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯು
ಗಳೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮೂಱು ಎಂದು ಹೇಳುತಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು
ಗೆ ಜನಿವಾರಗಳೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮೂಱು ಎಂದು ಹೇಳುತಿದ್ದಾ
ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ಧೋತ್ರಗಳೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮೂಱು ಎಂದು
ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಶರೀರವೆಂದು ವಿಚಾರಿಸು
ಲ್ಲಿ ಮೂಱು ಶರೀರಗಳೆಂದು ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱಿದುದಱಿಂದ
ು ಎಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯು ಸರ
ಾದಲಾದುದು ಅದನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ದೇವದತ್ತನು ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲ
ೋ, ಆರುದ್ರಾಕ್ಷಾದಿನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ವಿಕಾರಾದಿಗಳು ಆಧರಿಸಿಕೊಂಡಿ

ಪಾ.—1. ಆರ್ಥವಲ್ಲ.

ರುವಂಥವರನು ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಱದೋ ಹಾಗೆ ದಾರ್ಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲೂ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ಶರೀರಗಳೇ ಪ್ರಾಣಿಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಆತ್ಮವಲ್ಲವೆನುತಲೂ, ಆಶರೀರತ್ರಯನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ವಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಾಣಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದಂಥ ಆತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆನುತಲೂ ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವದತ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಗೃಹಿಯೆನುತಲೂ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯೆನುತಲೂ ಪುತ್ರಿಯೆನುತಲೂ ಮನಿಯೆನುತಲೂ ಕುಂಡಲಿಯೆನುತಲೂ ವ್ಯವಹಾರವ ಕಂಡು ಇದ್ದೇವೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಶರೀರಿಯೆನುತಲೂ, ಪ್ರಾಣಿಯೆನುತಲೂ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಿಯೆನುತಲೂ, ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ತೋಱುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ ಆದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಯೆನುತಲೂ ಪುತ್ರಿಯೆನುತಲೂ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯನುತಲೂ ಮನಿಯೆನುತಲೂ ಕುಂಡಲಿಯೆನುತಲೂ ತೋಱುವಂಥ ದೇವದತ್ತಾದಿಗಳು ಆಗೃಹಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲವೋ ಗೃಹಾದಿ ನಿಷ್ಠಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವರ ಹೇಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಱವೋ ಹಾಗೆ ಶರೀರಿಯೆನುತಲೂ ದೇಹಿಯೆನುತಲೂ ಪ್ರಾಣಿಯೆನುತಲೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ತೋಱುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಆಶರೀರಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆಶರೀರಾದಿ ನಿಷ್ಠವಿಕಾರಗಳು ಆಆತ್ಮನ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಱದೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶರೀರತ್ರಯವು ಆತ್ಮನಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಶರೀರತ್ರಯ ನಿಷ್ಠವಿಕಾರಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋಱಿದಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ಶರೀರಗಳು ಎರಡು ತೋಱಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯು ವೇಳೆವೇಳೆಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಈ ಶರೀರಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲವೆಂದು ತೋಱುವಂಥದು ಕಠಿನವಾಗಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ ಶರೀರಗಳು ಮೂಱೇ ಸರಿ. ಈಶರೀರಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲ. ಈಶರೀರತ್ರಯ ನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ವಿಕಾರಗಳು ಆತ್ಮನ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಱದೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ತೋಱುವುದಱಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಯುಕ್ತಿಯುಂಟೆ? ಎಂದರೆ, ಉಂಟು. ಹೇಳೇವು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಲಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಉಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುವದಱಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಚಾರ್ವಾಕ ಪಾಮರರಿಂದಲೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶ

ಪಾ.—1. ವ್ಯವಹಾರಿಯೆನುತಲು ವೇದದಲ್ಲಿ.

ಆತ್ಮನಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕಿಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ವಾಕ ಪಾಮರರಿಗೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುವಂಥದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಳ್ವೆವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ದ್ವಾರಾ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಡುತಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟವನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವೇ ಸರಿ. ಆಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆ ಹೇಳಪಡುವುದೊ ಆಗ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳು ಸತ್ತುಹೋದವಾಯದಲ್ಲೂ ಆಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಚಾರ್ವಾಕ ಪಾಮರರಿಗೆ ಆತ್ಮನೆಂದು ಅಭಿಮತವಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಇರಬೇಕು. ಪಿತ್ರಾದಿಗಳು ಸತ್ತುಹೋದರೆಂದುಹೇಳದೆ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಾ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ಚಾರ್ವಾಕಪಾಮರರು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಯುಕ್ತ್ಯಂತರದಲ್ಲು ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತನೇ ಆತ್ಮನು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಆಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದಂಥ ಈ ಪಿತ್ರಾದಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿರಲಾಗಿ ಅದನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಾ ಇರುವಂಥ ಪುತ್ರಾದಿಗಳು—ನಮ್ಮನು ಅವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಸಾಲ ತಕೊಂಡ ದಿಕ್ಕು ಕೊಟ್ಟ ದಿಕ್ಕನು ಹೇಳದೆ ನಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಹೊಯಿದು ಸತ್ತು ತಂದೆ ಮೊದಲಾದಂಥವರು ಸತ್ತು ಹೋದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬಂಧುಜನರು ಸ್ನೇಹಿತರು ಆಯಿಥವರು—"ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಮೊದಲಾದವರು ಹೋದರಂತೆ. ಅಯ್ಯೊ ಅಯ್ಯೋ!" ಎಂದು ದುಃಖವ ಹೇಳಬಂದರೆ—"ಅಯ್ಯೊ ಹೋದರು, ಅಪ್ಪ ಹೋದರು, ಅಣ್ಣ ಹೋದರು, ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೋದರಯ್ಯಾ! ನಮ್ಮಮ್ಮ ಹೋದಳಯ್ಯೊ! ನನ್ನಾಣೆ ಹೋದಳಯ್ಯೊ! ನನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಹೊಯಿದು ಅಷ್ಟುಮಂದಿಯು ಹೋದರಯ್ಯಾ! ನಮ್ಮ ಕೆಡಿಸಿ ಹೋದರು! ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನು!" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಂಥದುದು ಹೇಗೆ ಇದೆ? ಎಂದರೆ— ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದು ಇದ್ದರಲ್ಲ, ಅವರು ಹೋದರೆ ಯೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ—“ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಹೇಳದೆ ತಾವು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡ ಧೋತ್ರಬಟ್ಟೆಗಳು ಸಹವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋದರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಅದಱಿಂದ ಆದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಮಾವ ಮೊದಲಾದವರು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಧೋತ್ರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡ ತೋಱಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಧೋತ್ರಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವರೇ ಆಮಾವ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವೋ ಅವರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಂಥ ಧೋತ್ರ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಆಮಾವ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮಾನುಸಾರದಿಂದ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದವರೆ ಈಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಆಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋಱಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ ಹೋದಂಥವರೇ ಆಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲದೆ ಹೊಱಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೇ ಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಆಧೋತ್ರವ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಮಾವ ಮೊದಲಾದವರು ಆಧೋತ್ರವ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆದೋತ್ರಗಳೇ ಅವರಾಗಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬಂದು ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಹೊಱಟುಹೋಗುವಂಥ ಪುರುಷನು ಆಗೃಹದಿಂದ ಹೊಱಟುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆಗೃಹವೇ ಆಗಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಕೂಡದಾಗಲಾಗಿ ಆಧೋತ್ರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಮಾವ ಮೊದಲಾದವರು ಆಧೋತ್ರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆದೋತ್ರದೊಡನೆ ಕೂಡದೆ ಇದ್ದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಧೋತ್ರಗಳು ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲವೋ ಗೃಹದಿಂದ ಹೊಱಟುಹೋದಂಥ ಪುರುಷನು ಆಗೃಹವ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಗೃಹ ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆ ಆಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾದಂಥ ಆಪಿತ್ರಾದಿಗಳು ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಡನೆ ಇದ್ದ

ಹೊತ್ತಿಗೂ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಪಿತ್ರಾ
ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶರೀರವನು ಅದಱ ಮರಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪಿತ್ರಾದಿ
ಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಶರೀಕೋಸ್ಕರ ಬಂದು ಉದಾ
ನವ ಹೇಳದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪೆಟ್ಟು ಕೊಂಡ ಹೊ
ಗೂ ಆಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ ಬಂದು ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅ
ೇಕ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅಂಥ ಶರೀರವ
ೀ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೇ ಅ
ರ್ಥವಾದುದಾದರೆ ಆಶರೀರವನು ಸುಟ್ಟ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಹತ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು
ರಬೇಕು. ಆದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತಿದೆಯಾದಕಾರಣ ಆಪುತ್ರಾದಿಗ
ಗೆ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ನರಕಗಳು ಬರಬೇಕು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವ
. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಇವರು ಪಿತೃಹತ್ಯಾಕಾಱರು ಮಾತೃಹತ್ಯಾ
ಕಾಱರು ಎಂದು ದೂಷಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕಾಣೆವಾಗಲಾಗಿಯೂ ಶಾ
ಸ್ತ್ರವು ಪಿತ್ರಾದಿಗಳ ಸುಟ್ಟಂಥವರಿಗೆ ನರಕವ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ
ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ.

ಯಾವ ಶರೀರಗಳ ಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಂ
ಡು ಅನೇಕ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನೋ ಆಶರೀರ
ವನು ಮರಣಾಂತದಲ್ಲಿ ದಹಿಸದೆ ಹೋದನಾದರೆ ಆಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯ
ವಾಯ ದೋಷವನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಆಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಆ
ದೇಹಕ್ಕೆ ದಹನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡಿದರಾದರೆ ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ
ಹೊಱಟು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಆಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇತತ್ವವಿ
ಮೋಚನವಾದಂಥ ಅತಿಶಯವನೂ ಈ ಶರೀರವ ದಹಿಸಿದಂಥ ಪುತ್ರಾದಿಗ
ಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.

ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಅರಸು ಹೊಱ
ಟು ಹೋದನಾದರೆ ಆವನಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಭೃತ್ಯರಾದ
ವರು ರಾಜ್ಯವ ಹೇಗೆ [1]ಧನಮಾಣ ಕೋಟೆಯು[1] ಮಾಡುತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅ

ಪಾ.—1. ಕೂಡು.

ವರು ಧನಮಾಣ ಕೋಟೆಯು ಮಾಡದೆ ಹೋದರಾದರೆ ಅವರನು ಅರಸು ಹೇಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವಂಥ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶರೀರಗಳನು ಆಸ್ರುತ್ರ್ಯಾದಿಗಳು ಸಂಸ್ಕಾರವ ಮಾಡಿದರಾದರೆ ಆ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಗತಿಯು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಾರೆಂದು ಆಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ; ಸಂಸ್ಕಾರವ ಮಾಡಿದವರನು ದೂಷಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದಱಿಂದಲೂ ಆ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದಂಥವರೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ.

ಈಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಅರ್ಥವಲ್ಲದೆ ಹೋದುದಾದರೆ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳನೇ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತಿದ್ದಾರೆಯೆಂದರೆ, ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಳಗೆ ಇರುವಂಥನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯಲ್ಲದೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಅರಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಅರಸು ಇರಲಾಗಿ ಆ ಅರಸಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಆಅರಮನೆಗೆ ಮೇಲುಕಟ್ಟು ಮೊದಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವರೋ ಆಅರಮನೆಯು ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಮೇಲುಕಟ್ಟು ಮೊದಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಳಗೆ ಇರುವಂಥವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಱಿಂದ ಈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಮೋಹದಿಂದ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವ್ಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಳಗೆ ಇರುವಂಥಾತನೇ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದಂಥವನ ಧೋತ್ರವನ್ನು ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದರಾದರೆ ಆಮಾತನು ಕೇಳಿ ಅವನ ಪುತ್ರರು ಬದಲು ಧೋತ್ರಗಳನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಕಳುಹಿಸುತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸತ್ತು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳು ನಗ್ನರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿದೆಯಾದ

ಕಾರಣ ಅವರ ಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ನಗ್ನಪ್ರಚ್ಛಾದನಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆವಸ್ತ್ರಗಳು ಅವರಿಗೆ ಹೋಗುವುವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನು ಕೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಸ್ತ್ರವ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದಱಿಂದಲೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವು ಅಲ್ಲವೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂಥವನು ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ದಾಹತಾಪಗಳಿಂದ ಕಂಗೆಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಕೇಳಿ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥವರು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನ ಜಲಾದಿಗಳನು ಹೇಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆಯೆ ಸತ್ತು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಸಿವು ಬಾಯಾಱಿಕೆ ತಾಪಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಂಥ ಪಿಂಡತಿಲೋದಕಾದಿಗಳಿಂದ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅವರ ಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪಿಂಡತಿಲೋದಕಾದಿಗಳ ಕೊಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದಱಿಂದಲೂ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಅರ್ಥವಲ್ಲವೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪರಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿ ಇರುವಂಥವನಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಬುತ್ತಿಯನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸತ್ತು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಉಪವಾಸ ಹೋದಂಥ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಪಾಥೆಯವನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರಿಗೆ ಹಸಿವು ಹೋಗುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅವರ ಪುತ್ರರು ಸ್ವರ್ಗಪಾಥೇಯವನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯಾದುದಱಿಂದ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಬೇಱೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರುಷನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆ ಬಂದಿತೆಂದು ದಾಟ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ವಶವಲ್ಲದೆ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆಯೆಂಬುದ ಕೇಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥವರು ತೆಪ್ಪವನು ಕಟ್ಟಿ ಕಳುಹಿಸುವೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದಂಥ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕುಱಿತು ವಿಘಾತಕವಾಗಿ ವೈತರಣಿಯು ನದಿ ಇದೆಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅದನು ದಾಟ ಹೋ

ಗುಪ್ತದಕೋಸ್ಕರ ಅವನ ಪುತ್ರರು ಇಲ್ಲಿ ವೈತರಣಿಯ ಗೋದಾನವನು ಕೊಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದಱಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲವೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸತ್ತುಹೋದ ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅವರು ಸತ್ತದುದು ಮೊದಲು ಸಂವತ್ಸರ ಪರ್ಯಂತವು ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮಾಸಿಕಗಳನೂ ಆ ತಱುವಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪುತ್ರರುಗಳು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಯಂತ ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಆಪರ್ಯಂತವು ಪ್ರತಿಸಂವತ್ಸರವು ಅವರ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಆಬ್ದಿಕಗಳನು ಮಧ್ಯೇಮಧ್ಯೆ ಅಷ್ಟಕಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಶ್ರಾದ್ಧಗಳನು ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೇಳಿದೆಲ್ಲವು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋದಂಥ ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವೇ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾದಂತೆ ಕೂಡದು. ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ ಹೊಱಟು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದವರೆ ಈಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾದುದಾದರೆ ಕೂಡುವುದು. ಅದಱಿಂದಲೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲ.

ಈಹೇಳಿದಂಥ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ. ಇದಱಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದು ಏನು ಯೆಂದರೆ, ಈಸ್ಥೂಲಶರೀರವನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಹೋಯಿತೋ ಅದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವೆಂದು ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಲ್ಲ ಅರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಏನೆಂದರೆ—ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಚೇತನವಷ್ಟೆ ಅರ್ಥವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಅಚೇತನವಷ್ಟೆ. ಆ ಅಚೇತನವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಚೇತನವೆಂದರೆ ಆತ್ಮನಷ್ಟೆ. ಆತ್ಮನು ಆಕಾಶದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಲೋಕಾಂತರ ಗಮನಾಗಮನಗಳು ಕೂಡದಾಗಲಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮನು ನಿರವಯವನಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಒಂದನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಹೋದನಾದರೆ ಕೃತನಾಶಾಕೃತಾಭ್ಯಾಗಮಾದಿ ದೋಷಗಳು ಬರುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿ ಕರ್ಮಾದಿಸಂ

ಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೇ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂಥದು ಬರುವಂಥದು ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಯುವಂಥದು ಹುಟ್ಟುವಂಥದು ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂಥದು ಬರುವಂಥದು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಮಾಡುವಂಥದು—ಚೇತನವಾಗಿ ಧರ್ಮಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ತೋರುತ್ತಿದೆಯೆಂದರೆ—ವ್ಯಾಪಕನಾದಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನಾವಯವವಾದಂಥ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ್ವಾರಾ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದೊಡನೆ ಅಧ್ಯಾಸವು ಬಂದುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ (ಯ ಸಂಗಡ)ತಾದಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಆಯಃಪಿಂಡವು ಅಗ್ನಿಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತಲಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಚೇತನನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಸಂಗಡ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಮೋಹದಿಂದ ಚೇತನನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಸಾಯುವಂಥದು ಹುಟ್ಟುವಂಥದು ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಮೋಹದಿಂದ ಚೇತನಧರ್ಮಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲೇ ತೋರುತ್ತಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು, ಕಾರಣಶರೀರವು, ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನಭೂತವಾದ ಚೈತನ್ಯವು—ಈ ಇಷ್ಟು ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವಿಷ್ಟು ಅವಕ್ಕದಕ್ಕೆ ವಾಚಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟು ಹೋಯಿತುಹೋದಿತಾಗಿ ಆ ಪಿತ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಇದರೊಳಗೆ ಬಂದಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಪಟ್ಟದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಗಮನಾಗಮನಾದಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶ್ರಯತ್ವವು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಯುಂಬ[1] ಪ್ರಕಾ[1]ರಾಂತರಾಶ್ರಯತ್ವವು [2]ವಿಕಾರಿಯಾ[2]ದಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಇದೆಯಾಗಲಾಗಿಯೂ, ದೃಷ್ಟವಾಗಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಮೋಹದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಈ ಹೇಳಿದಂಥ ಧರ್ಮಗಳೊಳಗೆ ಬಂದು ಧರ್ಮವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ

ಪಾ.—1. ವಿಕಾರಾ. 2. ಪ್ರಕಾರಿಯಾ.

ಮೋಹದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಜೀವತ್ವವು, ಲೋಕಾಂತರದ ಗಮನಾಗಮನ
ಳು, ಪಿತ್ರಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಆವ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಸದ್ವಾರಾ ಬಂದಿ
ಅದೇ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ತಿ
ತಕ್ಕದು.

ಮತ್ತು ಯುಕ್ತ್ಯಂತರದಿಂದಲೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕಿಂತಲೂ
ಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಭಿನ್ನವೆಂದು ತೋರುತ್ತ ಇದೆ. ಆಯುಕ್ತ್ಯಂತ
ನೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಈಗ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದಂಥ ವ್ಯಾ
ಗಳು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಸಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅವೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆ
ವುದು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಷ್ಟು ಸ್ಥೂಲಶರೀರಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ
ದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ-ಪ್ರೇತಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮಾಡಸಡಬೇಕು.
ಕಾಣೆವಾಗಲಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕಿಂತಲು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶ
ದಿಂದಲೇ ಮಾಡಸಟ್ಟದಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ವಿತರ್ಕ ಹೇಳ
ಕು ? ಆತ್ಮನೇ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಹೇಳ
ಣವೆಂದರೆ—ಆತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ, ಆಕಾಶಾದಿ
ಹಾಗೆ ಇರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡ
ವಾಗಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡ

ಹಾಗಾದರೆ ಆಕಾಶಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾ
ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ. ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆ
ನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—ಹೀಗೆ ಹೇಳ
ಗ ಪ್ರೇತಶರೀರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ
ಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಡನೆ ಕ
ಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಹೇಳಕ
ದು. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ
ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಣವೆಂದರೆ—ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಆ
ನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಪ್ರೇತಶರೀರವು ಕರ್ಮವ ಮಾಡಬೇ
ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಂಥದನು ಕಾಣೆವಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂ
ರುವಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಕೂಡ

ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೇವಲವಾದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುವಂಥದ ಕಾಣೆವು. ಸದ್ರೂಪನಾಗಿ ಕೇವಲವಾನಂಥ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುವುದ ಕಾಣೆವು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುವುದ ಕಾಣೆವು. ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುವುದ ಕಾಣೆವು. ಹೀಗೆ ಇದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದಂಥ ಕರ್ಮಗಳು ಮಾಡಪಡುವುದಾಗಿ ಕಾಣಪಡುತ್ತ ಇದೆ. ಈ ಕರ್ಮಗಳೆಷ್ಟು ಏತರಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತ ಇದೆಯೋ ಅದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಸದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಾದರೆ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿಯು, ನಿರವಯವನಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿಯು, ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿಯು, ಆತ್ಮನು ಬಾದಲು ಸಂಗಡಲು ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗಿಂತಲು ಅನ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಒಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವು ಕಾರಕಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಇದೆಯಾದಾದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಒಂದು ಕರ್ಮವನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಇಂಥ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿತವಾದಂಥ ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಅಪಂಚೀಕೃತ ಪಂಚಮಹಾಭೂತದ್ವಾರಾ ಕಲ್ಪಿಸಪಟ್ಟ ಆತ್ಮಸತ್ತೆಯಿಂದ ಸತ್ತಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಏತಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಬೇಕು? ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕರ್ಮವ ಮಾಡದಹೊತ್ತಿಗೂ ಆ ಕರ್ಮವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದಿಂದ ಮಾಡಪಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಲಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಇದೆಯೋ ಆಯಾ ವಸ್ತುವು ಒಂದನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕರ್ಮವ ಮಾಡುವುದಾಗಲಾಗಿಯು, ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದಹೊತ್ತಿಗೂ ಯಾವಯಾವ ವಸ್ತುವನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕರ್ಮವ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಆಯಾ ಕರ್ಮವು ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಮಾಡಪಟ್ಟುದಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತ ಇದೆ.

ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲಶರೀರವ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಕಲ ಕರ್ಮವನು ಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಕರ್ಮವೇ ಸಮಸ್ತಕರ್ಮವು. ಅದಱಿಂದ ಈ ಕರ್ಮದ್ವಾರಾ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದೋಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವಂಥ ಪುರುಷನಿಗೆ ತೋಱುತ್ತಿದೆ.

ಅದೆಂತೆಂದರೆ—ನನ್ನ ಚಕ್ಷುಸ್ಸು, ನನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರ, ನನ್ನ ವಾಕ್ಕು, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ, ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬಂಥ ಅನುಭವದಿಂದಲೂ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಮಾತ್ರೊಂದು ತೋಱುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವತ್ವದಲ್ಲು ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವದಲ್ಲು ಉಪಾಧಿಯಾದಂಥವಾಗಿ ಸದಸದಾದಿಗಳಿಂದ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾಗಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯೆನುತಲು ಮಾಯೆಯೆನುತಲು ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಕಾರಣಶರೀರವು ಒಂದುಂಟೆಂದು ತೋಱುತ್ತ ಇದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ನಾನು ಅಜ್ಞನು, ನಾನು ಜಡನು, ನಾನು ಏನನು ಅಱಿಯೆನೆಂಬಂಥ ಅನುಭವದಿಂದಲು ಕಾರಣಶರೀರ ಒಂದುಂಟೆಂದು ತೋಱುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮೂಱು ಶರೀರಗಳುಂಟೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನು ಈ ಮೂಱು ಶರೀರಗಳನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವಂಥವನಾಗಲಾಗಿ ಈ ಮೂಱು ಶರೀರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗು ಆಕಾಶದೋಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಶರೀರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡದೆ ಇರುವಂಥವನಾಗಿಯೂ, ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲು ಇದ್ದಾನೆಯಾಗಲಾಗಿ ಸದ್ರೂಪನಾಗಿ ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪವಾದಂಥ ಶರೀರತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚನಿಷ್ಠವಾದಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಿಂದಲೂ ತಾನು ತಿಳಿಯಪಡತಲ್ಲಿಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿಯೂ, ತಾನು ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನು ತಿಳಿಯುತಿದ್ದಾನೆಯಾದುದಱಿಂದ ಚಿದ್ರೂಪನಾಗಿಯು, ಪರಮಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದನಾಗಲಾಗಿ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ತೋಱುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಆತ್ಮನೇ ನಾನೆಂದು ಮುಮುಕ್ಷುವಾದಂಥವ ತಿಳಿಯತಕ್ಕುದು.

ಕಾರ್ಯವಾದಂಥ ಶರೀರತ್ರಯವು ಕಾರಣವಾದಂಥ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವವು ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡುವುದು? ಎಂದರೆ ಕೂಡುವುದು. ಅದೆಂತೆಂದರೆ ಹೇಳೇವು. ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಶರೀರತ್ರಯವೆಂದೀಪ್ರಪಂಚವು ಆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತಗಳಾಗಿ ಇವೆಯಾಗಲಾಗಿ, ರಜ್ಜ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಪಟ್ಟಂಥ ಸರ್ಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ರಜ್ಜುಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪವೋ, ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ ಆರೋಪಿತವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ವರೂಪನೆನಿಸುವನು. ಆತ್ಮನೇ ಹೊರತಾಗಿ ವಸ್ತ್ವಂತರವು ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸದ್ವಿತೀಯತ್ವಾಪಾದಕವಾದಂಥ ವಸ್ತ್ವಂತರವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಾಗಿ ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನೇ ಸರಿ; ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸಿತೋ ಆಗಲೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೇ ಸರಿ.

ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವಂಥ ದೇಶ ಕಾಲ ವಸ್ತುಗಳು ಆತ್ಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಾಗಲಾಗಿ ತ್ರಿವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದ ಶೂನ್ಯತ್ವಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು.

ಇಂಥ ಆತ್ಮನೇ ನಾನುಯೆಂದು ಮುಮುಕ್ಷು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಾವನ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ ಆತನಿಗೆ ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಇಲ್ಲ.

ಆದಹೊತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಎಷ್ಟುಪರ್ಯಂತ ಇದೆಯೋ ಅಷ್ಟುಪರ್ಯಂತವೂ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವು ಮಿಥ್ಯಾಭೂತವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ತೋರಿದುದರಿಂದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಭೂತವಾಗಿ ಆಭಾಸರೂಪವಾದಂಥ ಸುಖದುಃಖಪ್ರತೀತಿಯಿಂದ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ಮಿಥ್ಯೆಯೇನೆಂದರೆ ರಜ್ಜುಸರ್ಪಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನಜ್ಞಾನದಿಂದ [1]ಬಾಧಿ[1] ಸಪಡುವಂಥದು ಮಿಥ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಸ್ವಪ್ನಮನೋರಾಜ್ಯಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ ಇರಲಾಗಿಯೇ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವಂಥದು ಮಿಥ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಮ

ಪಾ.—1. ಬೋಧಿ.

ರುಮರೀಚಿಕಾಜಲಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೇ ಮಿಥ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಘಟಾದಿಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತಾರಾಹಿತ್ಯಗಳಾಗಿ ತೋರುವಂಥದು ಮಿಥ್ಯೆಯೆನುತಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಪಟ್ಟಂಥ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಲಕ್ಷಣವು ಈ ಸಮಷ್ಟಿವ್ಯಷ್ಟ್ಯೈಕ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದೆಯಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಆತ್ಮನೇ ಪರತತ್ವನೆನಿಸುವನು. ಆತ್ಮನಿಂದಲು ಭಿನ್ನದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೋರುವಂಥ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆವನಾದರೇನು? ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಸಾಧನಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೇ ನಾನು, ನನ್ನ ಹೊರತಾಗಿ ಜಗತ್ತೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿದಹೊತ್ತಿಗೂ, ಈ ಮಿಥ್ಯಾಭೂತವಾದ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ಪರ್ಶವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಶಯಸಂಭಾವನೆ ವಿಪರೀತ ಸಂಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಆವನ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆಯೋ, ಆತನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು, ಆತನೇ ವಿದ್ವಾಂಸನು, ಆತನೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಳಪಡುವಂಥನನು, ಆತನೇ ಸಮಸ್ತವಾದವರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಇಂತೀ ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೊಳ್ ವಿರಚಿಸಿದ
ವಾ ಸು ದೇ ವ ಯ ತೀ ಂ ದ್ರ ಪ್ರೋ ಕ್ತ ಮ ಪ್ಪ
ವೇದಾಂತವಿವೇಕಸಾರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ
ಶರೀರತ್ರಯಲಕ್ಷಣಪ್ರಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ದುದು
ಪಂಚದಶಪ್ರಕರಣಂ,
